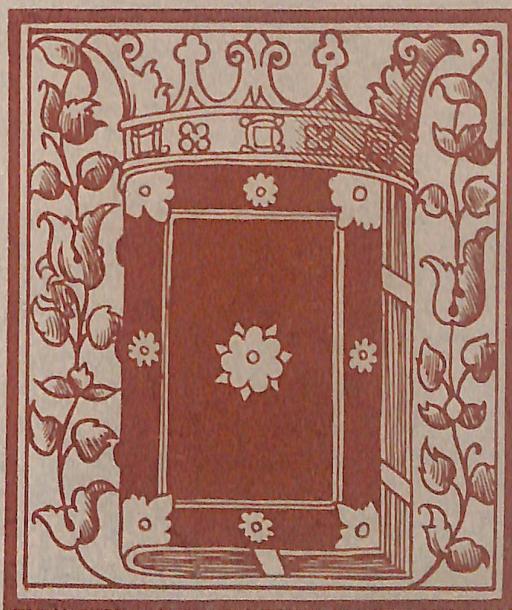
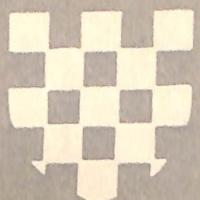

ALMA MATER CROATICA

GLASNIK
HRVATSKOG SVEUČILIŠNOG
DRUŠTVA U ZAGREBU

GODINA IV. — RUJAN 1940. — BROJ 1.

Štедionica Banovine Hrvatske

U ZAGREBU

Osnovana kao Oblasna Štедionica 1927 g.

ZAGREB, GAJEVA UL. 2-a

TELEFON: 5941 do 5944

Podružnice:

CRKVENICA, DARUVAR, GOSPIĆ, KARLOVAC, NOVA GRADIŠKA, SL. BROD,
SPLIT, VRBOVSKO

UREDOVNICA: SLAV. POŽEGA

Obavlja sve Štедioničke i bankovne poslove. Podjeljuje sve vrsti komunalnih i privatnih zajmova na području Banovine Hrvatske. Prima uloške na uložne knjižice, tekuće račune, redovitu vezanu i školsku štednju, te ih ukamačuje najpovoljnije. Obavlja sve doznake za tuzemstvo i inozemstvo. Za sve obvezne štедonice, a napose za uloške jamči Banovina Hrvatska čitavom imovinom i prihodima.

KEMIKA d. d. za kemijsku
i farmaceutsku industriju, Zagreb

Domaća tvornica kem. farmaceutskih preparata i ljekovitih specijaliteta. Proizvodi među inim opće poznati

Hyperol

preparat vodikova superoksida za priređivanje svježe otopine. 1-2 tabl. na 1 čašu vode daje odlično sredstvo za njegu usne šupljine i grla.

Hyperol tabl. za usnu vodu

Ugodno aromatizovane tablete. 1—2 tabl. na 1 čašu vode daje ugodno mirisnu usnu vodu, koja desinficira usta, daje zubima sjaj i bjelinu te uklanja eventualni zadah (osobito od pušenja).

TVORNICA PAPIRA

SMITH & MEYNIER

SUŠAK (Hrvatsko Primorje)

osnovano godine 1827.

Izrađuje u najboljoj kvaliteti: Krep role »Jela«, »Soko«, »Flora« i »Oplenac«,

Kopir role poznate prvorazredne marke »Jela«, bijele i žute,

Svilene kopir papire »Rapid«, bijele i žute,

Prepisne papire »Metro« u svim bojama,

Svilene papire za cvijeće u svim bojama,

Svilene papire za podstavu listovnih omota,

Svilene papire za ubruse, glatke, kaneli-

rane i sa damast desenom, te u ukus-

nim kesicama marke »Jelka«,

Najfinije tiskovne papire (Biblijske),

Sirove svil. karbon, indigo i vošćane papire.

Pelure i couleur papire,

Superior, šrene, šeširne i toaletne papire,

Higijensku celuloznu vatu marke »Jela«

Bugačicu »Jela« i filter papire,

Sve vrsti papira iz krpa i sa primjesom

krpa.

Za prvorazrednu kvalitetu proizvoda Tvornice papira Smith & Meynier d. d. Sušak, njen najmoderniji tvornički uredaj i njeno preko 100-godišnje iskustvo u proizvodnji papira.

ZNANSTVENI ZAVOD

Prof. Dr. E. BRÖSSLERA D. D.

ZAGREB

Laboratorijske i medicinske
potrepštine i kemikalije

preselio je od 1. listopada 1940.
svoju radnju u

ILICU br. 48. I.

ALMA MATER CROATICA

GLASNIK HRVATSKOG SVEUČILIŠNOG DRUŠTVA

GODIŠTE IV.

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:

Dr. VLADIMIR BAZALA

ZAGREB

NARODNA TISKARA — ZAGREB — KAPROL 27

SADRŽAJ

ČLANCI I RASPRAVE :

Strana

Bazala Vladimir: »Habent sua fata libelli«	21, 61
Bazala Vladimir: Bibliografija književnih radova kao podloga kritici naučnoga rada	69
Bazala Vladimir: Što su liječnici dali izvan medicine?	179
Bazala Vladimir: Što su neliječnici dali medicini?	228
Bazala Vladimir: Njemačka — danas	325
Bučar Franjo: 300-godišnjica sveučilišta u Helsinki u Finskoj	137
Glesinger Lavoslav: Prva medicinska knjiga na hrvatskom jeziku (Pavićev prijevod Sauerlantovih regula)	56
Horvatić Stjepan: Biosociologija ili biocenologija?	247
Ivšić Milan: Gdje da se u Zagrebu izgradi »sveučilišni grad«?	252
Ivšić Milan: Agrarna politika	298
Köbler Juraj: Deset godina zavoda za radium terapiju u Zagrebu	310
Lunaček Valdemar: Ekonomski humanizam	290
Matijević Ante: Mihajlo Hamzić, slikar dubrovačke škole	7
Müller Oton: Las Cassas, apostol Indijanaca	111
Rieger Vilko: Organizacija njemačkih sveučilištaraca	199
Sladović Eugen: Dubrovčanin Benko Kotrljić, preteča privredne nauke o poduzeću Šafar Dragutin: Hrvatski i srpski jezik dva su različita jezika	49
Štemilija S. M.: Tragom popa Dukljanina	159
Štemilija S. M.: Sveti Srdj na Bojani	97
Štemilija S. M.: Hrvatsko i srpsko ime u Crnoj Gori od IX.—XVIII. vijeka	169
Tabak Josip: Prvo američko sveučilište	339
Thaller Lujo: I povijest medicine je nauka!	80
Urban Stjepan: Biosociološki temelji uzgoja šuma	203
Uvanović Daniel: Određivanje geografskih koordinata Zagreba u astronomskom paviljonu »Maksimir«	157
Voneš Zora: Primjena moje oscilatorne teorije na neke subjektivne pojave u funkciji retine oka	225
Voneš Zora: Teorija dupliciteta, elektroretinogram i adaptacija u vidu moje oscilatorne teorije	147
Wolf Hinko: Univesitas Slovaca Istropolitana	345
Wolf Hinko: Biografija i bibliografija novih sveučilišnih profesora	2
	152

KNJIŽEVNOST :

Prof. Ivo Frol: Kako ćeš pravilno pisati?	83
Prof. dr. A. Štampar: Socijalna i zdravstvena zaštita slušača sveučilišta i visokih škola u Zagrebu	84
Dr. Julije Batory: Novi pogledi na problematiku carcinoma (Vladimir Bazala)	85
Zbornik znanstvenih rasprava profesorskoga zbora pravnoga fakulteta u Ljubljani (Hinko Wolf)	89
Brački zbornik (Mladen Bošnjak)	114
Dr. Fr. Kahn: Covjek od začetka do smrti	115
Mišljenje stranih učenjaka o značajnom djelu hrvatskoga lingviste Josip Horvat: Ante Starčević (Hinko Wolf)	164
Dr. Emil Štampar: Josip Eugen Tomić (Zlatko Milković)	204
Slovaci i moderna lingvistika (Petar Guberina)	209
Tri šumarske disertacije (Oskar Piškorić)	269
»Serta Hoffilleriana«	271
Henri Robert: Odvjetnik (H. W.)	273
Egon Friedell: Kultura novoga vremena (H. W.)	273
Nauka o govorništvu i antologija svjetskog govorništva (V. B.)	315
Prvi svezak »popisa knjiga«	316
Knjižnice u gradu Zagrebu (H. W.)	361
Iz pisama seljačkog djeteta na visokim školama svojoj majci	262

IZ POVIJESTI HRVATSKOG SVEUČILIŠTA:

60-godišnjica prve promocije na zagrebačkom filozofskom fakultetu	32
Rasprava o postanku zagrebačkog sveučilišta	196
Veliki i povjesni dani hrvatskog sveučilišta i visokih škola	363

PROSLAVE I JUBILEJI:

60-godišnjica prve promocije na zagrebačkom filozofskom fakultetu	32
70-godišnjica života dvaju hrvat. pedagoga i učenjaka (dr. Stj. Bosanac i dr. Stj. Tropsch)	32
45-godišnjica jedne senzacije (sveučilištarci spalili mađarsku zastavu u Zagrebu)	116
Dr. Franjo Zilić	322

NEKOĆ I DANAS:

Zborštine Hrvatske (Mloden Božićev) 15

45-godišnjica jedne senzacije (sveučilištarci spalili mađarsku zastavu u Zagrebu)	116
Izbacivanje slike Strossmayera iz društvenih prostorija dačkog društva Zvonimir u Beču	277

NAŠI POKOJNICI:

Tragično je umro hrvatski književnik i sveučilištarac Aleksi Kokić	91
Dr. Fran Barac	92
Stefan Savov Bobčev	93
Msgr. Janko Barlē	274
Duro Arnold	276
Prof. ing. Franjo Hanaman	283
Docent dr. F. V. Novak	286
Prof. Josef Strzygowski	286
O. Vincent Scheil	286
Henry Louis Bergson	287
Prof. Dr. Josef Plasmann	287

GALERIJA ZABORAVLJENIH:

Matek (odломak iz romana Mile Budaka »San o sreći«) (H. W.)	118
165, 224	
Uložnica Mavre Farkaša (V. B.)	

POSJETI STRANIH UČENJAKA:

Otvorenie nove akademske godine zavoda za talij. kulturu i predavanje prof. Carla Anti	211
Glasoviti talijanski glotolog prof. dr. M. Bartoli	212
Glasoviti talijanski liječnik prof. dr. E. Morelli	214
Prof. dr. Friedrich Bergius	215
Prof. Federico Chabod u Zagrebu	279
Talijanski učenjak prof. dr. Giacomo Devoto	319

MISLI O NASTAVI, NAROČITO O SVEUČILIŠNOJ:

I. Stjepan Kranjčević: Školski odgojno-obrazovni rad prema mišljenju braće Radića i seljačke stranke	17
II. Stjepan Zimmermann: Oko autonomije sveučilišta	20
III. Đorđe Tasić: Uredba o izmenama i dopunama zakona o univerzitetima u banovini Hrvatskoj	64
IV. Mihailo Ilić: Reforme zagrebačkog univerziteta i univerzitetska autonomija	66
V. Stjepan Zimmermann: Preuređenje sveučilišta — oduzimanjem autonomije	67
VI. Josip Baugut: Iz škole se ne smije eliminirati politika!	162
VII. Stjepan Horvat: Apsolventi sednjih tehničkih škola i tehnički fakultet	163
VIII. Đuro Stipetić: Uz stručnu spremu treba i opća naobrazba	204
IX. Giuseppe Bottai: Humanizam u talijanskoj školi	205
X. Godišnjak banske vlasti banovine Hrvatske	254
XI. Vladimir Bazala: Opća naredba sveučilišta i reforma medicinske nastave u vezi s ukidanjem nekih katedra	258
XII. Andrija Štampar: O reformi medicinske nastave	261
XIII. Otto Streh: Oko naslova »inženjer ekonomije«	317
XIV. Još koja riječ o reformi medicinske nastave	317

SVEUČILIŠNE VIJESTI :

Novi rektor hrvatskog sveučilišta	28
Izmjena sveučilišnog zakona	29
Novi sveučilišni profesori i docenti	31
O slušačima	31
60-godišnjica prve promocije na zagrebačkom filozofskom fakultetu	32
Prof. Dr. E. Miloslavić izabran je članom The medico-legal society	32
Izgradnja ekonomsko-komercijalne visoke škole	33
Unapređenje profesora umjetničke akademije	33
Izvještaj o izdavanju sveučilišnog godišnjaka za škol. god. 1933/34—1938/39	42
Statistički podaci o sveučilištima u Jugoslaviji	95
Međunarodni časopisi o djelu prof. dra Andrije Živkovića	95
Stručna kritika inozemstva o djelu privatnog docenta dra J. Köblera	96
O sveučilišnom godišnjaku za školsku godinu 1933/34—1938/39	96
Malo statistike	119
Pučko sveučilište — sastavni dio sveučilišta	120
Slovački sveučilištari u Zagrebu	121
Imenovanja sveučilišnih nastavnika	121
Gradnja doma za sveučilištare u Zagrebu mora se dovršiti	121
O izgradnji neurološko-psihijatričke klinike	123
Nova zgrada tehničkog fakulteta na Ciglani	129
Učenje pravnih nauka nije rentabilno	132
Uredba o kliničkim bolnicama medicinskog fakulteta	133
Prof. Dr. Ivo Horvat, novi predsjednik Pučkog sveučilišta	133
Novi kustos hrvatskog zoološkog muzeja	133
Postupak na kemičkom odjelu tehničkog fakulteta	134
Statistika sveučilišnih nastavnika i slušača kroz 65 godina	217
Broj studenata na zagrebačkom sveučilištu povećan na 7.000!	217
Cetiri zagrebačke visoke škole van sveučilišta imaju preko tisuću slušača	218
Uprava botaničkog zavoda i vrta predana je prof. dr. Ivi Horvatu	218
Iz rezolucije zagrebačke odvjetničke komore	218
Novi asistent na poljoprivredno-šumarskom fakultetu	219
Novi sveučilišni profesori	219
Prof. Dr. Stj. Ratković, novi rektor više pedagoške škole	220
Nemiri na sveučilištu	220, 279
Svetosavske nagrade za slušače	220
Izgradnja medicinskoga fakulteta na Šalati	273
Promjene među profesorima sveučilišta u Zagrebu	279
Prof. dr. E. Miloslavić je imenovan članom njemačke akademije prirodnih znanosti	279
Propisan je prijavnji ispit za apsolvente srednjih tehničkih škola, koji se upisuju na tehnički fakultet	280
Da li će apsolventi Gazi Husrevbegove medrese moći upisati na sveučilište	281
Vrijedna prinova sveučilišne knjižnice	281
Dr. Mladen Deželić	282
Inženjeri tehnike protiv naslova »Inženjer ekonomije«	283
Šta je s naredbom o katedrama i s novim fakultetskim naredbama	309
Dr. Vlado Pec i Dr. ing. Vladimir Prelog novi profesori sveučilišta	313
Veliki povijesni dani hrvatskog sveučilišta i visokih škola	319
Novi dekan medicinskoga fakulteta	363
Predstavnici Hrvatske akademije znanosti kod Poglavnika g. dra Ante Pavelića i kod Doglavnika, ministra g. dra Mile Budaka	365
Osniva se Hrvatski državni ured za jezik	367
Ukidanje zaklade tiskare »Narodnih novina«	367
Oštra izjava protiv medicinskoga fakulteta, koji je onemogućavao rad hrvatskom naučnom podmlatku	368
Zakonska odredba o aktivnoj nastavničkoj službi profesora sveučilišta i visokih škola	368
Zabranjeno je otudivanje i izvažanje starih umjetničkih, kulturno prosvjetnih i prirodnih spomenika	369
Državna zaštita arhivske građe	369
Zavod za talijansku kulturu u Zagrebu	370
Boravak prof. Luigi Salvini-a u Zagrebu	370
	370

IZGRADNJA SVEUČILIŠTA I VISOKIH ŠKOLA :

Izgradnja ekonomsko-komercijalne visoke škole	33
Gradnja doma za sveučilištare u Zagrebu, mora se dovršiti	121
O izgradnji neurološko-psihijatričke klinike	123

Nova zgrada tehničkog fakulteta na Ciglani	129
Izgradnja medicinskoga fakulteta na Šalati	279
Konferencija o izgradnji Finsen-Instituta	280

PUČKO SVEUČILIŠTE :

Rad pučkog sveučilišta u škol. god. 1938/39 i 1939/40	71
Pučko sveučilište — sastavni dio sveučilišta	120
Prof. Dr. Ivo Horvat, novi predsjednik pučkog sveučilišta	133

SA STRANIH SVEUČILIŠTA :

Universitas Slovaca Istropolitana (Hinko Wolf)	2
Ljubljana je dobila potpuni medicinski fakultet	33
Osniva se poljoprivredno-šumarski fakultet u Sarajevu	33
Teza o gospodarskoj slozi izrađena u Napulju	34
Radni logori madarskih sveučilištaraca	34
Sveučilišne vijesti iz Bugarske	34
Briga za prosvjetu u Sovjetskoj Rusiji	80
Prvo američko sveučilište (Josip Tabak)	134
Slavistika na bečkom sveučilištu	134
Kolegij o Kukučinu na bratislavskom sveučilištu	135
Broj slušača ljubljanskog sveučilišta	135
Sveučilište u Cluju, drugo sveučilište, koje je Rumunjska izgubila	135
Novi nacionalno-odgojni institut u Njemačkoj	137
300-godišnjica sveučilišta u Helsinku i Finskoj (Franjo Bučar)	166
Neredi na beogradskom sveučilištu	167
Izbori na pravnom fakultetu u Ljubljani	167
Talijanske visoke škole	167
8-godišnji plan za odgoj vođa njemačke omladine	167
Obavezna školarina na sovjetskim visokim školama	199
Otvorenje rumunjskog sveučilišta u Sibiu	219
Organizacija njemačkih sveučilištaraca (Vilko Rieger)	221
Šumarski fakultet u Sarajevu?	221
Želja da se pravni fakultet iz Subotice prenese u Novi Sad	221
Prijedlog da se produlji studij prava na sveučilištu u Bratislavi	221
Opet semestri u Njemačkoj	221
Radio kao nauka na njemačkim sveučilištima	221
Strani studenti na njemačkim visokim školama	222
Visoke činovničke škole u Njemačkoj	222
Prvi njemačko-talijanski kongres visokoškolaca	222
Sveučilište u Reykjaviku	222
Sveučilišta za internirce u Švicarskoj	223
Katolička sveučilišta u svijetu	223
Papinsko sveučilište u Salamanci	321
Izgradnja sveučilišta u Strassburgu	321
Njemački studenti u Poljskoj	321
Lincolnova biblioteka poklonjena sveučilištu u Upsali	321
Talijanski studenti prijavljuju se u ratne dobrovoljce	322
Predavanje »nauke o ishrani« na sveučilištima u Italiji	322
Odgajanje talijanske mlađeži	357
»Velika proslava«	370
Dan sveučilištu u Ljubljani	370
Slovački sveučilištarci raditi će u poljoprivredi	370
Svečano otvorenje njemačkog sveučilišta u Posenu	371
Katoličko školstvo u Francuskoj	371
Njemački zavod za psihijatrijsko ispitivanje u Münchenu	371

DACKI PROBLEMI :

O slušačima	31
Prilike studenata na sveučilištima u Jugoslaviji	117
Slovački sveučilištarci u Zagrebu	121

Nova naredba o socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti slušača sveučilišta i visokih škola	132
Učenje pravnih nauka nije rentabilno	132
Postupak na kemijskom odjelu tehničkog fakulteta	134
Organizacija njemačkih sveučilištaraca (Vilko Rieger)	199
Statistika sveučilišnih nastavnika i slušača kroz 65 godina	217
Broj studenata na zagrebačkom sveučilištu porasao na 7.000 !	217
Cetiri zagrebačke visoke škole van sveučilišta imaju preko 1.000 slušača	218
Iz rezolucije zagrebačke odvjetničke komore	219
Strani studenti na njemačkim visokim školama	221
Prvi njemačko-talijanski kongres visokoškolaca	222
Studenti sveučilišta u Carigradu	223
Propisan je prijavni ispit za apsolvente srednjih tehničkih škola koji se upisuju u tehnički fakultet	281
Dali će se apsolventi Gazi-Husrevbegove medrese moći upisati na sveučilište	281
Organizacija bugarske omladine	287
Inženjeri tehnike protiv naslova »inženjer ekonomije«	309
Njemački studenti u Poljskoj	321
Talijanski studenti prijavljuju se u ratnu službu	321
Slovački sveučilištarci radit će u poljoprivredi	370
<i>Is prijava u veličinu opštete... (M. Božnjak)</i>	362

DRUSTVENE VIJESTI :

Zapisnik V. redovne sjednice vijeća	35
Izvještaj o izdavanju sveučilišnog godišnjaka za škol. god. 1933/34—1938/39	42
Društveni glasnik	46, 136, 168, 224, 288, 323
O sveučilišnom godišnjaku za škol. god. 1933/34—1938/39	96
Botanički vrt i meteorološka stanica na Velebitu	136
Delegati sveučilišnoga senata	224
Dr. V. Bazala pozvan na dulji boravak u Njemačku	288
Izvještaj o društvenom radu u prošloj godini	375

STRANICA ANEGDOTA I KARIKATURA : . . . . .

IZ UREDNIŠTVA :

Uvodna riječ	1
O društvenom glasniku	46, 136, 168, 224, 288, 323
Naslovni list	47
O raspravi »Universitas Slovaca Istropolitana«	163
Ispravi!	168
Časopisi koji dolaze uredništvu	168
Bibliografija književnih radova članova medicinskog fakulteta	224, 288, 323
Dr. V. Bazala pozvan na dulji boravak u Njemačku	288
Živila Hrvatska! Živio dr. Ante Pavelić!	289

ALMA MATER

CROATICA

GLASNIK HRVATSKE SVEUČILIŠNE DRUŠTVE

God. IV.

Zagreb, rujan 1940.

Broj 1

Hrvatsko sveučilišno društvo osnovano je, u život privедeno i radi zato, da bi pomagalo sveučilište i ostale visoke škole u njihovom kulturnom, naučnom i nacionalnom radu, a uz to da bi omogućilo upliv na taj rad i nove inicijative za nj iz javnosti, odnosno izvan sveučilišnoga kruga i to u obliku, koji bi za samu stvar bio što prikladniji i što uspješniji, a opet da bude sačuvana tradicionalna forma sveučilišnoga rada i njegove autonomije. Ovu brigu oko unapređenja sveučilišnih ciljeva, kao i održanja veza između sveučilišta i ostalih kulturnih i naučnih radnika iz javnosti Hrvatsko sveučilišno društvo provodilo je svom savjesnošću. Najveća je, dakako, briga posvećena sveučilišnom nastavničkom i naučnom podmlatku, pripremajući ga za zvanje sveučilišnih nastavnika. I u tom pogledu Hrvatsko sveučilišno društvo učinilo je više, nego li i jedna dosadašnja slična ustanova.

Suglasno s radom Hrvatskog sveučilišnog društva radio je i društveni glasnik, koji ovim brojem ulazi u svoje IV. godište, a društvo ga je tim povodom reorganiziralo, pa će on izlaziti sada u novom i proširenem obliku, donoseći u još većoj mjeri sve ono, što je važno, a zasijeca u život sveučilišta i prikazuje njegov rad i napredak.

Istodobno očekujemo i veću suradnju sveučilišnih vlasti, ustanova i osoba, jer se još uvijek u javnosti i u našem glasniku osjeća pomanjkanje službenih sveučilišnih vijesti

kao i rasprava o sveučilištu od sveučilišnih faktora samih. Pa ipak, javnost to traži i naše nastojanje ide za tim, da joj to pružimo, jer u interesu javnosti za sveučilište vidimo i interes za njegove potrebe. Umjesto u novinama i u drugim časopisima treba rasprave i mišljenja o sveučilištu publicirati najprije u glasniku »Alma mater croatica«. Isto tako bi natječaji, postavljanja, unapređenja i sve ostale osobne promjene kao i svi zaključci fakultetskih savjeta i sveučilišnih vlasti, senata i kancelarije rektorata zaslužili da budu prvenstveno publicirani u našem glasniku. Uredništvo nastoji i ovim putem uvjeriti sve naše naučne, kulturne, prosvjetne i nastavne, a naročito sveučilišne ustanove, od kolike bi bilo vrijednosti, kad bi glasnik »Alma mater croatica« upotrijebili kao slobodnu tribunu za svoje rasprave i naziranja o sveučilištu, njegovim reformama i njegovim potrebama. Uredništvo nije nikad odbilo ničiju suradnju i poziva uvijek sve navedene ustanove i njihovo osoblje, da se ovim glasnikom služe kao svojim vlastitim.

Lica i ustanove, koje su od Hrv. sveuč. društva dobila potporu za ekskurzije, boravak ili studij u inozemstvu, polazak na naučne kongrese ili za štampanje naučnih djela obvezana su o radu, za koji je podiljena potpora, izvestiti u našem glasniku, pa ih na njihovu obvezu podsjećamo.

Nadamo se, da nam novo vrijeme i nove prilike u svijetu i oko nas, kao i one uz nas i u nama samima, donose procvat i napredak hrvatske nauke i hrvatskoga sveučilišta, a po tom i Hrvatskoga naroda.

Hinko Wolf: UNIVERSITAS SLOVACCA ISTROPOLITANA.

Prošlost i sadašnjost sveučilišnog studija u Slovačkoj.

Bez pretjerivanja, s pravom se ističe, da postoji malo naroda međusobno toliko srodnih i sličnih svojstava kao što je slučaj između hrvatskog i slovačkog naroda. Slična prošlost, težnje i brojne ostale nacionalne i kulturne životne komponente stvorile su duboku srodnost i istinsku sklonost. Poznat je znatan broj Hrvata koji su u prošlosti, u Slovačkoj, postigli velike položaje i ugled, dok su istodobno i Slovaci u Hrvatskoj zauzimali mnoga ugledna mjesta.

O hrvatsko-slovačkim kulturnim odnosima (Haulik, Moyses, Šulek, Bencur, Botto) moglo bi se objaviti mnogo zanimljivih podataka, međutim časopis »Alma mater croatica«, kao sveučilišni glasnik, ograničuje se isključivo na prikaz prošlosti i sadašnjosti sveučilišnog studija u Slovačkoj.

Prva su sveučilišta nastala u starim jugo- i zapadno-europskim kulturnim zemljama, u Italiji i u Francuskoj. Studenti iz slovačkih krajeva, kao uostalom i svi iz srednje Europe, koji su težili k višoj naobrazbi, morali su ići na studij u XIII. i XIV. stoljeću u te — od svoje domovine — udaljene krajeve. Međutim u polovici XIV. stoljeća, bit će za cijelo iz prestižnih razloga, niču sveučilišta u mnogim srednjoeuropskim gradovima; tako god. 1348. u Krakovu, 1365. u Beču, a 1367. u Pečuhu u Madžarskoj. Sveučilište u Pečuhu, koje je bilo od značenja i za Slovake, utemeljio je kralj Ljudevit, i to je bilo prvo sveučilište u Madžarskoj, prva »studium generale«. Želja je bila kralja Ljudevita. da to prvo madžarsko sveučilište postane središtem visokoškolskog studija onoga vremena. Međutim ta se želja utemeljitevremena nije ispunila, prvenstveno s razloga što Pečuhu nije bilo ravno već postojećim sveučilištima u zemlji. Shvatljivo je stoga,

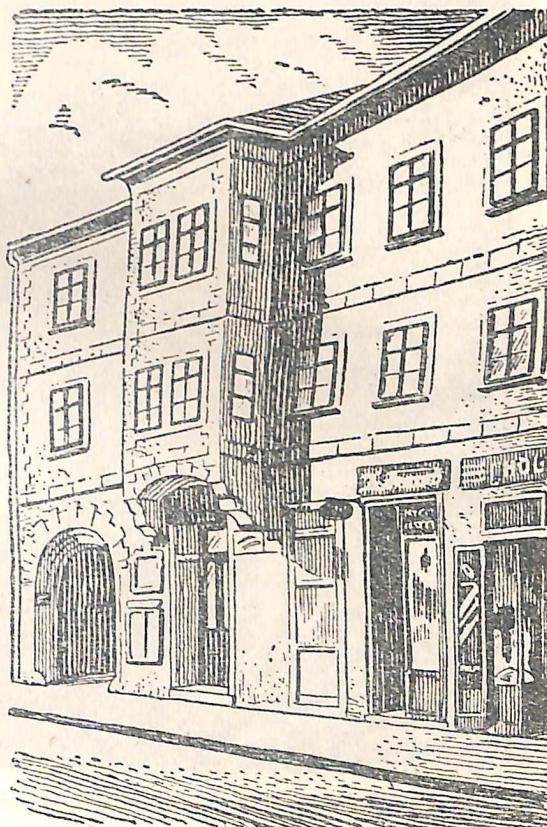
da je ono doskora propalo, a nasljednik Ljudevita, kralj Sigismund nije ga htio obnoviti, već je utemeljio i organizirao — sa istom željom da bude bolje od sveučilišta u Beču i Krakovu — novo sveučilište u madžarskom prijestolnom Budimu god. 1389. I premda je kod ovih nastojanja oko ustanovljenja sveučilišta bilo uloženo mnogo novaca i dobre volje, ipak Madžari u ono vrijeme nijesu imali mnogo sreće sa svojim prvim sveučilištima; bit će s razloga, što većina madžarskih studenata nije htjela studirati na njima, već je i nadalje polazila sveučilišta u Pragu, Beču i Krakovu. U to su još naišla burna vremena husitskih i turskih ratova, i sveučilište u Budimu propalo je g. 1411. Kada je pak nakon više godina, kralju Matiji uspjelo povratiti mir i red u zemlji, živo se počeo baviti kulturnom izgradnjom svoje domovine. Ponovno iskršava potreba sveučilišta. Šalje posebne izaslanike u Rim koji su 19. svibnja 1465. predali Papi molbu, da može prema uzoru na sveučilište u Bologni, osnovati sveučilište u Ugarskoj. U molbi na Papu ne spominje se doduše mjesto gdje bi sveučilište trebalo djelovati, ali je iz molbe vidljivo, da je kralju Matiji bila želja osnovati čisto katoličko sveučilište, koje bi koristilo općenitosti crkve i kršćanskoj vjeri; sveučilište koje bi moglo paralizirati sve snažniju moravsku utrakvističku herezu. Papa je dozvolio osnivanje takovog sveučilišta i Matija je — za cijelo — iz vjerskih i političkih razloga izabrao kao središte novoga sveučilišta Bratislavu, a ne središte zemlje Budim. Tako je g. 1465. Bratislava dobila već sveučilište i današnje slovačko sveučilište vuče svoju tradiciju od ove prve srednjevjekovne univerze na slovačkom tlu. To novo sveučilište dobilo je prema Bratislavi ime »Academia Istropolitana« (Istropolis = grad na Dunavu).

Organizacija tog sveučilišta bila je povjerena Jan Vitézu, nadbiskupu ostrogonskom, koji je kao kancelar sveučilišta, u kratkom vremenu, proveo smještaj univerze i opskrbio ju vrsnim profesorskim silama. U Bratislavi bilo je sveučilište smješteno u kući obitelji Venturovoj (danas Venturska ulica u Bratislavi), a njenino svečano otvorenje bilo je 20. srpnja 1467. Kancelar Vitéz neumorno se brinuo za sve potrebe sveučilišta i o pridobivanju što je moguće vrsnijih profesorskih sila, kako bi ovo sveučilište bilo na što većem naučnom stupnju. Značajno je tako na njegovo pismo od 18. srpnja 1467. upućeno gradu Bratislavi (dakle uoči otvorenja sveučilišta), u kojem moli da građani što srađnije dočekaju profesore koji stižu u Bratislavu i ujedno primjećuje, da je svoje povjerenike poslao čak u Italiju i Francusku, da pridobiju što poznatije profesore za novo sveučilište. Tako je ovo sveučilište počelo s mnogo nade svoje djelovanje. Kancelar Vitéz probudio je i usavršio tokom vremena organizaciju ovog sveučilišta i o važnijim stvarima brinuo se i nadalje stalno za njegovo dobro djelovanje. Ipak, s razloga jer je kao nadbiskup morao stalno boraviti u Ostrogonu, postavio si za svojeg stalnog zastupnika vicekancelara Jurja Schömberga, prepošta bratislavskog. Schömberg, uz to što je zauzimao najviđenije mjesto među bratislavskim svećenstvom, bavio se je i znanstvenim radom, proučavajući crkveno pravo.

U prvim godinama po svom ustanovljenju razvijalo je ovo sveučilište znatnu djelatnost; postoji mnogo izvještaja o njegovom odnosu prema bečkom sveučilištu i o njegovim profesorima i đacima. No sve to ne bješe za dugo. Smrću nadbiskupa Vitéza g. 1472. sveučilište u Bratislavi naglo propada. Iza g. 1473. nestaju već i konkretni izvještaji o njegovim profesorima i đacima, a matrike i knjige drugih sveučilišta također šute o »universitas Istropolitana«. Zna se tek, da je prvo sve-

učilište u Bratislavi prestalo djelovati tamo negdje u vremenu smrti kralja Matije. (G. 1491. zgrada sveučilišta već je služila kao skladište kraljevskog oružja). I s ovom trećom univerzom nijesu dakle Madžari imali mnogo sreće. Njezin razvitak se iza lijepog razmaha zaustavio, pače i slomio.

Kroz cijelo slijedeće šesnaesto stoljeće, stoljeće reformacije, nije u Madžarskoj, a prema tome ni u Slovačkoj, postojalo

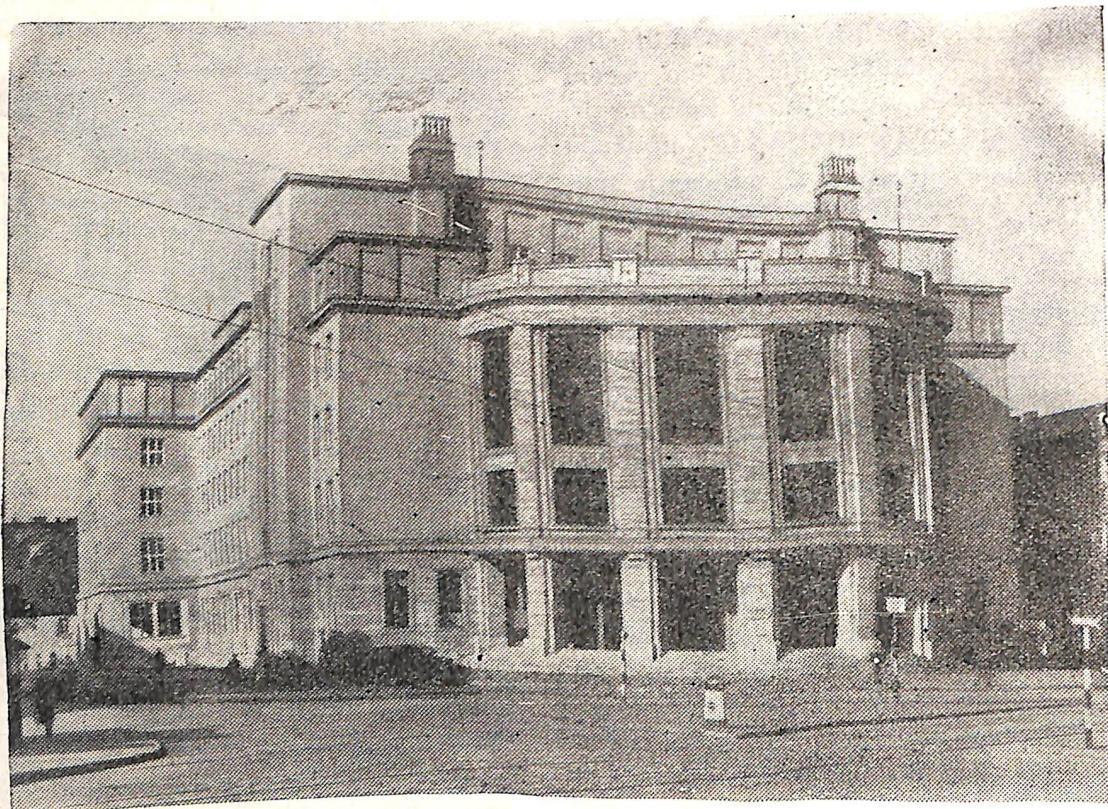

Zgrada nekadašnje »Academia istropolitana«
u Bratislavi.

sveučilište. Đaci iz Ugarske ponovno su odlazili na studij u tuđinu, većinom na njemačka sveučilišta. Tek u prvoj polovici sedamnaestog stoljeća, kada je katolička crkva sve to više jačala, Petar Pázmány, nadbiskup ostrogonski, uspio je osnovati g. 1635. u Trnavi sveučilište. Pázmány je prvo namjeravao obnoviti sveučilište u Bratislavi, ali Trnava se pokazala zgodni-

jom, s razloga što je tamo bilo sijelo nadbiskupa ostrogonskog. To je također bilo čisto katoličko sveučilište, kojim su upravljali isusovci. To drugo sveučilište na slovačkom tlu djelovalo je uspješno kroz cijele 142 godine, dok nije g. 1777. preneseno prvo u Budim, a potom u Peštu. Današnja budimpeštanska Pázmány-eva univerza nastavak je slovačkog trnavskog sveučilišta. Za Slovake pak imade veliko zna-

Varsik je potanko proučio narodnosni stav profesora i slušača i utvrdio čisto slovačko obilježje trnavskog sveučilišta. Iz priopćenih statistika proizlazi, da su slovački studenti sačinjavali absolutnu većinu između svih ostalih slušača, a od više stotina profesora, koji su se izredali na ovom sveučilištu, kod većine se moglo ustanoviti njihovo slovačko podrijetlo. Jasno je dakle, da je ovo sveučilište imalo

Nova zgrada Slovačkog sveučilišta u Bratislavi.

čenje djelovanje ovog sveučilišta u Trnave, u toliko što je djelovalo u slovačkoj etničkoj sredini i što su Slovaci djelovali na njoj kao profesori, a đaci su pak bili odgajani u ispravnom duhu. Prema matriodgajani u ispravnom knjigama ovog trnavskog sveučilišta, prof. dr. Branislav Varsik napisao je djelo pod natpisom: »Národnostny problem Trnavskej Univerzity«, (Bratislava 1938., str. 260). U ovoj vrlo dobroj i naučno dokumentarnoj knjizi prof.

znatan upliv na kulturni razvitak Slovačke i shvatljivo je, da je bernolakovski pokret mogao proizaći iz Trnave, gdje su bile stare kulturne tradicije. (Usput spominjem da su na sveučilištu u Trnavi, kao profesori djelovali mnogi Hrvati. Tako na pr. Juraj Habdelić, Luka Krajačić, Filip Kaušić, Juraj Turković, Mihajlo Lučić, Andrija Jambrešić, Kazimir Bedeković, Anton Galjuf i još mnogi drugi. Vrijedno bi

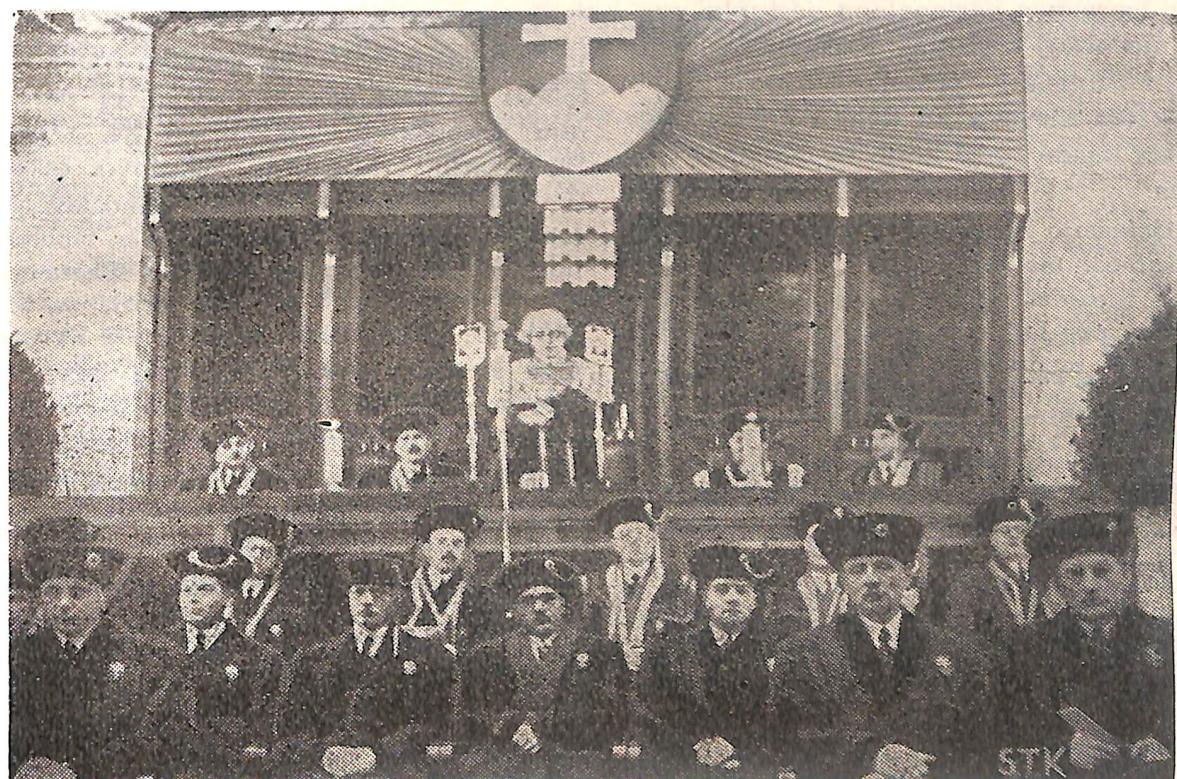
bilo potanje proučiti utjecaj i rad Hrvata na trnavskom sveučilištu).

Kako se iz iznesenog jasno razabire, Slovačka imade za sobom sveučilišnu tradiciju, premda nije uvijek bila izričito slovačka.

Današnja bratislavskna univerza, u slobodnoj slovačkoj republici, htjela je stoga već u svojem nazivu da istakne tu višestoljetnu tradiciju i da obnovi i uspostavi

odmah nakon propasti Čeho-Slovačke republike suspendirali češko sveučilište Komenskog i ustanovili novo slovačko sveučilište.

Novo slovačko sveučilište, kako se tvrdi u bratislavskim sveučilišnim krugovima, nije nastalo iz želje nasilno, pošto poto, nacionalizirati u slovačkom duhu dotadanju bratislavsku česku univerzu Komenskog, već glavna je težnja bila, da ne

Instalacija prvoga rektora Slovačkog sveučilišta u Bratislavi g. V. Tuke.

vezu sa svojom srednjevjekovnom predšasnicom, te je stoga u svoj latinski naziv stavila »Universitas Slovacca Istropolitana«.

Od svršetka prvoga svjetskoga rata, uspostavljanjem Čeho-Slovačke republike, bilo je u Bratislavi uspostavljeno češko sveučilište Komenskog. Slovaci ovo sveučilište, zbog njegovog ustrojstva, djelovanja i visokoškolskog odgoja nijesu htjeli priznati svojim, t. j. slovačkim. Stoga su

bude smanjen naučni ugled novog sveučilišta; bitno je bilo što jače istaći naučni stupanj sveučilišta, a slovačka nacionalna misao novog sveučilišta sama se od sebe nametala razvojem prilika, i to više postulativnog karaktera.

Vođena tim mislima, slovačka je vlada jednom od svojih prvi zak. odredaba br. 41/1939. proglašila, da se dotadanje sveučilište Komenskog pretvara u »Slovačko sveučilište«.

Uspostavljanjem slovačkog sveučilišta razriješena su bila 33 češka profesora, i to kako tvrde — svi na vlastitu molbu. Danas su još devetorica čeških profesora na sveučilištu u Bratislavi. Vrijedno je pribilježiti, da Slovaci otvoreno priznaju nacionalnu ispravnost i naučnu spremu nekih prijašnjih čeških profesora, tako poimence: Kizlink, Laštovka, Rauscher, Kostlivy i Babor. Ova se imena često, pa i u štampi, spominje, i žali što većina nije bila tako ispravnog nacionalnog postupka prema slovačkoj omladini. Sada na sveučilištu u Bratislavi postoji 28 sveučilišnih profesora Slovaka, 14 Čeha i 2 Rusa. Dovenata imade 20 od kojih su također četiri Čeha.

Današnje slovačko sveučilište imade tri samostalna fakulteta: pravni, medicinski i filozofski. Na filozofskom fakultetu postoji posebni prirodoslovni skup katedra, koje međusobno čine nepotpuni prirodoslovni fakultet (mat. fizika, deskr. geometrija, prirodopis, kemija, geografija). Novim sveučilišnim zakonom, koji se priređuje, bit će u sklop sveučilišta uvršten i bogoslovni fakultet, koji sada samostalno postoji.

Raspadom Čeho-Slovačke republike bratislavsko sveučilište je znatno poraslo u broju slušača. I oni Slovaci, koji su hteli završiti studij na sveučilištu u Pragu ili Brnu morali su uslijed zatvaranja svih čeških visokih škola preseliti se u Bratislavu. U ljetnom semestru školske godine 1939./40. bilo je na sveučilištu u Bratislavi ukupno 2094 slušača, od toga broja 730 slušača na pravnom fakultetu, 559 na medicinskom, 623 na filozofskom i na prirodoslovnom odjelu filozofskog fakulteta 182

slušača. Vrijedno je također pribilježiti, da je u poredbi sa zagrebačkim sveučilištem, broj ženskih slušača znatno manji. Od 730 slušača pravnog fakulteta tek 44 je ženskih slušača, na medicini je 62, na filozofiji 209 i na prirodoznanstvenom odsjeku 35 ženskih slušača. Po državnoj pripadnosti 2005 slušača su Slovaci, 50 su pripadnici Češko-Moravskog Protektorata, 4 su njemački državljeni, 3 Madžara, a ostatak čine Ukrajinci.

Uz tri već spomenuta fakulteta, postoje još u Bratislavi, kao samostalno tijelo, katolički teološki fakultet, osnovan posebnim zakonskim člankom od 24. srpnja 1919; zatim evangelički bogoslovni fakultet (Slovenská evanjelická bohoslovecká fakulta) i Visoka tehnička škola. Spomenuta Visoka tehnička škola u Bratislavi imade 650 slušača, od toga broja su 521 Slovaka, 105 Bugara, 20 Čeha i 4 Hrvata. Ova se visoka škola sve više razvija i upotpunjuje i bit će — za cijelo — u malo vremena, kao tehnički fakultet uklapljen u bratislavsko sveučilište. Danas na toj Visokoj tehničkoj školi postoji: odsjek za građevinarstvo (vodogradnje i cestogradnje), geodetski odsjek i šumarski odsjek.

Kako je u slovačkim službenim krugovima javljeno, u najskorijoj budućnosti, bit će provedena posvemašnja reorganizacija bratislavskog sveučilišta. Prema svim vijestima je očito, da mlada Slovačka Republika ulaže mnogo napora i znatnih materijalnih sredstava, kako bi što temeljitije izgradila okosnicu svog budućeg opstanka — slovačko sveučilište. S tim u vezi, započeta je i gradnja posebnog sveučilišnog grada na Lafranconi, u blizini Bratislave.

Mali narodi stiču svoj međunarodni ugled
samo djelima kulturne i duhovne vrijednosti.
Kad je koji mali narod došao do izražaja i
pobjeđivao, zbivalo se to uvijek samo pre-
valencijom duha, a ne fizičkom moći.

DR. O. ANTE MATIJEVIĆ O. F. M.: MIHAJLO HAMZIĆ, SLIKAR DUBROVACKE ŠKOLE.

Dubrovačka slikarska škola nastaje polovicom XV. vijeka, a dva desetih godina XVI. vijeka dosije svoj najveći uspon. U isto vrijeme Dubrovnik postiže svoju umjetničku i političku kulminaciju. U času kad je propjevala vila naših trubadura, kad su arhitekti pretvorili mali, neznatni gradić u zanosnu pjesmu neprolazne ljepote, dubrovačka škola pokriva oltare i zidove crkava svojim zlatnim umjetninama, koje stare a ne zastaruju. Mnoštvo slikara sleglo se u Dubrovnik, koji ih objeručke prima i bogato nagrađuje, ali traži da rade »ad laudem boni pictoris«.

U Dubrovniku nalazimo slikara i u XIV. vijeku, ali ih nažalost poznamo samo po imenu a ne po djelima. God. 1427. počimljivosti o djelovanju slikara Ivana Zornea, a poslije 1450. imamo već brojne slikare, dapače i slikarske porodice kao: Ugrinovića, Milovića, Junčića, Božidarevića i dr. Polovicom XV. vijeka slikari su bili toliki jaki elemenat u gradu da su stvorili svoj ceh — confraternitas. Istina, prvi sigurni podatak o djelovanju tog slikarskog ceha imamo tek u god. 1509. kad je gaštald slikarskog ceha Vicko Lovrin zatražio od Malog vijeća da zabrani rad Mihajlu Hamziću dok ne plati cehovski porez. Tad je ceh bio u punoj snazi svoga djelovanja: morao je dakle nastati davno prije. Kovač zaključuje, da je to bilo polovicom XV. vijeka. Mislim da se ne vara.

U XV. vijeku Dubrovnik je već posvetski hrvatski, pa je i najveći broj slikara Hrvata iz Dubrovnika ili okolice njegove. Ima i po koji doseljenik, ali ćemo brzo doznati za njegovo podrijetlo, jer isprave rado bilježe rodno mjesto stranih slikara. Tako Hamzić je filius Johannis Teutonici. Produktivni slikar Lovro je iz Kotora, a Frano Matijin se naziva sinom Matije iz Mila, po svoj prilici sa otoka Melos. Sa-

mo isprave lako zavedu u bludnju u toj stvari, jer daju talijanska imena nekad sa hrvatskim nastavkom, kao Zornea — Zornelić, Matiju iz Mila nazivlju Milović. Drugi put opet hrvatska imena potalijančuju, n. pr. Radoslav prevađaju Allegretti i slično.

Uz slikare rade brojni zanatlije.

Najbliži slikarima su sculptores, kipari koji rade u drvu. U ono doba oltari su se gradili od drva, te su sculptores imali pune ruke posla pravljenjem umjetničkih okvira, stupova, uresnih likova i kipova. Neki su bili u isto doba i slikari, tako Božidar Vlatković, otac Nikole Božidarevića, pa Lovro iz Kotora i njegov sin Marin. Jakov Firentinac bio je samo kipar. Okvire za oltare i slike pravili su i tako zvani intagliatori — rezbari, pa je njihov rad često zadirao u polje kipara. Marangoni imali su ambicije više nego obični drvodjelci. Oni su pravili portale, okvire za slike, stolove, sjedala i ormare sa bogatim uresima. Posao im je bio razgranjan. Zlatari — aurifices bili su cijenjeni kao umjetnici i mnogo traženi, jer su radili ne samo crkveno posuđe u zlatu i srebru nego su radili mnogo za dubrovačku gospodu i puk. Klesari — muratori najvećim djelom iz Korčule, imali su kroz čitavo ovo razdoblje najviše posla, jer su se gradile i nadograđivale zidine, Knežev Dvor i mnoštvo privatnih zgrada. Umjetnovezivo, osobito u crkvenim predmetima, razvijaju do velike visine tako zvani rechamatores i acupictores. Kasnije ćemo vidjeti po radu Antuna Hamzića kakvo skupocjeno crkveno ruho se je izradivalo u Dubrovniku. Od 1492—1494 spominje se osobito kao acupictor Nikola Radonjić ili Radonje, koji se je kao klerik bavio ovim zanatom. I njihov rad su Dubrovčani bogato nagrađivali, gotovo kao slikarski.

Ništa manje nije bio važan rad što su ga vršili *scriptores*, koji su se bavili prepisivanjem knjiga, osobito onih za liturgičku upotrebu kao misale, graduale, psaltire i slično. Ovi su se bavili i minijaturama. Godine 1453 tim radom se bavi Don Okruglić i njegov savremenik nazvan »*Felix de Ragusa*«. Čak su *scriptores* iz inostranstva dolazili u Dubrovnik, kao što je došao Stephanus de Pulignano, koji je za Stolnu Crkvu prepisao graduale sa notama ali bez miniatura.

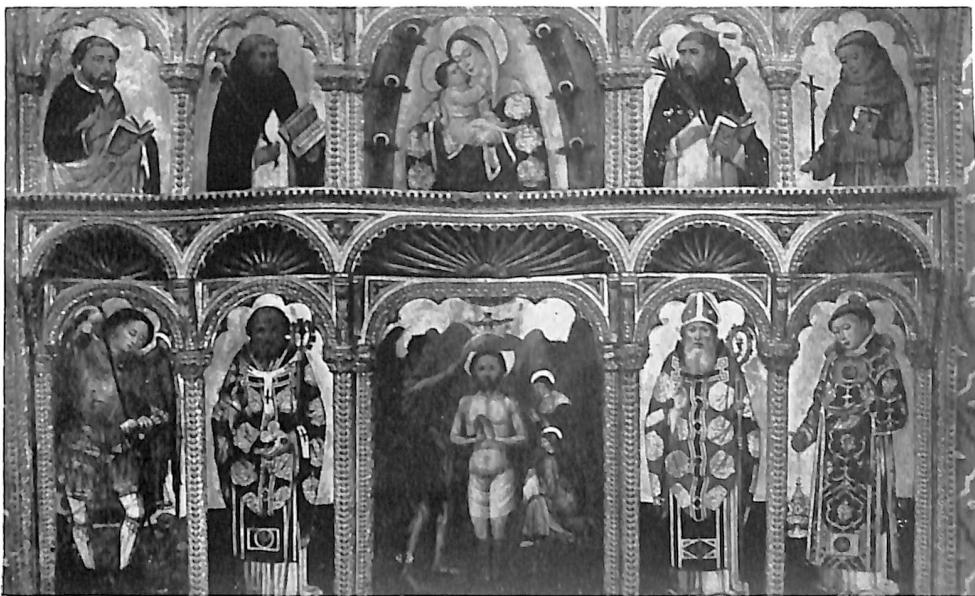
I svjetovno slikarstvo jamačno se je razvijalo.

Doista, što je do nas doprlo od radova Dubrovačke škole, nalazi se u crkvama, ali iz toga ne smijemo zaključivati da su naši umjetnici radili samo za crkve. U ono doba u Italiji slikari izgrađuju slike svjetovnog sadržaja za javne ili privatne zgrade. Javne zgrade, kao što su vjećnice ili dvorovi Knezova, resili su se velikim slikama, koje su prikazivale važne historijske događaje, a privatnici su osim toga rado davali izrađivati svoje portrete. Kulturni nivo Dubrovnika nije zaostajao za onim talijanskih gradova i zato su sigurno dubrovački slikari pored crkvenih stvari spadali i svjetovnih. Na izložbi slika u Sponzi bio je izložen portret admirala Župana pl. Bone, iz XV. vijeka i veći broj portreta flamanske škole XVI. i XVII. vijeka bio je izložen. To je tek ostatak ostatka od onog što je bilo u Dubrovniku, te se ne ćemo prevariti zaključujući da je dubrovačka škola radila i izvan kruga crkvenog. Hamzić i Božidarević uresili su svojim slikama Knežev Dvor. Kovač pak iznosi iz arhiva Knežev Dvor. Kovač pak iznosi iz arhiva 21 oporuku iz ove dobi gdje privatnici ostavljaju i raspolažu velikim brojem slika njihovog vlasništva. Izričito se spominka neke slike za velike sale, daje, da su neke slike za velike sale, da kle velikog i svečanog formata. Danas od svega toga blaga imamo samo Kršterje Isusovo što se je sačuvalo u Kneževom Dvoru.

Do danas je sačuvano 48 djela dubrovačke škole, koja je do godine 1917 bila

obavijena gustom maglom. Djela različitih majstora redom su se pripisivala nebuloznom Nicolao Ragusino. God. 1917 izašla je u bečkom »Jahrbuch des Kunsthistorischen Institutes«, sv. XI. radnja Karla Kovača, inače Slovenca, »Nicolaus Ragusinus und seine Zeit«, gdje je Kovač iznio arhivske dokumente od godine 1452 do godine 1530 o djelovanju i životnim prilikama nekih 121 slikara i stručnih zanatlija. Taj nam arhivski materijal rasvjetljuje čitavu ovu znamenitu epohu. Tu nalazimo 83 do sad nepoznata imena domaćih i stranih slikara u Dubrovniku. Tako se gubi onaj nimbus koji je okružio najznamenitijeg umjetnika ove škole Nikolu Božidarevića, i nama se pruža mnogo jasniji i određeniji pogled u djelovanje škole, ma da nam je još mnogo toga ostalo nejasno.

Što je zapravo dubrovačka slikarska škola? U stvari je nastavak naše domaće umjetnosti, koja se započela u Dalmaciji polovicom XIV vijeka i razvila u XV. Ta umjetnost je u pravom smislu naša, ne samo stoga što su njezina djela izrađena za naše krajeve, nego i zato što su i tu radili naši domaći umjetnici, kako je to lijepo pokazao Dr. Karaman u svojoj poznatoj knjizi: »Umjetnost u Dalmaciji«. Na dalmatinskim slikama iz XIV. vijeka u prvom redu nam se pokazuje elemenat bizantski, koji je u to doba vladao u južnoj Italiji i Veneciji. Taj elemenat izbjija u tipovima svetaca u njihovom rasporedu, u arhitektonskim oblicima slika, odjela i koša, u karakterističnoj živoj crvenoj boji usana i onom bijelom svjetlu koli na licu toli na draperiji svetaca. Bizantski je elemenat ona velika naklonost sjaju, raskoši i zlatu. Od polovine XIV. pa sve tamo do skoro u polovicu XVI. vijeka prevladavaju poliptisi slikani na daski, sa pozadnjom zlatnom, rjeđe tamno crvenom. Na njima su košturnjave svetačke figure postavljene u odjelita polja zvana »stanze«. Naši su majstori slijedili mletačku školu, u po-

Poliptih dubrovačke škole iz druge polovice XV. vijeka.

*Đordićev oltar u crkvi
Dominikanaca od Ni-
kole Božidarevića,
iz god. 1513.*

Triptih: Sv. Nikola od Hamzića.

Krštenje Isusovo.

četku bizantinsko - gotičku trećenta, a kasnije bizantinsko-renesansku po uzoru majstora Vivarini i Crivelli, koji će najjače djelovati na dubrovačku školu sve tamo do kasnoga XVI. vijeka. Prema njihovu uzoru dubrovački slikari izrađuju veliki broj poliptika sa zlatnim ili modrikastim fondom, s bogatim i pozlaćenim odijelima, s velikim zlatnim aureolama, s vijencima cvijeća, brojnim anđeoskim glavicama. Time još uvijek podsjećaju na bizantinsku umjetnost. Ali izradba svetačkih figura je ipak nova, sveci su slobodnije smješteni, živiji su, izražaj njihova lica je naravniji, modeliranje svijetlom i sjenama mnogo je mekše, a u pozadini pojavljuje se prostrano udubljeni krajoblik. Dalmatinci povode se za ovom školom, kako već rekoh, ali ne tako brzo. Jak njihov konzervativam najprvo im ne dozvoljava napustiti stare oblike i brzo primiti druge; zato nove umjetničke struje i tekvine iz Venecije stižu u Dalmaciju sa zakašnjnjem od kojeg decenija. Uza sve to razvoja je bilo i to osjetljivog, i mi možemo da pratimo glavne faze. Čitav XIV. vijek vlada bizantska škola, kao što to vidimo na poliptiku iz XIV. vijeka u crkvi sv. Andrije na Čiovu. Poliptih u kapelici sv. Jere trogirske katedrale, koji spada u prvu polovicu XV. vijeka, u svojim arhitektonskim djelovima prestavlja kičenu gotiku dok se sa svojim crtačkim i slikarskim elementima udaljuje od bizantinske škole, te poprima lice mletačkog trećenta; svetački likovi manje su ukočeni, lica dobivaju svoj individualni značaj, nuansiranje bojama je blaže. Poliptih Mateja Junčića u Gosti od Šunja na Lopudu iz 1452 godine spaja dalmatinsku školu sa dubrovačkom, koja će se sad kroz nekoliko decenija naglo razviti na tradiciji mletačkog trećenta. Na tom poliptiku lice je Madone i njen stav na prijestolju u glavnom bizantinsko; dug i ravan nos, mala usta. Ali vijenac od anđeoskih glavica oko Marijine glave već odaje školu Vivarina, a lagani ures Marijina prestolja upućuje na

ranu renesansu. Braća Vivarini i Crivelli uz Montegnu postaju najjači učitelji dubrovačke škole. Od god. 1450 pa skoro čitav vijek niču u Dubrovniku i okolini brojni poliptisi sa nizovima odjeljenih svetaca u »stanzama«, raskošnim, zlatnim odijelima i zlatnim aureolama, vijencima cvijeća, nizovima anđeoskih glavica, na zlatnim, a kasnije modrikastim fondovima.

Uz Mateja Junčića redaju se mnogo brojni majstori, od kojih su najistaknutiji Lovro Marinov iz Kotora, Ivan Ugrinović, Petar Ognjenović, Matej Grančić, Nikola Božidarević i Mihajlo Hamzić. Njihovo djelovanje spada u razdoblje od 1450 do 1520 godine, koje opet ima svoje razvojne faze. Poliptih u sakristiji oo. Dominikanaca u Dubrovniku sa dva reda svetaca jedan poviše drugog, gdje je u gornjoj sredini Madona sa djetetom Isusom a u drugoj prizor Krštenja Isusova, još je u svojim fazama posve opor, arhaističan, iako su arhitektonski uresi renesansni. Drugi triptih u crkvi Dominikanaca sa tri polja, središnji je Madona na prijestolju a sa svake strane po dva sveca, s desne je sv. Vlaho sa reljefom Dubrovnika, izrađen je između 1481—1485., a imao bi biti Božidarevićev ili njegova oca. Na toj slici sveci su naravnije slikani, individualizirani, ali modeliranje bojama još je uvijek tvrdo, crtež opor. Slikar ide više za sjajem nego ljepotom.

U prvoj četvrti XVI. vijeka dubrovačka škola daje svoja najbolja djela. Još i sada zadržava »stanze«, voli kičenost zlatnih odijela, vijenaca cvijeća i nizove anđeoskih glavica. Ali sve je puno nježnog i profinjenog osjećaja, svježe, puno krvi i pokreta, naravno i otmeno, pa čisto ne primjećujemo po koju oporost u crtama i tvrdi formu već preživjele gotike. U kratko rečeno: djela renesansnih majstora u ruhu mletačko-bizantinskog. Sad se nad svima ističe Nikola Božidarević i njegov takmac Mihajlo Hamzić. Božidarevićev rad dobro je osvjetlio Dr. Karaman, pa ču se ovaj put osvrnuti samo na Mihajla Ham-

zića, koji je uopće slabo poznat i nedovoljno osvjetljen. Ako Bog dade sreće, kasnije će rasvijetliti i rad drugih dubrovačkih majstora.

MIHAJLO HAMZIĆ

Dne 14. XII. 1510 g. obvezao se je Nikola Božidarević naslikati sv. Jeronima za Knežev Dvor. U ugovoru obećaje da će napraviti sliku: »de bona proportione et cum coloribus finis ad paragonum dicte figure s. Johannis . . . quam fecit magister Michael Camze«. Mihajlo Hamzić stavljen je u ovom ugovoru kao uzor majstoru Nikoli. Hamzić je, dakle, jedini konkurent Božidarevića, a ipak životno djelovanje tako uvaženog Hamzića manje nam je poznato nego tolikih drugih manje važnih slikara. Ne znamo ni kad se je rodio, ni kad je umro. Nepoznato nam je gdje je učio, gdje je glavni dio svog života proboravio, da li je bio oženjen i da li je imao potomaka. Njegovu životnu sliku moramo sastaviti tek po nekim podatcima i datama. Znamo, da mu je otac bio Nijemac, jer se za njega navodi da je »filius cuiusdam Johannis Teutonici« i da se bavio zlatarskim zanatom. To je dakle jedan od onih Nijemaca, koji su iz Srbije pribegli u Dubrovnik kad su Turci zavladali na Balkanu. Od imena Hans — Ivan — dobio je naziv Hamza, Hamzić. Mihajlo je imao još barem dva brata. Mlađi mu se brat Jakov bavio trgovinom i u svom poslu stekao veliki ugled.

Stariji brat Mihajlov, po imenu Antun, za nas je mnogo zanimiviji, jer se bavio umjetnim vezivom i priređivao skupocjeno crkveno ruho. To nije bio prost zanatlija nego zapravo umjetnik, koji je utjecao i na svog brata slikara. U dvama ugovorima opisuju se neki detalji njegova rada; u jednom iz g. 1504 obvezao se izraditi za Katedralu dio pluvijala, plašta, i zlatom na brokatu izvesti neke figure i slike kao što su se nalazile na jednom drugom pluvijalu u crkvi sv. Vlaha. Drugi ugovor iz god. 1515. obvezuje ga izvesti za crkvu sv.

Vlaha mnogo jače djelo. Doslovce se opisuje rad ovako »croxerias de rechamo, fornitas de foiaminibus auri in campo rubro condati chermosini cum undecim figuris vel tabus a parte anteriori et quattor a parte posteriori per quattor ad capita crossteriarum . . . cum bono auro et bonis figuris«. Plaća za rad mu je bila 16 dukata. Kad iza ovog pogledamo figuru sv. Stjepana na poliptihu sv. Nikole, što je naslikao Mihajlo, brzo ćemo uvidjeti, da je Mihajlo tu zapravo samo naslikao jedan od radova svoga brata Antuna. God. 1512. se Antun obvezao napraviti opet jedno crkveno odijelo sa 10 slika, izvesti zlatom i raznobojnom svilom.

Prvi poznati datum iz života Mihajla pada u god. 1509. kad je gaštald ili starješina slikarskog ceha uputio tužbu Knezu i Malom vijeću sa zahtjevom, da zabrane Mihajlu Hamziću slikarski rad dok ne platiti cehovski porez. Slijedeće godine spominje ga se u već navedenom ugovoru Božidarevića kad je ovaj imao naslikati sv. Jeronima. Iz tog ugovora vidi se, da je Hamzić već bio izradio sliku sv. Ivana Krstitelja. God. 1512 spominje se dva puta. U prvom ugovoru obvezuje se, da će uzeti u svoju radionicu kao naučnika nekog Petra Ivana koga je on sam doveo iz Venecije u Dubrovnik. U drugom ugovoru, dne 12. oktobra obvezuje se izraditi poliptih sv. Nikole za crkvu Dominikanaca. Poliptih je potanko opisan; morao je imati pet figura podijeljenih u 3 »stanze«. Taj poliptih odgovara posve poliptihu što je i danas u crkvi Dominikanaca. To je u isto vrijeme jedino djelo za koje možemo sa sigurnošću kazati da je Hamzićeve.

Hamzića još jednom susrećemo i to na mjestu gdje ne bi očekivali. Neko vrijeme bio je činovnik na carinarnici. God. 1514. bavi se trgovinom. Povodom neke nesretne manipulacije izgubi sve svoje imanje i čak mora bježati iz Dubrovnika. G. 1514. opet mu je dozvoljen boravak u Dubrovniku, gdje se opet bavi trgovinom. Ovo je posljednji nama poznati datum iz nje-

gova života. Još znamo, da je imao dva učenika: Ivana Petra iz Venecije i Vlaha Ivanova iz dubrovačke okolice.

Sad Milan Kašanin u »Umjetničkom pregledu« br. 6. god. 1939. postavlja pitanje: zašto se je Hamzić bavio trgovinom i bio činovnikom? Zar se nije mogao udržavati svojim slikarskim radom? Zaista umjesno pitanje. Kad Hamzić ne bi bio cijenjen ili kad slikarski rad ne bi bio dovoljno nagradivan ili kad ne bi bilo u dovoljnoj mjeri narudžaba slika, mogli bismo shvatiti, zašto se Hamzić bacao na druge poslove. Ali vidimo da je bio cijenjen, da su Dubrovčani izdašno nagrađivali slikare i da su narudžbe slika bile česte, pa zato nam je nerazumljivo, zašto se utjecao zaradi na drugom polju. Kašanin pokušava to rastumačiti atavističkom inklinacijom Mihajlovom za trgovinu. Ali kao trgovca poznamo mu samo jednog brata; onda je teško tu zaključivati s atavizmom. Naša fantazija može nam pružiti bezbroj kombinacija za odgovor na postavljeno pitanje. Ali dok nam arhiv ne dade više podataka, lik Mihajla Hamzića kao čovjeka i kao slikara bit će nam zagonestan. Pored gornjeg pitanja nastaje još jedno mnogo važnije. Koja su djela Hamzićeva. Triptih sv. Nikole je svakako njegov; ali za impozantno Krštenje Isusovo ne možemo sa sigurnošću kazati, da je njegovo iako ga n. pr. Kašanin pripisuje Hamziću bez ikakve rezerve. S toga razloga promotrit ćemo najprvo ono što je sigurno Hamzićevo, a zatim ono drugo.

Triptih sv. Nikole.

koji se nalazi u crkvi Dominikanaca u Dubrovniku, sastavljen je od tri simetrične slike. U središnjoj ogradi je sv. Nikola, s desne strane sv. Ivan Krstitelj i sv. Stjepan, a u lijevoj pregradi sv. Petar i sv. Magdalena. Svaka pregrada može stajati za sebe; međusobno se povezuje jedino time što su ponešto okrenuti prema središtu, sv. Nikoli koji стоји u niši više kao kip nego živo biće. Triptih po svom stilu i

kompoziciji nosi sve oznake dubrovačke škole, svojim vanjskim sjajem nadmašuje čak Božidarevićeva djela. Ali zaostaje za njima u finoći osjećaja, u ljepoti forma, u jedinstvenosti i slobodi kompozicije, u sjaju i harmoniji kolorita. Na triptihu prevladava crvena, plava i zlatna boja. Pregrade ga jako skučuju. Istina, u Triptihu nalazimo neku iluziju na prostornost i perspektivu u onim pločama, na kojima stoje njegovi sveci, te na svodovima što stoje nad njihovim glavama, kroz koje se vidi djelak udaljenog neba, a s jedne strane i komadije dalekog krajolika. Ali tu nema nikakve slobode kretnji, osobe su skučene i bez ikakve mogućnosti pokreta. Kad Božidarević stavlja svoje svece u pregrade, daje im daleko veću slobodu, pače i same anđeoske glavice što ih u gustom nizu stavlja oko Marijina prijestolja, slobodnije su u pokretu nego Hamzićeve glavne figure.

Božidarevićeva djela su nježna, puna profinjenog osjećaja, dok Hamzićev Triptih u prvom redu daje utisak monumentalnosti, svečan je i blistav. Forme su mu zaobljene, punije, crtež slobodniji, većih poteza bez gotičke minucioznosti. Njegov sv. Nikola je u stavu crkvenog učitelja i propovjednika, a iz lica sv. Stjepana odseva mladenačka nevinost, iz sv. Magdalene skromnost, sramežljivost i ljubav. U obradbi odijela, uresnih predmeta uspijeva mnogo bolje, gdje je sve do u sitnice sa najvećom pažnjom izrađeno. Biskupski ornat glavnog sveca, pa đakonsko ruho sv. Stjepana izrađeno je plastično i vjerno. Sav onaj raskoš, bogati vez, svi oni brojni uresi, navlastito biskupski štap, te cvijet što raste iz vase i mučenička palma Stjepanova izrađeni su tako vjerno i minucijsko da se veće tačnosti ne bi moglo poželjeti. Što mu je uspjelo bolje naslikati uresni dio nego tijela svetačkih figura, jamačno je bio uzrok u tome, što je predmete slikao po realnim modelima, dok je svetačka lica slikao više na pamet, pa ih je stoga više idealizirao i tipizirao. U

slikanju tijela, a pogotovo odijela, oslobađa se gotičkih forma, pa za to mu je sve oblike i naravnije. Nabori plašta u ruci sv. Magdalene pa ogrtača Krstiteljeva posve su u stilu renesanse, te je u tom bolje uspio od Božidarevića.

Da skupim što sam dosad rekao: Triptih sv. Nikole pokazuje po kompoziciji i obradbi dubrovačku slikarsku školu, koja zadržavajući elemente bizantinsko-mletačke škole, pregrade i obilno zlato, svojim stilom više nego kompozicijom kroči prema renesansi.

Krštenje Isusovo

je velika zidna slika na platnu što je resila Knežev dvor. Prije nego što je Kovač izdao dokumente iz dubrovačkog arhiva, ova se je slika kao i tolike druge pripisivala Nikoli Dubrovčaninu. Iz ugovora što ga je dne 14. XII. 1510 g. napravio Božidarević sa Malim vijećem dade se drugo zaključiti, naime da je možda tu sliku izradio Mihajlo Hamzić. Ugovor glasi:

»Nicolaus Božidarević pictor promisit et convenit ser Pasquali Marini de Restis, ser Johanni Paladini de Gondola et ser Nicolo Orsati de Menze, consiliariis Minoris concilii ad hoc deputatis per communem Ragusii, presentibus et acceptantibus pro ipso communi facere et factum per completem dare ad tardius usque ad festum Pasce Resurrectionis domini proximum factum pro sala majoris consilii unam figuram s. Hieronymi in vestibus cardinalium secundum designum per eum factum et eius presentatum in tela ad telarum de altitudine et qualitate figure s. Johannis Baptiste existentis in dicta sala, quam fecit magister Michael Camze de bona proportione cum coloribus finis ad parangonum dicte figure s. Johannis et ad laudem cuiuslibet boni pictoris«.

Iz ugovora sigurno slijedi, da je Božidarević imao naslikati sv. Jeronima, koji bi po veličini i kvaliteti imao odgovarati slici sv. Ivana Krstitelja što je već bio izradio Mihajlo Hamzić. Nažalost tu nisu

navedene proporcije slika kao što se inače redovito navadalo u ugovorima. Slika sv. Jeronima danas već ne postoji, pa zato ne možemo po njoj prosuditi, da li je današnje Krštenje Isusovo bilo uzorak slici sv. Jeronima. Nadalje iz ugovora jasno slijedi, da je Božidarević imao naslikati samo figuru sv. Jeronima. Kad bi na njegovoj slici trebale biti druge figure, to bi bilo sigurno navedeno, jer se u ugovorima uvijek potanko navada koliko svaka slika mora imati svetačkih figura. S druge strane u ugovoru se dva puta spominje Hamzićeva slika i uvijek se govori samo o slici Ivana Krstitelja a Krštenje Isusovo ima tri figure, gdje sv. Ivan opet nije glavna osoba da bi se moglo kazati da je jedina. S ovih razloga mogli bi rađe vjerovati da je uzor Božidarevoj slici mogla biti neka druga slika Hamzićeva.

Sumnju mi povećava i cijena slići Božidarevićevoj. Njegov poliptih na oltaru kapitula dominikanskog bio je pogoden za 50 dukata. God. 1494 obvezao se sa svojim ocem izraditi oltarnu sliku za kapelu Gradi za 20 dukata. Za sliku sa 5 figura u franjevačkoj crkvi u Cavtat u tražio je 26 dukata. God. 1497 obvezuje se napraviti palu za jedan oltar u dominikanskoj crkvi u Dubrovniku, sa 4 figure »cum coloribus finis et bono auro« za 22 dukata. Hamzić je dobio za svoj Triptih 36 dukata. Lovro Marinov napravio je dvije manje slike: bl. Djевичu i sv. Ivana, koje po svoj prilici stoje danas poviše velikog oltara, s jedne i druge strane velikog križa u dominikanskoj crkvi, i to za 12 dukata. I sv. Jeronim što ga je imao napraviti Božidarević pogoden je za samih 12 dukata, te je prema tome morao biti manjih dimenzija. Teško je vjerovati, da je današnje Krštenje Isusovo moglo »de altitudine, qualitate et de bona proportione«, kako kaže ugovor, biti mjerom slići, koja je od svih danas postojećih slika imala najnižu cijenu.

Kad bi za sreću imali više Hamzićevih djela pa mogli po njima uočiti razvojnu liniju ovog umjetnika, dalo bi se kritič-

nom analizom i usporedbom riješiti pitanje auktora Krštenja Isusova; ali ovako sa sigurnošću ne možemo izvesti nikakvog zaključka. Krštenje Isusovo po svojoj konцепцији i tehniци posvema se udaljuje od Hamzićeva Triptiha i uopće dubrovačke slikarske škole. Tu majstor otstranjuje sve pregrade, koje koče ili ruše jedinstvo slike, te arhitektonski radi kao pravi renesanski majstor. Dok se dubrovačka škola u ovo doba ne može da oslobođi tipiziranja onih pregrada što toliko stežu slobodu, i još uvijek se drži zlatnih fondova, slikar Krštenja kida posve s tradicijom, u konцепciji je slobodan i jedinstven, s puno osjećaja za prirodu i neprisiljenu naravnost. Izbacuje sve što je sporedno i manje važno, samo da mu glavna misao izade što jačom. Prizor se razvija po čitavoj širini slike, od dna prema gore, u formi piramide; sa vertikalnom crtom od golubice do nogu Isusovih dijeli prizor na dvije simetrične polovine. Anđeo, koji po strani drži ruho Isusovo, izvan je bibličke tradicije, ali ne slikarske. Tu ga postavlja slikar radi ekvilibrija same kompozicije. Čitav je prizor postavljen u slikovitu i pjesničku prirodu, na dvije hridine, među kojima teče rijeka gdje stoji Spasitelj u vodi do ispod koljena. Na hridinama dižu se pločaste stijene — krajolik, koji se u dalmatinskom kršu ne viđa. Hridine i stijene oživljava drveće, trava, a straga zeleni humci. U pozadini je zelenkasto-sivo nebo, koje pri vrhu prelazi u »sfumato«. Poznavajući pravila perspektive i osjećajući prirodu, majstor je dao plastični utisak prostorne udaljenosti i daljine, što nijednom dubrovačkom slikaru nije uspjelo u ovakvoj mjeri.

Svojom jednostavnošću i prirodnosću, svojom pjesničkom konceptcijom i kompozicijom Krštenje Isusovo spada među djela pune renesanse, ali po formama, koje su mu ostale tvrde i nezaobljene, figure koštunjave i neugladjene, spada u gotički quattrocento. Svojim oporim koštunjastim i fantastičkim figurama podsjeća nas na

djela Piero degli Franceschi i njegova učenika Cosima Tura, a kad ide za stvarnim i naravnim izražajem, očito se povodi za jakim Mantegnom. Po svojoj kompoziciji mnogo se podudara s Krštenjem Isusovim od Andrije Verrochio. Na jednom i drugom djelu pozadinu čini jutarnje svjetlo što se pomalja iza hridina i velikog kamenja. Kod Verrochia dva anđela čine ekvilibrij, a kod našeg jedan. Verrochijevi anđeli nas zadržavaju svojom pobožnošću i milinom, ali zar nije anđeo i na našoj slici jedna zaista duhovna i uzvišena figura? Anđelov stav, držanje one gotičke draperije tako je profinjeno duhovno, da nas ne podsjeća nikako na materiju. A što tek da kažemo o duhovnosti Krstiteljeve figure koja naprsto kao duh lebdi u zraku? Najveća pak sličnost kod ovih slika izbija u držanju Krstitelja i Spasitelja. Isusova je glava skoro jednakom nagnuta na obim slikama, ruke jednakom sklopljene, dok je nagib ruke Krstiteljeve i glave paralelna na jednoj i drugoj slici. Uopće obje slike su toliko slične po izražaju i kompoziciji, da je nemoguće pomisliti i vjerovati da slikar našeg Krštenja Isusova nije imao pred sobom onu Verrochia.

Kad bi Krštenje Isusovo bilo djelo nekog talijanskog majstora po dobi bi ga svakako postavili u drugu polovicu, ili rade potkraj XV. vijeka. Ako je pak djelo izrađeno u dubrovačkoj radionici, onda ga nije teško postaviti i u početak XVI. vijeka jer su dubrovački majstori poprimali savremene tekovine s nekim zakašnjenjem. Naša slika po svojoj kompoziciji, stilu i tehniци ne odaje dubrovačku školu, te je jedino pripisujemo Hamziću radi već spomenutog arhivskog podatka, koji je u stvari posve maglovit.

Usporedivši Triptih sv. Nikole i Krštenje Isusovo nijesmo naišli ni na kakav kriterij, koji bi upućivao na to, da su to dva djela proizašla iz iste ruke. Triptih, iz god. 1512. po stilu je napredniji od Krštenja, koje je nastalo nekoliko godina prije. To bi bila stvar sasma naravna. Ali

Krštenje je daleko naprednije po svojoj kompoziciji. I to bi se moglo razumjeti, ali samo djelomično. I majstor Božidarević u zadnjim godinama vraća se staroj tradicionalnoj tehniци pa da se Hamzić opet vrati običajnim stanzama, zlatnim odijelima i slično, sve to ne bi bilo nešvatljivo. Ali Krštenje Isusovo je po kompoziciji toliko slobodno i lišeno onih prepona, što toliko skučuju dubrovačke slikare, da mi se čini nevjerljivim, da ta sloboda ne bi bila izbila i u Triptihu sv. Nikole. Vidimo kod talijanskih majstora, da i u uskim pregradama, na koje ih tradicija veže, daju svojim figurama punu slobodu i jaki individualni izražaj. U stanzama zadržavaju po dvije ili više figura, ali ih prostorno tako izvode izvan pregrada, da se te pregrade već niti ne osjećaju a čitava kompozicija dobiva strogu jedinstvenost. Hamzić je to sigurno video na Bellinijevu oltaru u Veneciji, osobito u djelima Domenico Veneziano, pa zar bi se bio mogao tako skučiti i skoro posvema odreći sama sebe u Triptihu? Meni se čini nemogućim, da bi Hamzić, poslije onolike slobode i onolike ljubavi prema krajoliku, što mu daje pjesničkog zanosa, upao u onako veliki kontrast skučenosti i posvemašnje rascjepkanosti radnje.

Pošto Krštenje Isusovo ne odgovara ni stilom, ni tehnikom, ni kompozicijom Triptihu sv. Nikole, koji se jedino može sa sigurnošću pripisati Mihajlu Hamziću, to se

Ideje, na kojima se mora izgraditi nova Evropa jesu: nacionalizam, kultura duha, mao zajednice nasuprot pravima individua, primat njegovanja rada jedinstvene narodne zajednice, ostvarenje nacionalne pravednosti, odbacivanje liberalizma i marksizma, izgradnja po staležima rasčlanjenog društva, organiziranje jake centralne vlasti, plansko gospodarstvo i internacionalna gospodarska saradnja, a sve to u skladu sa narodnom misijom.

Nema ništa među mislima vodiljama nove Evrope, što se ne bi dalo spojiti sa Hrvatsvom.

onda ne može nikako sa sigurnošću pripisati istom majstoru, kao što to čini Kašanin. Dr. Karaman veli da je Krštenje Isusovo »vrlo vjerojatno« Hamzićevo djelo. Ja se ne bih mogao složiti ni s ovim mišljenjem, jer dokazi za to mišljenje nisu baš vjerojatni. Kovač pak u spomenutom djelu veli, da bi se moglo pripisati Hamziću. To je u prilog Hamzića najveća koncesija što bi mu se mogla dati.

S Božidarevićem i Hamzićem dubrovačka slikarska škola učinila je svoj zadnji korak prema renesansi, ali ideala renesanse: uživo i lijepo nije posvema dosegla, jer u težnji prema uzvišenom nije našla put i do lijepog. Renesanski talijanski majstori, savremenici Božidarevića i Hamzića, rješili su najteži problem umjetnosti: svjetla i sjene. Iza dugog traganja, tapajući za antikom, napokon su uvidjeli, da se sav život kreće u granicama svjetla i sjene, da su sjeneisto tako važan i dragocjen elemenat života kao i svjetlo. Uočivši ovu važnu relaciju uspjeli su da pomoću svjetla i sjena da-du vjeran izražaj života i naravi, pa su s time dosegli i ideal ljepote. Dubrovački slikari su tu stali. Oni su u uzvišenosti vidjeli preveć svjetla a premalo sjena. Za to nisu dospjeli do vjernosti i naravnosti izražaja, pa stoga ni do ljepote. To je najdublji uzrok zašto su ih njihovi talijanski kolege potisli u pozadinu i Dubrovnik obogatili svojim djelima.

Novi red mora da se ostvari što prije, što odlučnije, bez kompromisa, najoštijim i najjačim mjerama i sredstvima.

Taj novi red ne mogu stvarati ljudi, koji su do jučer s podsmjehom gledali na ono isto, što bi sada htjeli da stvaraju. Ne mogu ga stvarati ljudi, koji su do guše iskomprimirani u redu i poretku, koji je umjetno održavan niz godina i koji su se u tom poretku osili i obogatili. Novo vrijeme traži nove ljudi, traži ljudi jasnih pogleda i beskompromisne, traži ljudi koji znaju što hoće, gdje hoće i kako hoće.

NEKOĆ I DANAS.

HRVATSKA MLADICA

U svojoj raspravi »Hrvatska intelektualna omladina«, štampanoj u Almanahu hrvatskih sveučilištaraca za Uskrs 1938. godine, htio sam među ostalim podcertati činjenicu da su gotovo sve naše intelektualne omladinske generacije od Ilirštva do šestosiječanske diktature, bile prožete sveslavenstvom jugoslavenskom i sličnim ideološkim koncepcijama. u biti protivnim i škodljivim po hrvatski nacionalizam. Sve te generacije zanosile su se i aktivno radile na svojim ideologijama pa nam pomalo pripremale novu, poslijeratnu sudbinu. Od toga se razlikovao tek mali dio poslijeratne omladine. Jedan takav značajan omladinski pokret, nazvan je »Hrvatska mladica«.

Mladičarski pokret osnovali su nezadovoljnici sveučilišne organizacije Hrvatske Republikanske Seljačke Stranke, kad je ova napustila svoj republikanski program. Tada je izšlo iz organizacije na čelu sa predsednikom Rikardom Flögel-om više omladinaca, koji su kasnije nastojali kloniti se stranačkim organizacijama, a dizati omladinske organizacije, građanske, potajne srednjoškolske i studentske omladinske organizacije, po provinciji i u Zagrebu, te ih se već sakupio znatan broj, dok nije diktatura prekinula ovaj pokret u najjačem zamahu. Prva je organizacija osnovana 1926. godine u Sisku i nadjenula si ime »Hrvatska Mladica«, te su to ime kasnije imale sve omladinske organizacije: studentske, srednjoškolske i građanske, u provinciji i u Zagrebu.

Društva su naglašavala potrebu intelektualne naobrazbe te društvena pravila govorile, da je svrha društvu samo obrazovanje članova u svim granama društvenih nauka, t. j. u socijalnim, pravnim i političkim, te nadalje razvijanje opće društvenosti i društvene discipline na principima nacionalnim, socijalnim i etičkim. Pokret je bio izvanstranački, kako je već spomenuto, no zagrebačke organizacije imale su svoje prostorije zajedno s federalističkom strankom; unatoč toga oni su sačuvali svoju autonomnost, te su jednom iz sveučilišne organizacije izbacili znatan broj onih članova, koji su htjeli dati organizaciji stranački biljeg. To je bilo sa znanjem i odobrenjem glavnog vodstva stranke, koje je odobravalo rezerviranost omladine od stranke, ali je nezametljivo ipak utjecalo na formiranje mišljenja ovog pokreta. Zajednički pozdrav i geslo ovoga pokreta bio je »Hrvatska živi«.

Mladica je još god. 1927. počela izdavati svoje glasilo »Hrvatska Mladica, Omladinski list za sve nacionalne probleme«, koje je prvu godinu bilo šapirografirano i posve ilegalno, te mu je bio zadatak da probije led u redovima srednjoškolaca. Nakon godinu dana počeo je taj list izlaziti štampan na 16 stranica. Urednik mu je bio Mile Starčević a zadnjem, desetom, broju Rikard Flögel. Iz toga lista iznijet će glavne značajne misli.

U uvodu odmah ističu, da je njihova organizacija za sve staleže hrvatske omladine, te žele, da svu hrvatsku omladinu prodahnu modernim hrvatskim nacionalizmom i smislenim radom u nepopustljivoj odlučnoj borbi stvore novu, slobodnu i naprednu Hrvatsku. Da se naš narod izbavi, potrebna je revolucija duha. Traže sadržajni, ponosni, izraziti, duboki i ekspanzivni nacionalizam. Dalje ističu, da se interesi Hrvata i katoličke crkve podudaraju, no oni su protiv toga, da se identificira katoličanstvo s hrvatstvom — kao pravoslavlje sa srpstvom. To je isticano valjda radi muslimanskih Hrvata. U listu se dalje bore protiv strančarstva, pa vele, da je među omladinom stvoreno ispravno uvjerenje, da je sa općeg nacionalnog gledišta od neprocjenjive štete svaki potrošak mladenačke energije u eminentno stranačku akciju. Uzrok što su se kadkada i čitave generacije odvraćale od gospodarske i političke samostalnosti hrvatskog naroda je u tome, što se kod traženja izlaza iz teškoga stanja oslanjalo na pojedine susjede, po mišljenju manje opasne za hrvatski narodni opstanak, ali se time zapadalo pod strani utjecaj i grubila iz vida ishodna točka sa koje se polazilo — politička i gospodarska samostalnost hrvatskog naroda.

U časopisu su štampana u nastavcima kroz sve brojeve prva dva odsjeka F. v. Südländove knjige »Südslawische Frage und der Weltkrieg«, u prijevodu F. B.-a. Nadalje ima mnoštvo značajnih ekonomskih, socijalnih i inih članaka od općeg interesa, te je uopće nacionalizam ove omladine bio najsadržajniji od sviju ranijih omladinskih pokreta. Ima tu važnih priloga, koji iznose problematiku narodnog gospodarstva, zadrugarstva, i drugog, a pokazuju poznavanje biti tretiranog predmeta i njegovo ozbiljno shvaćanje.

Na srcu im osobito leži bosansko pitanje, za koga vele, da ono ne smije ni ne može biti za nas momentano poprište omjera naše snage i da li će hrvatski narod posjedovati jednu pokrajinu više ili manje. »Bosna i

Hercegovina su po svome smještaju bitni sastavni dijelovi hrvatskog teritorija, jer Hrvatska, Slavonija i Dalmacija ne bi ni u nejim prilikama mogle sačinjavati održivu nezavisnu političku cjelinu». Zato se cijeli bosanski problem sastoji u tome, hoće li Hrvati u Bosni razdijeliti srpski teritorij u dvije skupine, i to veću, istočnu i manju, zapadnu skupinu, koja pada u sklop hrvatskih zemalja — ili će Srbi podijeliti Hrvate u južnu i sjevernu skupinu, da se tako te dvije skupine nikad ne uzmognu povezati. »Zbude li se prvi slučaj, zapadna je pola države u Hrvatskoj, a zbude li se drugi, država je srpska, a Hrvati su periferni narod, koji nastavaju dvije stranice državnog područja«. Stoga opravданo vele, da kad Muslimani i ne bi bili Hrvati, morali bi uprijeti sve svoje snaže, da ih asimiliramo.

Važni su članci što ih u listu donose u nastavcima poslije atentata, u mogućnostima ondašnje cenzure, gdje iznose sva mišljenja svjetskog novinstva o hrvatskom pitanju. No i svi su ostali članci pisani s jasnim, izgrađenim programom, te su potpunim pravom mogli na kraju godine u svom listu donijeti, da su ispunjavali stranice zasadama i argumentima, »da nema slobodnog naroda bez slobodne domovine, konstatiranjem činjenica, da postoji hrvatski, da ne postoji jugoslavenski narod; da između naroda nemaju ljubavi, kad jedan drugom nastoji njegov opstanak ugroziti; da ljubav postoji i mora postojati između članova jednog naroda«.

Glavne smjernice listu i cijelom pokretu davali su Mile Starčević, Rikard Flögel, Matija Kovačić, Dragutin Turčić, pokojni Ivica, pa Radoslav, a i Mladen Lorković, te još mnogi drugi. Svi su imali jednako političko mišljenje, sve je bilo usko povezano i jedno s drugim u sukladnosti, te zato nisam ni navedio autore, kod pojedinih iznesenih misli. List je nadalje posvećivao pažnju i beletristici, koja je također imala jaku nacionalnu notu, no više puta i bez umjetničke obradbe, te je to bila i slabija strana časopisa. No baš iz ove grupe došao je poticaj za vrijeme diktature, da se u književnost unosi naše selo, te tako čitava naša suvremena ruralistička literatura, koja je danas obilno zastupana i na doličnoj visini, ima svog glavnog podstrelka u ovom omladinskom pokretu. To je program i grupacija »Lirike Grude« i drugih mnogih pokreta sve do današnjeg književnog izraza.

Pokret je bio izvan sviju stranaka i na-glašavao samo radikalno hrvatstvo, kako je

već spomenuto, sa žarkom nadom u budućnost. Važno je to, što smo postali okupljači i nosioci ideje, kojoj pripada budućnost, — vele s ponosom, — dok su još svijesni svog neznatnog broja. No kako je pokret postajao sve snažniji, počeo je dobivati oznake posebne formacije. Glavni pokretači završili su studije, no oni još uvijek vode, jer se zaključuje, da redovan član udruženja može biti svaki omladinac i omladinka, ali ne stariji od 30 godina. Oni održavaju zajedničke sastanke sviju društava, a održavaju i svoje kongrese kao i raniji omladinski pokreti. Na prvom i drugom kongresu, t. j. 1926. i 1927. god. vlasti im ne potvrdiše pravila, tako da su konstituirajuću skupštinu »Saveza udruženja Hrvatske Mladice« održali tek 1928. g. Predsjednikom privremenog glavnog odbora bio je Mile Starčević, a novom stalnom odboru bio je Rikard Flögel. Od osobitog je značenja prihvaćena prva rezolucija, nakon saslušanih referata na konstituirajućoj skupštini, a koja glasi:

»I. Hrvatska Mladica, kao hrvatski omladinski pokret s razloga, što joj je svrha izgradivanje hrv. omladine u duhu modernog hrvatskog nacionalizma, neovisna je od bilo koje političke stranke ili grupe, ali odrješito pobija svaki rad ma koje političke stranke ili grupe, koji je uperen protiv njezinih temeljnih načela.«

»II. Imajući u vidu da hrvatski narod mora da živi i dotle, dok ne ostvari svoj politički cilj, H. M. toplo preporuča svim svojim članovima, da intenzivno sudjeluju na gospodarskom preporodu hrv. sela, jačajući zdrav moral i svijest solidarnosti, pomažući na tom osnovu stvoriti najbolji tip organizacije sela: zadružnu organizaciju, kao jedini uvjet gospodarske emancipacije sela. Usljed toga stavlja se udruženjima i pojedinim članovima u dužnost, da prouče naše gospodarske probleme, kako bi mogli i na tom području uspješno raditi.«

»III. Konst. skupština Saveza udruženja H. M. smatra potrebnim, da udruženja H. M. sudjeluju u svim kulturno-prosvjetnim društvima, da im svojim radom dadu naš mladičarski biljeg.«

Šestosiječanska diktatura prekinula je javno djelovanje mladičarskom pokretu. Međutim agilniji članovi nastavili su i nadalje djelovanje i održavali potajne veze i sastanke, a iz tih redova nikao je jedan tajni, srednjoškolski pokret u Zagrebu pod okriljem vjerskih udruženja, ali sa čisto nacionalno-političkim ciljem.

Mladen Bošnjak.

MISLI O NASTAVI, NAROČITO O SVEUČILIŠNOJ

I.

STJEPAN KRA NJČEVIĆ: Školski odgojno-obrazovni rad prema mišljenju braće Radića i Seljačke stranke (Izvadak iz časopisa »Izraz« I., 11, 569—574, Zagreb 1939.).

U članku se razlaže, kako su osnivači seljačke stranke mislili, da treba naše školstvo, počevši od početka pučke ili narodne škole pa do sveučilišta, te kakvo uređenje školstva predviđa program seljačke stranke.

Već u »Domu« g. 1901. piše A. Radić. u članku »Pučka seoska škola«, da je potrebno, da »škola ne bude seljaku šteta i pokora: 1. da u svakom selu bude škola, 2. da toj »seoskoj školi« bude učitelj seljak, 3. da djeca dolaze u »seosku školu« samo zimi, 4. da svako dijete samo svake nedjelje odlazi od kuće i to u crkvu i k školanom učitelju u školu.

Taj je zahtjev unesen i u program koji kaže: »1. Pučke ili male narodne škole imadu se tako udesiti, da ne budu narodu na teret, a da ipak bude škola u svakom većem mjestu«. Obrazlaže to program na drugom mjestu ovako: »Pučke su škole danas narodu na teret zato, što se je svijet podijelio, pa roditelji privlače dječu k poslu od malih nogu. Istina je, to je neprilika, ali u školu se mora. Olakšati bi se dala stvar tako, da bi svako selo imalo svoju školu, u koju bi djeca dolazila većinom zimi, a učitelj bi bio koji upućeni seoski momak ili čovjek . . . Tako bi dječa išla u školu u radne dane, a u nedjelju školovanom učitelju, i to tri, ili četiri godine. Četvrtu ili petu godinu išla bi dječa u školu samo školovanom učitelju«.

»Škole moraju — kaže dalje program — biti narodne i praktične ili strogo znanstvene. Narodna ili praktična mora biti osobito pučka škola, te se iz nje ima odstraniti sve, što je tuđinsko i nepotrebno, a za odraslu mladež treba po posebnom zakonu u svakoj općini urediti praktičnu pouku u seljačkom gospodarstvu. Gimnazije i druge više škole ne smiju biti, kako su danas, samo kao kakve fabrike za

nevaljane činovnike, nego se mladež u njima ima učiti prije svega to, da zna, kako narod živi i što narodu treba, a mjesto mrtvih i tuđih jezika, latinskoga i grčkoga, ima se tu učiti češki i ruski, pa francuski i engleski. Visoka škola ili sveučilište ima se tako preuređiti, da iz nje budu zbilja izlazili učenjaci. Mjesto današnjega sveučilišta, na kojem mladež velikom većinom samo dangubi i upropasćuje najprije svoje roditelje, a kasnije cijeli narod, mjesto toga imadu se urediti posebne strukovne škole za poljodjelstvo, za obrt, za trgovinu i promet, za financije, za upravu, za sudstvo, za školstvo i za vojništvo, da svi državni službenici budu u svojoj struci valjano izučeni i da danas sutra zbilja budu narodu na korist, a ne samo na teret pa i napast«.

Iz ovoga se vidi, kakva treba da bude škola prema zahtjevima seljačke stranke. Ona mora biti narodna, puna narodnoga duha tako, da njezini gojenci postanu ne samo ljudi, koji će narodne potrebe razumjeti i za njih se brinuti, nego i pravi i čelični borci za dobro i pravdu, a nemirljivi protivnici svake nepravde i krivice, ona mora učiti poštenju, odgajati karakterne ljude čvrstoga i nepokolebljivoga uvjerenja, dobre članove narodne cjeline, koji su uvijek spremni svoje časovite interese podrediti interesima zajednice, vrsni stručnjaci, koji mogu svojim poštenim radom zarađivati sebi koru kruha, a da ne budu ovisni samo o državnom namještenju. Škola, osobito početna na selu, ne smije biti narodu na smetnju, a ipak mora seljačkoj mladeži davati dovoljno znanja i etičkoga shvaćanja. Srednja škola ne smije biti nepraktična, a čitavo vrijeme školovanja ne smije trajati predugo. Duh u školi treba da je slobodan, bez nepotrebne, osobito vojničke stege, koja ubija

u čovjeku potrebu za slobodom, a sam rad u njoj mora pobuđivati što više volju i smisao za samoradom. Cijela škola neka je što bliže životu, jer će samo tako moći odgajati ljudi, koji se znaju u svijetu snaći, koji znaju raditi i imaju razvijenu snažnu volju. Ukratko, škola treba da spremi čovjeka, koji će znati i htjeti boriti se i za sebe, za svoj lakši i bolji život, i za zajednicu, u kojoj živi, a sve poštenim svojim radom i stručnom svojom spremom.

Prema ovima zahtjevima izrađen je konačno i program od g. 1923., u kojem se kaže:

»Škola i izvanškolska narodna prosvjeta općenita je stvar svega naroda, te cijela država ne samo što vodi glavnu brigu za narodnu prosvjetu, nego u potrebi nosi za nju i trošak.

Osnovna (prva ili pučka) škola imade seljačko obilježje i prva joj je svrha, da se postigne potpuna i trajna pismenost u narodu.

Gospodarska općina osniva u svakom selu (zaselku, mjestu) javnu, opće pristupnu školu za pismenost djece i odraslih s besplatnim učilima za djecu, a sve troškove za to uz gospodarsku općinu nosi i županija i cijela država, prema posebnom zakonu o narodnoj pismenosti.

Opća narodna (pučka) škola ima po selima i po gradovima seljačko privredno i kulturno obilježje.

Poslije svršene opće narodne škole sva ženska i muška mladež priučava se najmanje dvije godine praktičnoj privredi svake vrsti, već prema shodnosti i mogućnosti, ali svagdje s opće prosvjetnom ponukom i praktičnim učenjem ruskoga i njemačkoga jezika.

Ukidaju se sve današnje tako zvane srednje škole (gimnazije, realke, liceji), a mjesto njih se osnivaju narodne škole za opće obrazovanje, koje traju naj dulje četiri godine, koje mogu polaziti i odrasli, a s kojima je uvijek spojeno i priučavanje praktičnom radu bilo tečajem školske

godine, bilo kroz produžene praznike, te u kojima nema ni današnjih ocjena, ni današnjih svjedodžaba, a u kojima se uči engleski.

Tko ne svrši pripravnih godišta za rad, ne može polaziti narodnu školu za opće obrazovanje.

Uz narodnu školu za opće obrazovanje opstoji čitav niz posebnih strukovnih škola (gospodarskih, obrtnih i trgovačkih), koje se polaze istodobno, a imaju opće obrazovne tečajeve, te usavršavaju u ruskom i njemačkom jeziku.

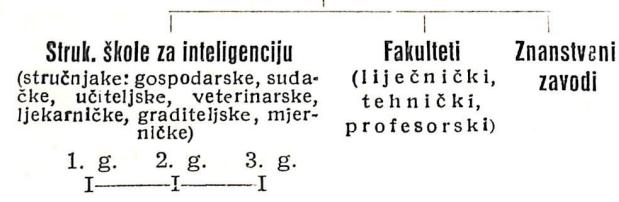
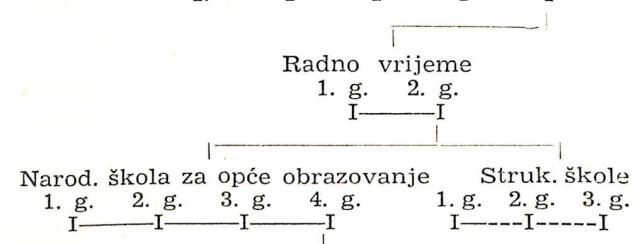
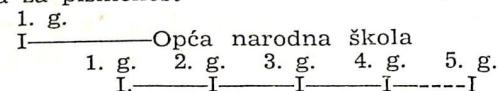
Iz narodne škole za opće obrazovanje prelazi se u stručne škole za inteligenciju kao: gospodarske, sudačke, učiteljske, veterinarske, ljekarničke, graditeljske, mjer尼čke. Ove škole traju najduže tri godine

Današnje sveučilište kao tobožnja visoka škola ukida se i pretvara u čitav niz znanstvenih zavoda. Zadržavaju se fakulteti liječnički i tehnički, a osniva se profesorski za profesore škola za opće obrazovanje i strukovnih škola za inteligenciju.

Predavanja na profesorskem fakultetu pristupna su svakomu, a na sveučilišne znanstvene zavode može se upisati svatko, tko na prijamnom ispitu pokaže spremu za razumijevanje predavanja«.

Prema tomu bi bio sustav bio ovakav:

Škola za pismenost

Škola za pismenost trajala bi jednu godinu, opća narodna škola pet godina, a radno vrijeme (priučavanje praktičnoj privredi) dvije godine. Budući, da se u to vrijeme uči (opće prosvjetna pouka, praktično učenje ruskoga i njemačkoga jezika), traje osnovna ili početna škola zapravo osam godina. To je u toliko potrebni, što seljačka djeca redovito i neće polaziti još koju školu osim možda strukovnu gospodarsku na uzornom seljačkom gospodarstvu, kakva program predviđa.

Narodna škola za opće obrazovanje traje četiri godine, ali počinje zapravo već s dvije godine radnoga vremena, a kako je početna škola trajala 5, odnosno 6 godina, dobiva već odrasliju mladež, koja će bolje shvaćati i lakše samostalno raditi. Strukovne škole za inteligenciju, kako ih naziva program, a mogli bismo reći za stručnjake, koje dolaze na mjesto današnjih fakulteta, traju samo tri godine tako, da mladić ili djevojka svršava škole i postaje činovnik ili stručnjak s navršenom 21. ili 22. godinom. Iz strukovnih škola za praktična zvanja izlazi se s navršenom 18. godinom.

To je u skladu s onim, što je Stjepan Radić pisao o predugom trajanju današnje škole. On piše, da je 12 škola najlošsretnija predrasuda. »Današnji školski sistem naš je gospodar, pače tiranin, mjesto da nam bude pomagač. Kad bi svi, koji odlučuju o zvanju svoje djece, vazda mislili na to, kako je naš život izvanredno kratak... ljuto bi požalili pogrešku, koju počinjuju puštajući nas, da u beskorisnom naporu enciklopedijskih ispita gubimo najljepše godine svoje mladosti... Ja bih najvolio, da za veliku većinu naše djece svako učenje prestane i pravi život za njih nastane s petnaestom godinom.«

Svih ispita u današnjem smislu ima nestati. Ante Radić je već g. 1902. u svo-

mu »Domu« izvrgao ruglu današnje ispite i rekao, da »nema dobre i naravskе stvari, koje ljudi ne bi mogli pokvariti i izopaciti... Tako vam je i ova stvar s ispitom. Ne mislim na to, što se gdješto ispit položi i »po prijateljstvu«, nego mislim na dvije mnogo veće stvari... Može li tko i pred kim položiti takav ispit, po kojemu bi se vidjelo, da će ovaj čovjek biti pravedan sudac?«

Druga je stvar ovo: Nikakav ispit ne može nadomjestiti onoga, čega tko nema, a za službu treba... Nikakva svjedodžba ne može dati mladiću od 25 godina ono, što ima čovjek od 50 godina. Ne može mu dati onoga razuma, onoga mira, onoga dobrostanstva, onoga — svega, što imadu samo stariji ljudi, a mladići nemaju, niti mogu imati.

Danas su osobiti prijatelji ispitu — Nijemci... A da svi ti ispiti nisu Bog zna kako potrebni, pa da se i bez njih može živjeti i to vrlo lijepo, to se vidi po slobodnoj Americi, gdje nitko nikoga ne pita za ispite. (»Dom«, III., 171.)

Stjepan Radić pak piše u vezi s ispitima, pomoću kojih se dolazi do svjedodžaba i diploma, da bi se dokazalo, koliko se škola svršilo: »Treba pitati, što si u školi učio i naučio, a ne koliko si škola svršio.« Još bolje bi bilo pitati: što znaš i što možeš s uspjehom radići, pa bi prestala današnja jagma za svjedodžbama, koje omogućuju nesposobnim kruhoborcima ili ignorantima, da uza sve svoje potpuno neznanje i savršenu nesposobnost za bilo kakav produktivan posao, zapremaju mesta u visokim činonosnim grupama. To bi bilo u skladu i logičan rezultat čitavoga školskoga sustava, kako su ga zamislili osnivači seljačke stranke i formulirali u njezinom programu.

II.

OKO AUTONOMIJE SVEUČILIŠTA

U Hrvatskoj smotri «godište VII. br. 7—8. god. 1940., str. 418—422» i zašao je u vezi s »Uredbom o izmjenama i dopunama Zakona o univerzitetima« od 22. VI. 1940. članak od prof. dr. Stjepana Zimmermana pod naslovom: »Preuređenje sveučilišta — oduzimanje autonomije«, iz kojega vamo dva stavka:

Kako pravnici shvaćaju autonomiju i nepokretnost profesora?

Sloboda nauke zajamčena je Ustavom (u čl. 16 od g. 1921. i čl. 15 od god. 1931.). Ustavnu slobodu nauke tumači Slobodan Jovanović ovako (isp. *Slobodan Jovanović* ovako (isp. *Ustavno pravo Srba, Hrvata i Slovenaca, Beograd 1929. 440)*): »Ministar pravde ne može naređivati sucima kako da sude, tako isto ministar prosvjete ne može naređivati profesorima kako da predavaju. Ta samostalnost profesora u vršenju njihove službe iziskuje nepokretnost zvanja«. Konsekvensija i provedba općih ustavnih načela dolazi do izražaja u posebnim zakonima o sveučilištu i visokim školama, pa je zato i ustanovljena stalnost i nepokretnost profesora. I dosad je po Zakonu bilo sveučilište pod nadzorom ministra prosvjete, ali ministar kao nadzorna oblast ne može nametnuti profesora koga neće sveučilište, ne može ishoditi postavljanje nijednog lica bez izbora — po riječima *Mihaila Ilića* (isp. *Arhiv za pravne i društvene nauke* g. 1938., br. 1—2 156.). A sve što važi za postavljanje profesora, iz jednakih razloga važi također u pitanju njihove stalnosti i nepokretnosti, pa je ona stoga i osigurana u § 19 Zakona, — ali je to osiguranje novom Uredbom prestatlo.

O značenju autonomije vrijedno je citirati šta o njoj kaže M. Kostrenić (u *Novoj Evropi* br. 7. g. 1923.):

»Autonomija univerzitetska nije nipošto jedna tek staleška potreba univerzitetskih profesora, nego je ona kulturna potreba cijelog naroda, — ona je conditio

sine qua non za svaki viši naučni razvoj. Sloboda nauke je iluzorna sve dotle dok vlada može postavljati za profesore svoje kandidate, i dok sami profesori ne osjeti ozbiljno i svjesno koliko odgovornosti počiva na njima kad predlažu nove svoje kolege. Mi smo uvjereni da će se, kad jednom naše sveučilište bude imalo pravu zakonom zajamčenu autonomiju, mnogo rigoroznije postupati pri postavljanju profesora nego što to biva sada. A baš danas, kad valjda nije nikome stalo do toga da se ugnjetava naša nauka i naša prosvjeta, treba postulat univerzitetske autonomije istaći što bolje i energičnije sa svih strana. Vlada pak, koja ima mogućnost da univerzitetu i po pozitivnim normama dade jednu stvarnu autonomiju, a ipak ne radi tako, ako se i neogrješuje o formalni zakon, kako mi mislimo, ali grijesi gore protiv nečega višeg, protiv kulture svoje zemlje i duha vremena.

Univerzitet mora imati autonomiju, i ta autonomija ne bi smjela da počiva na milosti bilo koje vlade, nego na nedvoumnom slovu zakona. Zato mislimo da je bolje da otvoreno kažemo, da današnja naša univerzitetska autonomija, u pogledu imenovanja profesora, po pozitivnim propisima zakona nije dovoljno zaštićena, te da je u najmanju ruku zazorno nategnutim interpretacijama pokušati promijeniti stogod na smislu jednog Kuenova zakona, kad svaki čas možemo doživjeti da će i opet doći vlada koja će postupati kako joj to taj zakon omogućuje. Nastojmo radije da, što prije to bolje, uklonimo taj truli osnov naše »autonomije«, te da ga zamjenimo boljim i sigurnijim. Dotle, neka bude svaka vlada svjesna da čini veliko zlo kad predlaže univerzitetske profesore mimo profesorske zborove; a profesorski zborovi, opet, neka višim moralom i naučnim autoritetom svojih članova, te nepristranim vršenjem svojih dužnosti, osiguraju sebi jednu stvarnu autonomiju.«

Kulturni smisao autonomije.

Sveučilišni nastavnici moraju biti zaštićeni od progona političke vlasti; za njihov ulazak u službu i odlazak iz nje ne smiju odlučivati razlozi stranačko političke naravi. To je samo jedna praktična primjena principa autonomije, ali već pri tome dolazi do izražaja njezin kulturni smisao. Zadaća je naime sveučilišnog nastavnika: naučno istraživanje i predavanje nauke budućoj inteligenciji u svrhu stručne izobrazbe. U oba se smjera odražuje kulturna sposobnost naroda, i prema tome dobiva kulturni smisao autonomija utoliko, što ona omogućuje izvršenje navedene zadaće: jer se ona ne može izvršiti, ako nastavnik ne posvećuje život naučnom i nastavničkom radu bez bojazni, da ga politička vlast u tome radu neće smetati. U času, kad se nastavnik toj zadaći iznevjeri, gubi pravo zaštite u ime sveučilišne autonomije. Nitko neće s pravom odricati državnoj vlasti u tom pogledu nadležnost kontrole. Ali se jednakom mora reći, da ta vlast dolazi u sukob s kulturnom zadaćom sveučilišnih profesora, ako bi po stranačko političkim kriterijima uvjetovala njihov položaj. Čim ta mogućnost nije isključena, nema garancije za autonomiju.

Autonomija nije načelno povrijeđena time, što bi neka narodna vlast vodila ra-

čuna o tome, da li su sveučilišni nastavnici ispravni u narodnom pogledu. Ali to se prosuđivanje — da ne postane nasilje — mora ravnati po izvjesnim normama, koje političkoj vlasti daju moralno opravdanje. Autonomija time postaje sinonim za demokratsko načelo, koje dopušta slobodu uvjerenja. Redovno se i događa, da je gaženjem toga načela skopčano ukidanje autonomije sveučilišta. Time nije rečeno da bi autonomija bila ukinuta, ako politička vlast (sastavljena od nesebičnih i za narod zaslužnih pojedinaca) zahtijeva u prvom redu na sveučilištu, da profesori budu predstavnici narodnog morala, — ali to je sasvim nešto drugo od stranačke legitimacije, koja kadgod može da znači negaciju toga morala. Na sveučilište nikako ne bi spadao, tko je dokazao da mu je oportunizam mjerodavan u narodnoj orijentaciji, — a politički kameleoni, akrobati i dvostoličari to nedvojumno dokazuju.

Kakogod dakle gledamo na položaj sveučilišnih profesora — u naučnom i nastavničkom, odnosno u političkom pogledu — autonomija ima svoje kulturno opravданje u tome, da sveučilištu daje mogućnost nesmetane oživotvorbe naučnih i nacionalno moralnih vrijednosti: a u tome se sastoji eminentno kulturni interes naroda.

»HABENT SUA FATA LIBELLI«

Nekoliko riječi o izvještaju medicinskog fakulteta i o bibliografiji mojih književnih radova u »Godišnjaku Hrvatskoga sveučilišta za škol. god. 1933./34.—1938./39.«

Kako od škol. god. 1932./33. nije bio štampan »Godišnjak Hrvatskoga sveučilišta«, ponudilo se »Hrvatsko sveučilišno društvo«, čiji sam tajnik, da u jesenskim brojevima svoga glasnika »Alma mater croatica«, kome sam glavni urednik, svake godine štampa izvještaj za prošlu školsku godinu. Da bi se to moglo provesti od jeseni ove godine, bilo je potrebno najprije stampati skupni izvještaj za školske godine 1933./34.—1938./39. I taj je skupni izvještaj »Hrvatsko sveučilišno društvo« bilo spremno stampati najprije u svojem glasniku »Alma mater croatica«, a po tom u posebnoj knjizi. Meni je povjerenio uredništvo toga posla. I doista, u glasniku

»Alma mater croatica« uz rektorov izvještaj izašli su izvještaji svih fakulteta, — osim medicinskoga. U posebnoj pak knjizi, izvještaj toga fakulteta štampan je u posebnoj redakciji i to na kraju knjige, a ne prema redoslijedu, kojim su svi ostali fakulteti poredani, prema navođenju njihovom u sveučilišnoj uredbi. Zašto nije u glasniku »Alma mater croatica« štampan izvještaj medicinskoga fakulteta, i zašto je on u sveučilišnom »Godišnjaku« dodan na kraju knjige (na str. 297—364), to spada u poglavje pod gornjim natpisom, a iznosim ga kao dokument o prilikama, koje ne tangiraju samo mene lično, nego imadu i opće značenje.

Da izvještaj medicinskoga fakulteta nije štampan u glasniku »Alma mater croatica«, nije samo slučaj. Ni nakon pravodobno rasposlanih uputa o sastavljanju izvještaja, niti nakon mnogo savjeta sa dekanatom medicinskoga fakulteta, nije usprkos višekratnih urgencija bilo moguće dobiti fakultetski izvještaj, a ni bibliografiju književnih radova članova toga fakulteta, kakova se ovakovom izvještaju pridodaje. Zatezanje je išlo tako daleko, da je uredništvo glasnika »Alma mater croatica« moralo otkloniti odgovornost, što u njem ne će moći izaći izvještaj medicinskoga fakulteta, nadajući se, da će taj makar i bez prethodnoga štampanja u glasniku »Alma mater croatica« biti gotov bar za preštampano izdanje u »Godinjaku«, koje je već bilo u tečaju. O tom se nalazi bilješka u glasniku »Alma mater croatica« na str. 321, a o samoj stvari obaviješten je za vremena g. rektor sveučilišta i g. dekan medicinskoga fakulteta.

Ali se i izdanje »Godinjaka« već približavalo kraju, a izvještaja medicinskoga fakulteta nema te nema. Uzrok tome bio je taj, što je — kako se kasnije saznalo — gosp. prof. dr. Durst u vijeću medicinskoga fakulteta ishodio zaključak, da medicinski fakultet ne će surađivati s »Hrvatskim sveučilišnim društvom«, niti s uredništvom glasnika »Alma mater croatica«, pa prema tome niti s urednikom »Godinjaka«. Koji su ga motivi na to ponukali, ne će biti teško domisliti se, ali to nije za samu stvar ni od važnosti, niti od interesa. Zaključak je neozbiljan, ne prodvod se uvijek i ostao je tajan! Ali je onda g. prof. Durstu bilo sigurno mnogo stalo do toga da on bude na snazi, — pa lijepo!

Međutim sam iz vlastite pobude, da učinim uslugu medicinskom fakultetu i da izdanje »Godinjaka« ne bude nepotpuno, t. j. da se ipak dode do izvještaja medicinskoga fakulteta i da taj bude štampan barem na kraju knjige, — izradio takav izvještaj i dostavio ga dne 12. IV. 1940. g. prof. dru Ivanu Botteriju, dekanu medicinskoga fakulteta. Vijeće medicinskoga fakulteta, zajedno s g. prof. Durstom, ne znajući da izvještaj, koji ima g. dekan i koji on predlaže, da se kao fakultetski izvještaj stampa u »Godinjaku« potječe od mene; ne znajući, dakle, da je to moj rad — našlo je ovaj izvještaj valjanim, odobrilo ga i usvojilo, te zaključivo, valjda, s gornjim zaključkom, kojim se nastojalo onemogućiti suradnju medicinskoga fakulteta sa mnom — a još uvijek neznaajući da preda mnom ne treba ništa krijeti, stavilo je g. rektoru sveučilišta uvjet, da

ja podnipošto ne smijem suradivati kod redakcije izvještaja medicinskoga fakulteta u »Godinjaku«, već da redakciju ovoga dijela »Godinjaka« mora provesti lično g. rektor sveučilišta; izvještaj medicinskoga fakulteta, dakle, mojom rukom pisan, nije smio doći u moje ruke. Meni je žao, što moram prekršiti diskreciju, koju bih bio vrlo rado zadržao s obzirom na g. dekana, koji se našao u neprilici, jer nije imao koga, da mu izvještaj sastavi, a vidio je, da neka gospoda u fakultetskom vijeću ne gledaju na stvar kako treba i da bi možda — saznавši prije zaključka o prihvaćanju njegovu, odkuda je — odobili izvještaj ne zato što ne bi bio valjan, nego naprsto zato, jer neće, da bude iz moje ruke, ili bi on sam bio došao u nepriliku, da — nakon što su već izvještaj kao valjan ocijenili — izazove prigovor, što je usvojio izvještaj, od mene dobiven. Vijeće medicinskoga fakulteta je doista primilo predloženi izvještaj — i taj je štampan u »Godinjaku«. Zato će se krug g. prof. dra Dursta vrlo iznenaditi, kad dozna, da izvještaj, kod kojega ja nisam smio saradivati ni kao sastavljač, ni kao urednik, potječe iz moje ruke — da sam ga ja sastavio i g. dekanu medicinskoga fakulteta na upotrebu stavio, i onda su ga, dakle, ne znajući da je upravo od mene, gospoda iz ovoga kruga prihvatile. G. dekan počinio je »piam fraudem«, kad im je to zatajio, jer bi u zasljepljenom otporu protiv mene lično stvar medicinskoga fakulteta stradala t. j. izsaо bi »Godinjak« ili bez izvještaja medicinskoga fakulteta ili bi trebalo praviti novi izvještaj, koji ne bi možda ni bio na ugled fakulteta, a valjda ne bi bilo niti tko bi ga učinio, — ali kraj mentaliteta kruga g. dra Dursta nije bilo drugog izlaza. A svoje autorsko pravo na taj izvještaj, koji je mogao u medicinskom fakultetu proći samo tako, da se zataji, da je moj, mogu ja i dokazati, jer sam kopiju njegovu dne 12. travnja o. g. s popratnim pišmom predao g. dekanu, a original dao po odvjetniku ovjeriti i sačuvao do potrebe, da pokažem ne samo čiji su opanci, čiji li obojci, nego kako su u ovoj stvari radili neki od onih, koji bi po zvanju imali objektivno postupati.

Moram, naime, po duši reći, da svega toga ne bih bio iznio da moj trud oko toga, da izvještaj medicinskoga fakulteta uopće izade i da bude njega dostojan, nije — i opet ponaročitoj nakani g. prof. Dursta — imao ispasti na moju štetu. U čem se ova sastoji, pokazat ću odmah.

Uz izvještaj svih fakulteta štampanih u »Alma mater croatica« dodana je uvijek i

bibliografija radova nastavnika, profesora i docenata, pa i asistenata, kako je to bilo već u »Godišnjaku« za god. 1929./30.—1932./33., pa je tako trebala doći i bibliografija radova uz izvještaj medicinskoga fakulteta. Podatke o književnom radu članova toga fakulteta složio sam ja prije nego što je izašao bibliografski dodatak kao dio izvještaja toga fakulteta

u »Godišnjaku«, i izdao ih u »Knjižnici prijatelja Hrvatskog sveučilišta« svezak 4.

Isporedi li se oba izdanja bibliografije, vidjet će se, da među njima nema bitnih razlika osim u popisu mojih radova. U mojoj izdanju bibliografije navedeni su moji radovi ovako:

BAZALA VLADIMIR, doktor sveukupnog liječništva, diplomirani filozof, asistent medicinskog fakulteta, god. 1938 generalni tajnik XI međunarodnog kongresa za povijest medicine, pravi član Stalnog odbora Međunarodnog društva za povijest medicine u Parizu, posjednik ordena Jugoslavenske krune V reda i bugarskoga ordena »Za građanske zasluge« III stepena; oficir reda Talijanske Krune:

Ginekologija praktičnoga liječnika. Kratki priručnik za praktične liječnike i studente medicine. II. popravljeno i prošireno izdanje. (Die Gynaekologie des praktischen Arztes. Kurzes Handbuch für praktische Aerzte und Studirende der Medizin. II. verbesserte und erweiterte Auflage). Zagreb, 1936.

Porodničke operacije. Kratki priručnik operativnoga porodništva sa slikama. (Geburtshilfliche Operationen. Kurzes Handbuch der operativen Geburtshilfe, mit Abbildungen). Medicinska biblioteka, sv. 43—45, Naklada Liječničkog vjesnika, Zagreb, 1934.

Ženska gonoreja. (Gonorrhoe der weiblichen Genitalorgane). Biblioteka za praktičnu terapiju, sv. 6, Zagreb, 1935, sa 15 slika, 95 stranica.

Balneoterapija i hidroprocedure u kupalištima i u kućnoj njezi. (Balneotherapie und die Wasserprozeduren in den Bädern und in der häuslichen Pflege). Medicinsko-farmaceutska pošta, IV, 6—7, Zagreb, 1938.

Rentgenska dijagnostika u trudnoći i porođaju. (Geburtshilfliche Röntgendiagnostik. Die Röntgenologie in der Schwangerschaft und Geburt). Liječnički vjesnik LV, 9—11, 417—426, 554—559, Zagreb, 1933. (Mit deutscher Zusammenfassung).

Ektopični graviditeti druge polovice trudnoće. (Die ektopische Schwangerschaften der zweiten Schwangerschaftshälfte). Liječnički vjesnik LVII, 2, 98, Zagreb, 1934. i LIV, 3, 4—10, Zagreb, 1932.

Savremeni problemi biologije i sociologije prekidanja rane trudnoće. (Zeitgenössische Probleme der Biologie und Soziologie der frühen Schwangerschaftsunterbrechung). Liječnički vjesnik LVI, 5, 115—127, Zagreb, 1934.

Kriza potomstva. (Die Krise der Nachkommenschaft). Rad XVII. kongresa Jugosl. liječničkog društva, Beograd, 1935.

Trichomonas kao uzročnik upale ženskoga genitala. (Trichomonas als Entzündungserreger im weiblichen Geschlechtsorgan). Terapeutski vjesnik IV, 10, 272—277, Zagreb, 1934.

Struma ovarii. Bratislavské lekárske listy XV, 3, 95—99, Bratislava 1935. (Avec un résumé français p. 22—23, with summary S. 69—70, mit deutscher Zusammenfassung S. 93—94).

Što treba praktičar da znade o raku materice? (Was muss der praktische Arzt vom Gebärmutterkrebs wissen?) Medicus, I, 6, 221—229, Zagreb, 1935.

Širenje raka na grlu materice. (Die Ausbreitung des Krebses am Gebärmutterhals). Ars therapeutica XI, 8, 157—164, Zagreb, 1938.

Amenoreja. (Die Amenorrhoe). Liječnički vjesnik LVII, 6, 253—7, Zagreb, 1935.

Fluor genitalis. Medicus, I, 8—9, 350—361, Zagreb, 1936.

Dijagnostičke teškoće u ginekološkoj praksi. (Die diagnostischen Schwierigkeiten in der gynäkologischen Praxis). Liječnički vjesnik LVIII, 3, 118—122, Zagreb, 1936.

Karcinom ovarija. (Das Ovarialkarzinom). Ars therapeutica IX, 4, 137—139, Zagreb, 1936.

Dijagnostička važnost rođničkoga dijela materice. (Die Wichtigkeit des Scheidenteiles der Gebärmutter in der gynäkologischen Diagnostik). Ars therapeutica IX, 5, 161—171, Zagreb, 1936.

Dijatermija kratkim valovima. (Die Kurzwellentherapie). Liječnički vjesnik LVIII, 8, 341—5, Zagreb, 1936.

O kratkovalovnoj terapiji u ginekologiji. (Die Kurzwellentherapie in der Gynäkologie). Liječnički vjesnik LX, 3, 99—103, Zagreb, 1938.

Funkcionalna krvarenja iz materice. (Die funktionellen Blutungen der Gebärmutter). Ars therapeutica X, 9—10, 305—9, 341—350, Zagreb, 1937.

Vaginalna ispiranja. (Scheidenspülungen). Medicinsko-farmaceutska pošta III, 11, 306—318, Zagreb, 1937.

Pregled medicinskih nastojanja u Hrvatskoj i Slavoniji, napose u drugoj polovici XIX i na početku XX stoljeća. (Übersicht medizinischen Bestrebens in Kroatien und Slavonien, speziell in der zweiten Hälfte des XIX und zu Beginn des XX Jahrhunderts). Spomenknjiga OBZOR, Zagreb, 1935.

Kriza u medicini. (Die Krise der Medizin). Liječnički vjesnik LV, 8, 235—240, Zagreb, 1933.

Bibliografija naših babičkih udžbenika. (Die Bibliographie unserer Hebammenlehrbücher). Liječnički vjesnik LV, 11, 590—592, Zagreb, 1933.

L'Università croata di Zagabria e la sua facoltà di Medicina. In ricorrenza del XX aniversario della facoltà di medicina. (Hrvatsko sveučilište u Zagrebu i njegov medicinski fakultet. U spomen 20-godišnjice medicinskoga fakulteta). Giornale di Clinica Medica XIX, 5, 434—452, Parma, 1938 (XVI).

Les prêtres médecins. (Svećenici kao liječnici). Medicinski pregled XIII, 7—9, 130—136, Beograd, 1938.

Svećenici kao liječnici. (Les prêtres médecins). Liječnički vjesnik LX, 9, 552—8, Zagreb, 1938. (Avec un résumé français p. 591; Supplément p. 35).

Sankcija slobodnog liječenja u savremenoj Njemačkoj. (Die Sanktionierung der Kurierfreiheit im zeitgenössischen Deutschland). Lekar VIII, 162, 2, Beograd, 1934.

Naše zakonodavstvo i nadriliječenje. (Unsere Gesetzgebung und die Kurpfuscherei). Lekar VIII, 175—6, 3—4, Beograd, 1934.

Borba protiv nadriliječenja. (Der Kampf gegen die Kurpfuscherei). Lekar VII, 137—9, Beograd, 1933.

Liječenje bjesnoće u našem narodu. (Die Behandlung der Tollwut in unserem Volke). Kalendar Crvenoga križa 32—45, Zagreb, 1934.

Josip Lalić u borbi protiv bjesnoće. (Joseph Lalić im Kampfe gegen die Hundswut). Liječnički vjesnik LV, 5, 204—211, Zagreb, 1933.

Neuere Untersuchungen über den Schullehrer Josip Lalić und seine Behandlung der Hundswut. (Novija istraživanja o učitelju Josipu Laliću i njegovom liječenju bjesnoće). Medicinski pregled XIII, 7—9, 122—130, Beograd, 1938.

Novija istraživanja o učitelju Josipu Laliću i njegovom liječenju bjesnoće. (Neuere Untersuchungen über den Schullehrer Josip Lalić und seine Behandlung der Hundswut). Liječnički vjesnik LX, 9, 558—563, Zagreb, 1938. (Mit deutscher Zusammenfassung S. 591—593; Auslandsbeilage S. 35—37).

Nadriliječenje sugestijom u prošlosti i sadašnjosti. (Die Kurpfuscherei durch Suggestion in der Vergangenheit und in der Neuzeit). Lekar, VII, 147—8, Beograd, 1933.

Dubrovnik u povijesti hrvatske medicine. (Dubrovnik Ragusa in der Geschichte der kroatischen Medizin). Jutarnji list, Zagreb, 8. IV, 1939.

Važnost povijesti medicine u medicinskoj nastavi. (Die Wichtigkeit des Unterrichtes in der Geschichte der Medizin im medizinischen Studium). Alma mater croatica II, 2, 49—56, Zagreb, 1938.

Izvještaj o XI. međunarodnom kongresu za povijest medicine. (Bericht über den XI. Internationalen Kongres der Geschichte der Medizin). Zagreb 1938. Vlastita naklada.

Compte-rendu XIe Congrès international d'Histoire de la Médecine. Zagreb 1938. (En collaboration avec Dr. L. Thaller).

Refleksije na XI međunarodni kongres za povijest medicine. (Reflexionen an den XI Internationalen Kongress für die Geschichte der Medizin). Ars therapeutica, Zagreb. I. Filološke brige medicinskih historičara XI, 9—10, 228—232, 1938. — II. Uloga pučke medicine, XI, 11—12, 260—264, 1938. — III. Sarajevo i Dubrovnik u svjetlu medicinske povijesti, XII, 1—2, 31—39, 1939.

Povodom mog nedavnog boravka u Parisu. Alma mater croatica II., 9, 225—239, Zagreb 1939.

Samožvani liječnici. Slike iz povijesti nadriliječenja. (Selbstbestimmte Aerzte. Bilder aus der Geschichte der Kurpfuscherei) Izdanje Škole narodnog zdravlja, Zagreb, 1936, 124 str., 1 slika u tekstu.

U službenoj bibliografiji medicinskoga fakulteta, dodanoj izvještaju toga fakulteta u »Godišnjaku Hrvatskoga sveučilišta za škol. god. 1933./34.—1938./39.« (na str. 336.) prema cenzuri g. prof. dra Dursta, navedeni su moji radovi u ovako skraćenom i nepotpunom obliku:

BAZALA VLADIMIR, doktor sveukupnog liječništva, asistent ginekološko-opsteričke klinike.

Rentgenska dijagnostika u trudnoći i porođaju. (Geburtshilfliche Röntgendiagnostik. Die Röntgenologie in der Schwangerschaft und Geburt). Liječnički vjesnik LV, 9—11, 417—426, 554—559, Zagreb, 1933. (Mit deutscher Zusammenfassung).

Ektopični graviditeti druge polovice tručnoće. (Die ektopische Schwangerschaften der zweiten Schwangerschaftshälfte). Liječnički vjesnik LVI, 2, 98, Zagreb, 1934. i LIV, 3, 4—10, Zagreb, 1932.

Struma ovarii. Bratislavské lekárske listy XV, 3, 95—99, Bratislava 1935. (Avec un résumé français p. 22—23, with summary S. 69—70, mit deutscher Zusammenfassung S. 93—94).

Da se ovo razumije, moram najprije istaknuti, da svojedobno, u početku rada oko »Godišnjaka« suradnja medicinskoga fakulteta sa glasnikom »Alma mater croatica« nije bila sprečavana, nego se radilo baš o štampanju izvještaja toga fakulteta u ovom glasniku. U to vrijeme mi je medicinski fakultet kao uredniku časopisa »Alma mater croatica« s nedotjeranim podacima za izvještaj poslao i površno, netočno i nepotpuno sastavljen popis radova, i ja sam morao pojedine dijelove upotpuniti, neke ispraviti i na tip bibliografije uz izvještaje drugih fakulteta svesti, a neke i nanovo izraditi. Tražio sam i podatke od lica, koja ih nisu predala dekanatu. I kad sam tako donekle dotjerao bibliogra-

fiju medicinskoga fakulteta, načinivši to u interesu njegova ugleda, poslao sam je na korekturu u veljači ove godine, ali je g. prof. dr. Fr. Durst tu korekturu zadržao i nikad više uređenštvo »Alma mater croatica« nije ju natrag dobilo. Međutim sam bez obzira na izvještaj sastavio svoju verziju potpune bibliografije, služeći se vrelima koja su mi bila pristupna i mislim, da uglavnom odgovara, bar ju je kritika dobro primila, a bit će da ni po mišljenju medicinskoga fakulteta nije loša, kad je slog moje naklade otkupljen i upotrebljen za izdanie u sveučilišnom »Godišnjaku«.

i »po odobrenju šefa klinike«. Taj govor, dođuše, nije štampan u naučnim casopisima, ali je zato u »Koprivama« (Godište XXXIII, br. 4, od 24. I. 1936. na str. 47.) donesen skraćeni tekst sa odgovarajućom karikaturom.

Uostalom, taj princip g. prof. Durst ne provodi ni u slučaju mojih radnja, kad mu smeta. U izvještaju medicinskoga fakulteta, podnesenom Ministarstvu prosvjete za škol. god. 1933/34. (akt dekanata med. fak. br. 1315/1934), na str. 18. naveo je g. prof. dr. Durst kao radnje »sa svoje klinike« ove moje radnje:

Rentgenska dijagnostika u trudnoći i porodu (Lij. vjes. 1933.).

Savremeni problemi biologije i sociologije prekidanja rane trudnoće (Lij. vjes. 1934.).

Bibliografija naših babičkih udžbenika (Lij. vjes. 1933.).

Naša naučna terminologija (Lij. vjes. 1933.).

Ženska gonoreja (Biblioteka za praktičnu terapiju sv. 6.).

U bibliografiji uz izvještaj medicinskoga fakulteta one nisu spomenute, jer navodno nisu »sa klinike«. Dakle, jednom jesu »sa klinike« i treba ih spomenuti zato, jer su »sa klinike« — naime onda, kad g. prof. dr. Durst treba da njima popuni izvještaj Ministarstvu prosvjete o radu na svojoj klinici, a drugi put ih g. prof. Durst kao cenzor, lično izbacuje zato, jer nisu »sa klinike«, — naime onda, kad izbija lični animozitet g. prof. dra Dursta protiv mene i kad misli da se mojim radnjama ne treba više poslužiti u svrhu dizanja renomea svoje klinike.

No treba znati i to, da bi i ja imao kud i kamo veći broj radova »sa klinike« i publiciranih »po odobrenju šefa«, da je g. prof. dr. Durst odobravao posljednje vrijeme njihovo publiciranje u istoj mjeri, kao što je to u prvo vrijeme radio. Na malom broju mojih radova »sa klinike« nije moja krivnja, jer u posljednje vrijeme, pogotovo od kad sam počeo samostalno raditi i kad je učestao velik broj mojih radova, g. dr. Durst je moj naučni i književni rad počeo ometati i onemogućavati, a napokon i potpuno sprečavati i zabranjivati. Ovaj moj prigovor, iako je težak i za kliničkog šefa upravo porazan, ne može g. prof. dr. Durst oprovrnuti, jer ja imam dokaza, da sam mu predao na ocjenu i odobrenje velik broj radova, među njima radove o forcepsu, o trudnoći u zakržljalom rogu materice, o karcinomu vulve itd., od kojih je on jedan dio zadržao i uopće mi nije

vratio, izgavarajući se da ih je zametnuo (na pr. radnju o karcinomu vulve), a druge sam ipak pronašao ili po svojim bilješkama nanovo sastavio (na pr. radnju o forcepsu), ali su međutim zastarjele, te ih više nisam ni mogao publicirati, dok je radnju o trudnoći u zakržljalom rogu materice najprije vlastoručno ispravio i odobrio na štampu, te sam o toj temi imao predavati i na jednom kongresu, ali mi je naknadno i prije nego sam je publicirao, zabranio svaki prikaz o toj temi i na moje odlučno traženje vratio rukopis, precrtavši svoje ispravke (koji su ipak u rukopisu točno vidljivi). Radnju će dozgode objaviti, jer je još aktuelna. Pa i publikaciju radnje »Struma ovarii«, koja nije pala žrtvom njegove cenzure i u oficijelnoj bibliografiji fungira kao radnja »sa klinike«, htio je spriječiti, ali je već zabranjenu publikaciju ipak naknadno odobrio, jer je radnja bila namijenjena i već obećana za spomenicu prof. dra Gustava Müllera u Brnu, — a »internacionalne afere« valjda nije htio izazivati! — Ako je, dakle, sve to tako, onda ja imam pravo da pitam, kojim se imenom može okrstiti postupak g. prof. dra Dursta, kad on kao šef klinike nastoji svim silama sprečavati i ne odobravati publiciranje mojih naučnih i književnih radova, a nakon stanovitog vremena postavlja i u medicinskom fakultetu zagovara princip, da u službenu bibliografiju medicinskog fakulteta smiju od svih mojih radova ući samo publicirani, od njega odobreni klinički radovi? I to neka se znade, kao primjer »naučnoga« rada g. prof. dra Dursta, predstojnika ginekološko-primaljske klinike medicinskoga fakulteta Hrvatskoga sveučilišta u Zagrebu!

Kako dugo će vijeće medicinskoga fakulteta trpiti i odobravati ovakav rad g. prof. dra Dursta, kakav je u ovom članku opisan?

Da li je ometanje moga rada životni princip g. prof. dra Dursta?

Tako izgleda redakcija bibliografije uz izvještaj medicinskoga fakulteta. Grjehotabila i svaku riječ dodati tome radjenju, koje je samo sebi suđenje. Meni je ono imalo biti na štetu, ali ja se nadam, da se ta namjera ne će ispuniti, jer brisano crvenom olovkom u repertoriju ginekološke klinike nije mahom istrto iz hrvatskoga književnog inventara, pa zato i nije moja stvar, da pitam, koliko ta u ostalom mala ilustracija jednoga režima odgovara principima objektivnosti i naučnom duhu visoke prosvjetne ustanove.

Dr. Vladimir Bazala.

SVEUČILIŠNE VIJESTI

Novim rektorm hrvatskog sveučilišta za škol. god. 1940/41 izabran je prof. dr. Stjepan Ivšić. Roden je 13. kolovoza 1884. u Orahovici u Slavoniji. Osnovnu je školu svršio u svom rodnom mjestu, a gimnazijalne nauke u Osijeku i Požegi, gdje je posložio ispit zrelosti. Sveučilište je pohađao u Zagrebu, gdje je 13. IV. 1913. promoviran na čast doktora filozofije. Dekretom hrvatske zem. vlade od 20. siječnja 1911. postavljen je učiteljem u gornjogradskoj zagrebačkoj gimnaziji. 15. prosinca 1913. habilitirao se za privatnog docenta iz područjija slavenske gramatike; 19. listopada 1915. izabran je izvanrednim, a 2. lipnja 1918. redovitim profesorom za slavensku filologiju na filozofskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu. Svoje naučne radeove iz hrvatske dijalektologije, slavenske gramatike, stare glagolske književnosti i akcentologije štampao je u »Radu« akademije, »Nastavnom Vjesniku«, Popovićevim »Prilogima« i dr. U novije vrijeme (od god. 1938.) uređuje i časopis »Hrvatski jezik«, u kojem je napisao više rasprava. Dr. Stjepan Ivšić govori više svjetskih jezika, tako češki, poljski, ruski, njemački i francuski, a služi se talijanskom i engleskom literaturom. Pravi je član Akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, a uz to značajni član i drugih slavenskih akademija.

Prof. Ivšić pripada filozofskom fakultetu i 19. je rektor sa toga fakulteta.

Izabran je po novoj uredbi od 22. VI. o.g. na godinu dana. Prve 52 godine rektor se birao svake godine i to per turnum, naizmjence iz bogoslovnog, pravoslovnog i mudroslovnog fakulteta, a kasnije još iz medicinskog i gospodarsko-šumarskog, kad su i ovi fakulteti na hrvatskom sveučilištu osnovani. Od godine 1926. ima sveučilište 7 fakulteta, a rektor se birao na dvije godine i to prema uredbi iz svih članova sveučilišnoga vijeća bez turnusa i bez obzira kojemu fakultetu pripadaju, ali je kasnije vijeće zaključilo da će rektora ipak birati per turnum, pa su tako posljednja 3 rektora izabrana po unaprijed dogovorenim turnusima. Po novoj uredbi rektor se opet bira na godinu dana po za-

konskom turnusu, početno sa filozofskoga fakulteta. Rektorskú čast je do danas obnašalo 53 lica. Sedmorica su je vršila u dva maha (Franjo Vrbanić, Ivan Bujanović, Josip Pliverić, Ladislav Polić, Ernest Miler, Josip Belobrk i Edo Lovrić). Prvi rektor bio je Matija Mesić od filozofskog fakulteta. Pedeseto lice, izabran je rektorem bio je Albert Bazala od filozofskog fakulteta. Posljednji po starom običaju na godinu dana per turnum iza-

brani rektor bio je Drago Perović od medicinskog fakulteta (1925-26); prvi po ne-davno važećoj uredbi na dvije godine izabran je Ernest Miler od juridičkog fakulteta (1926-28), a posljednji Andrija Živković od bogoslovnog fakulteta (1938-40). Dva puta redom uzastopce bio je rektor Josip Belobrk, koji je i kao rektor umro. Prvi rektor iz medicinskog fakulteta bio je Karlo Radonić (1920-21), prvi iz gospodarsko-šumarskoga bio je Gjuro Nenadić (1922-23), a prvi inžinir tehnike kao rektor bio je Gjuro Stipetić (1933-35).

Novom rektoru upućujemo naše najbolje želje!

IZMJENA SVEUČILIŠNOG ZAKONA. U ime Njegovog Veličanstva Petra II., po milosti Božjoj i volji narodnoj Kralja Jugoslavije, Kraljevski Namjesnici, na prijedlog Bana banovine Hrvatske a po članu 15 stav 4 Uredbe o banovini Hrvatskoj propisali su ovu uredbu o izmjenama i dopunama Zakona o univerzitetima.

Član 1.

§. 1. dodaje se novi stav:
I pojedini fakulteti su pravna lica.

Član 2.

§. 8. se mijenja i glasi:

Sveučilišne vlasti jesu: 1. rektor, 2. dekani, 3. senat, 4. fakultetska vijeća, 5. niži disciplinski sud, 6. viši disciplinski sud, 7. sud za slušače.

Član 3.

Odredbe st. 2—4 §. 9. mijenjaju se i glase: Rektora bira krajem školske godine na godinu dana posebno tijelo između redovitih profesora, i to svake godine s drugoga fakulteta, redom kako su fakulteti nabrojeni u §. 4. st. 2. Zakona o univerzitetima. Izuzetno od toga pravila može se odstupajući rektor birati još za jednu godinu. Navedeno izborni tijelo sastavljuju dekani i prodekanovi svih fakulteta, kao i po dva u tu svrhu izabrana delegata svih fakulteta, od kojih mora jedan biti redoviti profesor, a drugi može biti i izvanredni. Sjednici izbornog tijela predsjedava rektor, ali on nema pravo glasa. Izabran je onaj kandidat, koji je dobio nadpolovičnu većinu svih izbornika. Ako se to ne postigne ni opetovanim biranjem, pristupa se užem izboru između dva kandidata, koji su kod ovog drugog biranja dobili najviše glasova. U užem izboru odlučuje apsolutna većina, a u slučaju jednakog broja glasova žrijeb.

Izbor rektora odobrava Ban. Ako ga ne odobri, ima se odmah provesti novi izbor i ne može se ponovno izabrati otklonjeno lice.

Novi rektor preuzima dužnost osam dana prije početka školske godine. Odstupajući rektor postaje prorektorem. Ako nema prorektora, postavlja se on na jednaki način kao rektor. Prorektor zamjenjuje rektora prema potrebi, a prorektora po rangu najstariji dekan.

Ako bi se mjesto rektora ispraznilo u toku školske godine, izabire se za ostatak školske godine iz istoga fakulteta, kome je priпадao bivši rektor, drugi rektor najdalje za petnaest dana. Ovakvo izabrani rektor stupa na dužnost čim Ban odobri njegov izbor.

Član 4.

Poslj. rečenica st. 2 § 10 mijenja se i glasi:

Izbor dekana odobrava Ban. Ako ga ne odobri, pristupa se novom izboru i ne može se više izabrati otklonjeno lice. Isto vrijedi i za slučaj biranja prodekana.

Član 5.

§ 11, § 13, § 17 drugi dio st. 5 § 19 st. 1 § 20 »sa ovim izborom« i t. d. stavljaju se izvan snage.

Član 6.

Odredbe st. 2 § 12 mijenjaju se i glase:

Senat vrši ove poslove:

1. Vijeća o godišnjim izvješćima rektora i dekana o radu i stanju Sveučilišta i pojedinih fakulteta;

2. Vijeća o svim pitanjima, koja se tiču Sveučilišta, a koja mu upućuju Rektor ili Banska Vlast.

3. Sprema i podnosi Banskoj Vlasti na odobrenje pravila o organizaciji socijalne pomoći siromašnim, a valjanim slušačima.

4. Bira između redovitih profesora pet članova i dva zamjenika u niži disciplinski sud;

5. Stavlja Banu trojni prijedlog za postavljanje sveučilišnog suca za slušače;

6. Bira tajnika Sveučilišta i ravnatelja Sveučilišne knjižnice;

7. Daje na zahtjev Banske Vlasti mišljenje o tumačenju i o eventualnoj potrebi izmjene sveučilišnog zakona i drugih propisa;

8. Daje mišljenje o prijedlozima fakulteta za imenovanje redovitih i izvanrednih profesora kao i docenata, te za uklanjanje profesora prema § 25 Zakona o univerzitetima. Sve to na konačnu odluku Bana;

9. Pretresa, prima ili odbacuje izbore počasnih doktora, koje mu upućuju pojedina fakultetska vijeća;

10. Predlaže Banu na imenovanje upravno, tehničko i pomoćno osoblje Sveučilišta, koliko to ne spada na fakultetska vijeća;

11. Utvrđuje na temelju prijedloga fakultetskih vijeća nacrt godišnjeg proračuna Sveučilišta;

12. Raspoređuje proračunske svote, koje su predviđene u ukupnom iznosu za cijelo sveučilište;

13. Rukuje poklonima i fondovima Sveučilišta i nadgleda njegovu imovinu.

Član 7.

Odredbe st. 2 čl. 14 mijenjaju se i glase:

Fakultetsko vijeće vrši ove poslove:

1. Bira dekana i po potrebi prodekana;

2. Sastavlja program i raspored predavanja za svako poljeće;

3. Brine se o popunjavanju ispravnjenih katedara i o zamjenjivanju odsutnih i bolesnih nastavnika;

4. Bira i s obrazloženjem predlaže Banu putem Senata redovite i izvanredne profesore i docente, a putem rektora ostale nastavnike i pomoćno i nastavno osoblje;

5. Stavlja prijedlog za uklanjanje iz službe po §-u 25. Zakona o univerzitetima;

6. Bira između redovitih profesora člana i zamjenika za viši disciplinski sud;

7. Odlučuje o prijavama članova akademija i drugih stručnjaka izvan nastavničkog tijela, koji bi željeli držati predavanja;

8. Odlučuje o prijavama profesora, koji bi željeli držati druga predavanja izvan soga predmeta;

9. Predlaže senatu, da se za znanost zaslužnim osobama podijeli počasni doktorat;

10. Predlaže senatu tumačenja, izmjene i dopune sveučilišnog zakona i drugih propisa, naročito koliko se tiču njegova fakulteta;

11. Bira delegate za izbor rektora;

12. Predlaže putem rektora Banu na imenovanje upravno, tehničko i pomoćno osooblje fakulteta;

13. Određuje nagrade i plaće nastavnom, upravnom, tehničkom i pomoćnom osobljtu u granicama proračunom određenih sredstava;

14. Bira i postavlja podvornike;

15. Daje Banskoj Vlasti mišljenje o dopuštima nastavnika preko 10 dana;

16. Izrađuje prijedlog proračuna za svoj fakultet;

17. Rukuje poklonima i fondovima fakulteta i nadgledava njegovu imovinu;

18. Brine se za zgrade i prostorije, potrebne za nastavu i zavode;

19. Odlučuje po propisanim pravilima, kojim će se slušaćima davati banovinska i druga pomoć;

20. Odlučuje o uračunaju semestra slušaćima u izvanrednim prilikama;

21. Odlučuje o priznanju diploma stranih fakulteta po propisima Zakona o nos trifikaciji diploma;

22. Odlučuje o rasporedu ispita i o sa stavi ispitnih povjerenstava.

Član 8.

St. 3 § 15 mijenja se i glasi:

Protiv presude Nižeg disciplinskog suda može se izjaviti žalba Višem disciplinskom sudu. Taj sud sastavljaju tri suca Stola sedmorice, koje isti bira svake godine, jedan redoviti profesor Pravnog Fakulteta i jedan redoviti profesor onoga fakulteta, kojemu redoviti profesor onoga fakulteta, kojemu okrivljeni pripada. Predsjednik suda je naj-

stariji po rangu sudac, a perovoda po rangu najmlađi član suda.

Član 9.

St. 4 § 15 mijenja se i glasi:

Sudac za slušače nadležan je za suđenje sveučilišnim slušačima. Suca postavlja Ban na trojni prijedlog Senata između sudaca od 5 grupe na više. U izvanrednim prilikama može Ban, pored ovoga suca, postaviti i druge suce iz reda sudaca. Sudac za slušače sudi po disciplinskom redu, koji propisuje Ban.

Član 10.

Prva rečenica § 16 mijenja se i glasi:

Dužnost disciplinskog tužioca za Niži i Viši disciplinski sud vrši državni nadodvjetnik, a dužnost istražitelja jedan sudac Apelacionog suda, koga imenuje Ban.

Član 11.

Poslj. stav § 20 mijenja se i glasi:

Imenovani se docent ima nakon prvih pet godina podvrći ponovnom izboru. Ako ne буде izabran stavlja se na raspolaganje Banskoj Vlasti.

Član 12.

Ako se ukaže potreba reorganizacije ili veće reforme nekog fakulteta, postavlja Ban iz reda profesora toga fakulteta vijeće od tri lica, od kojih može biti jedan i izvanredni profesor. Na to vijeće prelazi čitava nadležnost fakultetskog vijeća. Ban imenuje jednoga od te trojice dekanom. Vijeće ima izraditi sve potrebne prijedloge o reformi odnosno reorganizaciji fakulteta, te ih predlaže izravno Banu. U tom slučaju ne vrijede odredbe poslj. st. § 19 Zakona o univerzitetima, već će se i na sveučilišne profesore primjenjivati opći propisi Činovničkog Zakona odnosno Uredbe o službenim odnosima banovinskih službenika.

Član 13.

Ovlašćuje se Ban da propiše novu opću naredbu Sveučilišta (st. 1 § 41 Zakona o univerzitetima).

Član 14.

Ova Uredba stupa na snagu danom objave u »Narodnim Novinama«, kojim danom prestaju vrijediti svi propisi koji joj protivuju.

U pogledu izbora rektora i dekana za školsku godinu 1940/41. imaju se primjenjivati propisi ove Uredbe.

Beograd 22. lipnja 1940.

Pavle v. r.

R. Stanković v. r.

Dr. Perović v. r.

Ban banovine Hrvatske:

Dr. Ivan Šubašić v. r.

Uredba je objelodanjena u »Narodnim novinama« br. 144 od 27. VI. 1940.

NOVI SVEUČILIŠNI PROFESORI I DOCENTI. Rješenjem bana postavljeni su:

Dr. Rudolf Ganslmayer, vanredni profesor veterinarskog fakulteta IV/1 grupe, za redovnog profesora farmakologije, toksikologije i nauke o receptiranju II/2 grupe na veterinarskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

Dr. Šime Debelić, vanredni profesor veterinarskog fakulteta IV/1 grupe za redovnog profesora higijene mesa i mesnih proizvoda, te pregled peradi, divljači, raka i školjki II/2 grupe na veterinarskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

Dr. Mirko Deanović, vanredni profesor filozofskog fakulteta III/2 grupe za redovnog profesora talijanske filologije i književnosti II/2 grupe na filozofskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

Dr. Vladimir Vrkljan, vanredni profesor filozofskog fakulteta III/2 grupe za redovnog profesora primjenjene matematike II/2 grupe na filozofskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

Dr. Dušan Pejnović, sveučilišni docent filozofskog fakulteta, dosadašnji činovnik IV. položajne grupe 1. stepena 1. periodske povijice, za izvanrednog profesora eksperimentalne fizike na filozofskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

Dr. Marijan Horvat, odvjetnik iz Zagreba, za izvanrednog profesora katedre za povijest i sistem rimskog prava, sa pravima činovnika IV. položajne grupe, 1. stepena, na pravnom fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

Dr. Adolf Režek, asistent medicinskog fakulteta, dosadašnji činovnik VIII. položajne grupe, za izvanrednog profesora kod katedre za osnovne prirodne nauke za predmet Kemija za veterinarsku medicinu, sa pravima činovnika IV. položajne grupe, 1. stepena na veterinarskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

Dr. Fran Kušan, asistent filozofskog fakulteta, dosadašnji činovnik VI. položajne grupe, za izvanrednog profesora za botaniku za farmaceute, sa pravima činovnika IV. položajne grupe, 1. stepena, na filozofskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

Dr. Zvonimir Dugački, asistent filozofskog fakulteta, dosadašnji činovnik VII. položajne grupe, za sveučilišnog docenta iz antropogeografske s regionalnom geografijom sa pravima činovnika iste položajne grupe, na filozofskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

Dr. Oto Opitz, asistent filozofskog fakulteta, dosadašnji činovnik VII. položajne grupe, za sveučilišnog docenta iz fizičke geogra-

fije, sa pravima činovnika VII. položajne grupe, na filozofskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

Dr. ing. Milan Anić, asistent poljoprivredno-šumarskog fakulteta, dosadašnji činovnik VII. položajne grupe, za sveučilišnog docenta kod katedre za uzgajanje šuma i dendrologiju za predmet dendrologija i biljnosociološki osnovi uzgajanja šuma, sa pravima činovnika VII. položajne grupe, na istome fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

Matija Ivšić, vjeroučitelj Građanske škole i honorarni nastavnik bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, dosadašnji činovnički vježbenik VIII. položajne grupe, za višeg sveučilišnog učitelja vještina iz crkvene glazbe, sa pravima činovnika VIII. položajne grupe, na bogoslovskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu.

O SLUŠAČIMA. Sveučilište pohađaju najviše zagrebačka djeca, a isto tako i visoke škole. U školskoj godini 1939-40. dolazilo je u banovini Hrvatskoj na 1000 stanovnika 8.40 slušača, s cijelog područja banovine 0,95, a s cijelog područja banovine bez Zagreba 0,54. Ženske najviše uče filozofiju na zagrebačkom sveučilištu. Otpadanje slušača od studija je veliko i to naročito na pravnom, medicinskom i tehničkom fakultetu; otpadanje je kod ženskih slušača znatnije nego kod muških; najmanje je otpalo slušača na bogoslovnom fakultetu. Športom se bavi polovica svih slušača na zagrebačkom sveučilištu. Ni je povoljan znak da se polovica ne bavi športom. To se može pripisati u mnogim slučajevima teškim prilikama pod kojim veliki broj slušača uči.

U menzama se hrani 28.7 posto slušača zagrebačkog sveučilišta. Više muškarci nego ženske. To je po svoj prilici zbog toga, što se roditelji teško odlučuju slati svoje kćeri na nauke bez dovoljno sredstava. U klinici za bolesti zuba liječio se u prošloj školskoj godini najveći broj slušača zagrebačkog sveučilišta. 45.000 novčane pomoći odobreno je slušačima sveučilišta od strane Ureda za socijalnu i zdravstvenu zaštitu slušača, a odjevnim predmetima i obući 126.783 dinara. Najviše pomoći traže od Ureda za socijalnu i zdravstvenu zaštitu na zagrebačkom sveučilištu djeca seljaka i nižih činovnika, jer su i njihove prilike kod kuće najnepovoljnije. 1000 dinara mjesечно treba za održanje najjednostavnijeg standarda života jednom studentu u Zagrebu. U zadnje vrijeme skupoća je jako nepovoljno djelovala, što se je vidje-

lo po sve većem broju slušača, koji su tražili pomoć od Ureda za socijalnu zaštitu slušača.

Velik broj činovničke djece, upravo nerazmijerno velik broj, i djece iz obitelji sa slobodnim zanimanjem, pohađa naše sveučilište i visoke škole, dok su u vrlo malom broju zastupana djeca seljaka i radnika. Od seljačke djece gotovo jedna polovica upisuje se na pravni fakultet, a iza tog u filozofski i bogoslovski. Oni se mogu posvetiti samo izvjesnim naukama, koje nisu skupe, kod kojih imaju naročite pogodnosti (bogoslovi) i kod kojih se ne traži uvijek stalno pohađanje. (Iz knjige prof. dra Štampara: *Socijalna i zdravstvena zaštita slušača — Zagreb, kolovoza 1940.*).

60-GODIŠNICA PRVE PROMOCIJE NA ZAGREBAČKOM FILOZOFSKOM FAKULTETU. 17. srpnja o. g. navršilo se punih šest desetljeća što je na filozofskom fakultetu hrvatskog sveučilišta obavljena prva promocija na čast doktora filozofije. Prvi doktor filozofije zagrebačkog sveučilišta bio je poznati hrvatski književnik, filozof i sveučilišni profesor dr. Gjuro Arnold.

Dr. Gjuro Arnold rođio se 24. travnja 1854. u Ivancu kraj Varaždina, od oca po-reznog činovnika. Pučku školu svršio je u Zagrebu, a srednju u Varaždinu i Zagrebu. Sveučilište je diplomirao u Zagrebu (povijest i filozofija), a potom je otisao na daljnji studij u Berlin i Paris. God. 1894. izabran je profesorom filozofije na zagrebačkom sveučilištu, gdje je djelovao kroz 30 godina. Za to vrijeme bio je dva puta izabran za dekan, a jedanput za rektora hrvatskog sveučilišta. Sada, kao umirovljeni sveučilišni profesor, stalno živi u Zagrebu, u dobrom združljju. I u građanstvu je poznata i omiljena osoba, impozatna držanja i uvijek simpatična i ljubezna susretanja.

70-GODIŠNICA ŽIVOTA DVAJU HRVATSKIH PEDAGOGA I UČENJAKA DRA STJEPANA BOSANCA I DRA STJEPANA TROPSCHA. Dr. Stjepan Bosanac rođen je 15. kolovoza 1870. u Bjelovaru, gdje je svršio pučku školu i prvi razred gimnazije. Ostale razrede gimnazije polazio je u Zagrebu. Sveučilišne nauke (slavistiku i klasičnu filologiju) pohađao je u Zagrebu, a završio filologiju. Kao profesor počeo je služiti u Zagrebu g. 1893. i tu je ostao sve do g. 1906., kada je dodijeljen zemaljskoj vlasti. Od god. 1908—1922. bio je zemaljski školski nadzornik za Hrvatsku i Slavoniju, jednu godinu (1923) bio je povjerenik za prosvjetu i vjere,

a zatim je postao rektor novoosnovane Više pedagoške škole u Zagrebu i na tom se položaju nalazi i danas. Prvi njegov štampani rad je članak o Janu Kollaru u »Vijencu« 1891. Od tada je objavio niz filoloških i pedagoških članaka, rasprava i referata u književnim i stručnim časopisima, kao što su: »Vijenac«, »Savremenik«, »Nastavni vjesnik«, »Glas Matice Hrvatske«, »Omladina«, »Hrvatski učitelj« i dr. Glavniji su mu i veći radovi: »Čitanka iz književnih starina staroslovenskih« i »Pregled češke književnosti«. Za »Maticu Hrvatsku« priredio je »Hrvatske narodne pjesme« (I. knjigu s prof. Brozom, II. knjigu sam). Njegov prijevod latinskog djela Tome Kempenca »Naslijeduj Krista« doživio je u nakladi Društva sv. Jeronima nekoliko izdanja. Dr. Bosanac je naš najbolji poznavalac srednjoškolskih prilika i problema.

Dr. Stjepan Tropsch rođen je 24. kolovoza 1870. u Vinkovcima, gdje je svršio pučku školu i gimnaziju. Sveučilišne nauke (germanistiku i slavistiku) polazio je u Grazu, Beču, Pragu i Zagrebu. Kao srednjoškolski profesor službovao je na gimnazijama u Vinkovcima i Zagrebu, a od g. 1899. profesor je njemačkog jezika i njemačke književnosti na hrvatskom sveučilištu. Od god. 1914—18. bio je odjelni predstojnik za bogoslovje i nastavu hrv.-slav. zemaljske vlade. Objavio je niz znanstvenih rasprava u njemačkim i hrvatskim časopisima (Rad, Nastavni vjesnik) o raznim temama iz područja literarne historije hrvatske i njemačke. Glavniji su mu radovi: »Uzori Relkovićevu »Kućniku«, »Njemački prijevodi naših narodnih pjesama« i »Utjecaj Johanna Scheffnera na Matiju Magdalenića«.

J. R.

PROF. DR. EDUARD MILOSLAVIĆ IZABRAN JE ČLANOM THE MEDICO-LEGAL SOCIETY. Rad i plodno naučno djelovanje prof. dra Eduarda Miloslavića, već je u više navrata istaknuto u našoj javnosti. Kao redoviti profesor hrvatskog sveučilišta na medicinskom fakultetu za katedru sudske medicine i kriminalistiku te kao honorarni nastavnik pastoralne medicine razvio je punu aktivnost. Svoj institut za sudsку medicinu i kriminalistiku uredio je poput najmodernejših sličnih instituta Europe i Amerike.

Prof. Miloslavić bio je kroz punih dvanaest godina profesorom patologije i bakteriologije i član Board of trustees na Marquette University u Sjedinjenim Američkim Državama. Ujedno je bio i vrhovni sudski liječnik Savezne države Wisconsin te je po-

stigao zamjerne naučne rezultate na polju forenzičke medicine i kriminalistike. Koliko je pak taj njegov rad bio uvažen od ostalih naučnih krugova cijelog svijeta, očito je iz brojnih odlikovanja i članstva najznačnijih naučnih društava.

Pred godinu dana osnovana je Međunarodna Akademija za forenzičku i socijalnu medicinu, koja već danas predstavlja internacionalno žarište naučnog rada slobodne i socijalne medicine cijelog svijeta. Značajno je, a za nas i pohvalno, da je u predsjedništvo ove Akademije, uz jednog Norvežana, dva Francuza i jednog Talijana, izabran i Hrvat prof. E. Miloslavić. Prije kraće godine pak vremena je prof. Miloslavić obavio ješten, da ga je englesko naučno društvo The Medico-Legal Society izabralo svojim redovitim članom i time mu odalo još jedno priznanje za njegov naučni rad i međunarodnu suradnju na polju forenzičke medicine i kriminalistike.

Neka bude još spomenuto, da prof. Miloslavić, u domovini, a naročito u inozemstvu, uvijek stalno i odlučno ističe svoju hrvatsku nacionalnu pripadnost.

IZGRADNJA EKONOMSKO-KOMERCIJALNE VISOKE ŠKOLE. Ekonomsko-komerčijalna visoka škola kupila je od zagrebačkog sjemeništa odnosno od Kapitola zemljište na Sveticama, onaj teren između stadiona i kraja Zvonimirove ulice, u površini od dvije rali za svoju buduću školsku zgradu. Ovih dana sklopljen je i propisani kupoprodajni ugovor kojim postaje spomenuto zemljište vlasništvo škole. EKVŠ gradiće tamo na proljeće veliku zgradu sa svotom od 8 milijuna dinara. Za zemljište je plaćeno 2 milijuna dinara. Ova svota je već osigurana i nalazi se kod Državne hipotekarne banke na raspoloženju EKVŠ. Sa strane ulice Svetice rezervirano je još oko 10 građilišta, koja će moći sebi nabaviti profesori EKVŠ, da tamo sagrade svoje stambene zgrade.

UNAPREĐENJE PROFESORA UMETNIČKE AKADEMIJE. Ukazom Kraljevskih namjesnika, a na prijedlog bana Banovine Hrvatske, unapređeni i postavljeni su: Ivan Meštrović, rektor Umjet. akademije III/1 u ostavci za redovitog profesora i rektora II/1 grupe; Vladimir Brećić, profesor V. grupe na raspoloženju za redovitog profesora III/2 grupe; Tomislav Krizman, profesor V. grupe na raspoloženju za redovitog profesoro-

ra III/2 grupe; Ivan Kerdić, profesor V. grupe na raspoloženju za redovitog profesora III/2 grupe; Jozu Kljaković, profesor VII. grupe na raspoloženju za redovitog profesora III/2 grupe; Ljubo Babić, profesor V. grupe za redovitog profesora III/2 grupe; Franjo Kršinić, učitelj VII. grupe na raspoloženju, za izvanrednog profesora IV/2 grupe; Omer Mujadžić, učitelj VIII. grupe na raspoloženju, za docenta V. grupe; Vjekoslav Cvetišić, tajnik VI/1 grupe na raspoloženju, za tajnika V. grupe; Marin Tartaglia, učitelj IX. grupe na raspoloženju, za docenta VI. grupe; Krsto Hegedušić, činovnički pripravnik IX. grupe na raspoloženju, za docenta VII. grupe.

LJUBLJANA JE DOBILA POTPUNI MEDICINSKI FAKULTET. Novi ministar prosvjete g. dr. Anton Korošec potpisao je uredbu o postepenom otvaranju semestara V.—X. na medicinskom fakultetu u Ljubljani. Time je slovenski univerzitet dobio končano potpuni medicinski fakultet. Do godine 1943 bit će otvorena sva odjeljenja na ovome fakultetu. Prema ovoj uredbi otvaranje pojedinih semestara izvršit će se na taj način, da će se od zimskog semestra u god. 1940/41. pa do ljetnog semestra god 1942/43. zaključno otvoriti svake godine po jedan semestar. U zimskom semestru 1943/44. počet će na medicinskom fakultetu u Ljubljani posljednji deseti semestar.

OSNIVA SE POLJOPRIVREDNO-ŠUMARSKI FAKULTET U SARAJEVU. Ministar prosvjete propisao je uredbu o osnivanju poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Sarajevu kao zasebnoga fakulteta Univerziteta u Beogradu. Nastava na ovom fakultetu počet će sa zimskim semestrom ove školske godine i to samo u prvom semestru. U drugom, trećem i četvrtom semestru otpočinjat će nastava u narednim semestrima postupno. U petom, šestom, sedmom i osmom, nastava će otpočeti kada bude riješio ministar prosvjete, po prijedlogu savjeta poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Beogradu i Sarajevu i univerzitetskog vijeća u Beogradu. Uredba poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Beogradu vrijedi i za ovaj fakultet, s time da se naučni zavodi i ogledna dobra osnivaju postupno prema postojećim zakonskim odredbama. I ako je opravdano da Sarajevo dobije fakultet, ipak mislimo, da ne će biti sveda povoljno primljeno što na taj način beogradski univerzitet nakon Skoplja i Subotice proširuje svoju djelatnost i na Sarajevo.

DRUŠTVENE VIJESTI

ZAPISNIK

V. REDOVNE SJEDNICE VIJEĆA HRVATSKOG SVEUČILIŠNOG DRUŠTVA U ZAGREBU, održane dne 4. lipnja 1940. u auli sveučilišta u 17.30 sati.

Predsjeda: predsjednik, prof. ing. Gjuro Stipetić.

Zapisnik vodi: tajnik, dr. Vladimir Bazala.

Predsjednik otvara sjednicu vijeća, pozdravlja prisutne članove, gg. novinare i za-stupnike policijske vlasti; konstatira da je sjednica pravovaljano sazvana, te nastavlja svoj govor ovim riječima:

»Prije nego predemo na izvještaj o našem radu, dužnost nam je da se sjetimo naših odličnih članova, koji su tokom godine preminuli. U prošloj poslovnoj godini Hrvatsko sveučilišno društvo izgubilo je svojeg dobrotvora, ravnatelja tvornice vagona u Slav. Brodu g. Stjepana Juraša. Pokojnik je jedan od prvih dobrotvora našega društva i svakom je prilikom i djelom i savjetom korišto našemu društvu. Neka mu bude sačuvana vječna hvala i slava. Također neumitna sudbina otela nam je iz naše sredine i redovite članove našega društva: sveučilišne profesore: dr. Vladimira Pliverića, ing. M. Plohla, dr. Ferdu Šišića i docenta dr. Božidara Hergulu. Neka im bude izražena hvala za svojihovo nastojanje oko našega društva i među nama sačuvana vječna slava. Također potrebno je da se sjetimo Švedanina Carl Adam Carlsona, koji je svojim stipendijama omogučio mnogim mladim hrvatskim naučnim radnicima, da su upoznali kulturni i naučni napredak sjevernih zemalja Evrope. Neka i ovom odličnom Švedu, koji je ove godine preminuo, bude hvala i slava.

Gospodo!

Baš na današnji dan navršuje se punih šest godina što je utemeljeno naše društvo. U onim teškim i sudbonosnim danima po hrvatski narod i sve njegove naučne i kulturne tekovine, sastala se na ovome mjestu prije šest godina jedna skupina hrvatskih intelektualaca, da proučivši nesnosno stanje hrvatskog sveučilišta poduzme na svoju ruku akciju, koja će, makar i u malome, moći biti od koristi našemu sveučilištu. Svjesni smo bili težine zadatka. Ipak, počeli smo naš rad s velikim elanom i velikim nadama, vjerujući da će morati prestati tadašnje nesnosno stanje. Proteklo je od onda punih šest godina, i tek sada smo u mogućnosti reći da je ono doba zle uspomene počelo nestajati.

Potrebno je malo zamisliti se u proteklo doba i prilike, da se shvati na kakove su sve neprilike morali nailaziti ljudi koji su htjeli pomoći svojemu narodu. Treba znati, da je rad našega društva kroz ovih šest godina ometalo uz okrutni politički sustav još i sve teže ekonomsko stanje. Iz današnje perspektive mnogima će se — valjda — činiti, da je uspjeh našega rada premalen. Jest, i sami moramo priznati da je uspjeh malen prema uloženim naporima s naše strane. Ostavimo za čas po strani teške političke prilike i sjetimo se tek na brojne apele koje smo upućivali i s ovoga mjesto i putem štampe — apele koji su nam donijeli i ličnih napadaja. Ipak mi se nijesmo dali smesti, radili smo dalje a radit ćemo i nadalje sve jačim žarom za boljitet i procvat našega hrvatskog sveučilišta.

U okruglim brojkama iznijet će podatke iz kojih će biti vidljivo gdje i kako je sve Hrvatsko sveučilišno društvo korisno podpmoglo. Do sada je podijeljeno:

za naučna putovanja i kongrese	130.000.—
za štampanje knjiga	25.000.—
za ekskurzije i istraživanja . . .	35.000.—
izvanredne podpore (menza) . . .	20.000.—
rektoratu (reprezentacije i put. trošk.)	25.000.—
za sveučilišni godišnjak	15.000.—
Ukupno	250.000.—
U blagajni još imademo	250.000.—

Iz toga dakle proizlazi da smo što podijelili za potrebe hrvatskog sveučilišta što pak imademo gotovine u blagajni, odbivši režijske troškove, pola milijuna dinara.

Moguće će netko prigovoriti što je odbor Hrvatskog sveučilišnog društva podpomagao stvari koje spadaju čisto u sveučilišni budget. U normalnim vremenima ovakovi bi prigovori bili umjesni. No i ovom prilikom treba se sjetiti, u kojoj su mjeri bivši protuhrvatski režimi oslabili naše sveučilište. Nikada nije bilo dovoljno novaca ni za najnužnije stvari, a kamo li za stvaranje naučnog podmladka — što je također jedna od dužnosti sveučilišta — da bi se tako tim novim, probanim podmlatkom, jednom zaista moglo zjamčiti i osigurati da hrvatsko sveučilište bude zaista hrvatsko.

Zato baš, i iz navedenih razloga, naša je prvenstvena briga bila usmjerena na podmladak hrvatskog sveučilišta. Vjerovat je,

da će sada s izmijenjenim političkim prilikama i hrvatsko sveučilište biti u mogućnosti da se samo brine za naučni podmladak. Da se pak pospješi i omogući da hrvatsko sveučilište što prije dobije naučno vrijedne i rodoljubno ispravne profesore, Hrvatsko je sveučilišno društvo odlučilo ne sabirati i štediti kapital već stanovite dijelove trošiti za hitne potrebe. U samom odboru je kreiran odbor za podmladak, koji je u sporazumu sa predstavnicima pojedinih fakulteta odlučio žrtvovati do 150 hiljada dinara za najhitnije potrebe. Mi vjerujemo, da ćemo ovom našom velikom akcijom potpuno koristiti potrebama hrvatskog sveučilišta, a time i samome narodu. Nadamo se pak, da će s vremenom — u novim prilikama — sveučilište dobiti toliko sredstava, da će naša akcija postati suvišnom. Naša je iskrena želja, da sveučilište samo u što skorije vrijeme može preuzeti brigu za svoj podmladak.

U drugim akcijama društvo je zabilježilo znatan uspjeh. Prije svega u javnosti Hrvatsko se sveučilišno društvo najsajnije afirmisalo. Zavidan je uspjeh, nesumnjivo, postiglo društveno glasilo »Alma mater croatica«, koje je uređivao posebni urednički odbor s agilnim glavnim urednikom drom Vlad. Bazalom na čelu. Časopis »Alma mater croatica« je u zadnju godinu dana postigao zavidnu nakladu, a to je i razumljivo, ako se uoči da su svi članci i prikazi pisani temeljito i savjesno, a k tome ipak ne manjka niti nota interesantnosti. Sada pak, kada se časopis poveća na vlastite noge, odlučili smo izsve osovio na vlastite noge, odlučili smo izvršiti i njegovu reformu. List ćemo posve i financijski preuzeti u naše ruke, zatim uz izvjesne tehničko-opremne novosti odlučili izvjesne povećati mu i nakladu. Tako će uz dobro dobiti i naših sadanjih 1200 predplatnika i preko 600 naših članova dobivati svoj list. Te će promjene biti znatno na korist kao samom društvu tako i na korist propagandi za hrvatsko sveučilište.

Molimo Vas sada, odlična gospodo, da saslušate opširni tajnički izvještaj i da izrečete svoj sud o našem radu.«

Riječ dobiva tajnik dr. Vladimir Bazala i daje ovaj izvještaj:

»Ugledno vijeće!

Rad upravnoga odbora našega društva u minuloj društvenoj godini bio je — može se mirne duše reći — vrlo obilan.

Već prošla sjednica društvenoga vijeća, održana dne 16. lipnja 1939. (čiji je zapisnik stampan u društvenom glasniku »Alma mater croatica« III, 1, 21—31, 1939.), dala je neke direktive, koje su se pokazale kao vrlo

korisne, a sticaj dogodaja i promijenjene političke prilike u svijetu uopće, a kod kuće naročito, omogućili su vrlo opširan i djelotvoran društveni rad.

Na prošloj sjednici vijeća izabran je novi odbor, koji se isti dan konstituirao ovako:

Predsjednik: prof. ing. Gjuro Stipetić, I. podpredsjednik: odvjetnik i narodni zastupnik dr. Ivan Andres (danas ministar trgovine i industrije), II. podpredsjednik: dr. Fran Omerza, tajnik: dr. Vladimir Bazala, blagajnik: prof. dr. David Karlović.

Odbornici: msgr. Janko Barlē, prof. dr. Albert Bazala, prof. dr. Stjepan Bosanac, dr. med. Mile Budak, ing. dr. Pavao Duić, prof. dr. Ivo Horvat, dr. Josip Lochert, Mate Malinar, prof. dr. Edo Miloslavić, mr. ph. Josip Sallopek, dr. Dragan Šafar, dr. Franjo Žilić (danas povjerenik za pravosude Banske vlasti Banovine Hrvatske).

Poslovni odbor: prof. ing. Gjuro Stipetić (zastupnik dr. Fran Omerza), dr. Vladimir Bazala, prof. dr. David Karlović i dr. Dragan Šafar.

Studentski pododbor zastupaju u odboru: Juraj Katalinić i Hinko Wolf.

Sveučilišni senat zastupaju u odboru: redovni profesori dr. Juraj Andrassy i dr. Lovro Bosnić.

Nadzorni odbor: ing. Josip Grünwald, mr. ph. Drago Peroš i dr. Ivo Ražem.

Odbor za podmladak sačinjavaju: predsjednik: prof. ing. Gjuro Stipetić, članovi: dr. Juraj Andrassy, red. prof. pravnog fakulteta, dr. Lovro Bosnić, red. prof. veterinarskog fakulteta, dr. Aleksandar Gahs, red. prof. bogoslovskog fakulteta, dr. Ivo Horvat, red. prof. filozofskog fakulteta (prirodonaučnog dijela), dr. Stjepan Ivšić, red. prof. filozofskog fakulteta (humanističkog dijela), dr. David Karlović, red. prof. EKVŠ, dr. Eduard Miloslavić, red. prof. medicinskoga fakulteta, dr. Stjepan Ratković, red. prof. Više pedagoške škole, dr. Dragan Šafar, zastupnik H. s. d., ing. Vladimir Škorić, red. prof. poljoprivredno-šumarskog fakulteta.

Odbor za hrvatski jezik i pravopis: prof. dr. Stjepan Ratković, prof. dr. Stjepan Bosanac i dr. Dragan Šafar.

Redakcioni odbor društvenog glasnika »Alma mater croatica« čine: dr. Vladimir Bazala, prof. dr. David Karlović, Mate Malinar, prof. ing. Gjuro Stipetić i Hinko Wolf. Glavni i odgovorni urednik je dr. Vladimir Bazala.

Svi ovi odbori radili su vrlo marljivo i održavali svoje sjednice ili obavljali svoje

posebne poslove, o kojima detaljno izvještavati na ovom mjestu nije moguće radi kratkoće vremena, a nije ni potrebno. Svi odbori zajedno održali su 6 skupnih sjednica i to konstituirajuću sjednicu dne 16. lipnja, na kojoj je iza toga obavljen još oveći dnevni red, zatim 12. listopada 1939., 15. veljače i 15. travnja, te 6. svibnja o. g. i danas, dne 4. lipnja. O sjednici od 6. svibnja je i novinstvo doneslo opširni izvještaj, jer je na njoj sudjelovao i g. ministar dr. Ivan Andres, te su tom prigodom doneseni i za javnost važni zaključci (vidi na pr.: »Novosti« br. 128 od 10. V. 1940. str. 10).

Društu su pristupila dva dobrotvora sa prinosom od 10.000 dinara i to zagrebački veleindustrijalac g. Vladimir Premru i direktor tvornice vagona u Brodu g. Otmar Henn.

Izmjene društvenih pravila, kako ih je primila prošla sjednica vijeća, odobrene su od vlasti i dostavljene nam po Upravi policije pod br. 33.432, bez datuma. U tim je izmjenama svakako jedna od najvažnijih promjena društvenog imena u »Hrvatsko sveučilišno društvo«, čime je udovoljeno davnoj želji naših osnivača i društvenih članova, a i cijele javnosti. Ne treba pri tom zaboraviti, da smo promjenu imena tražili već dulje vremena i da smo ju zahtijevali već prije nego li su se političke prilike u državi promjenile, pa tako i prije nego li su to učinila druga društva. No i usprkos tada još nepromjenjenih prilika naše je traženje bilo upornje i opravdanije, nego li prilike i zato smo svoje ime promjenili onako, kako nam je to savjest i čast nalagala.

U pravilima je još jasnije naglašena svrha našega društva: pomagati sveučilište u njegovom kulturnom, naučnom i nacionalnom radu, a uz to omogućiti i upliv na taj rad iz javnosti, odnosno izvan sveučilišnoga kruga, u obliku, koji bi za samu stvar bio što prikladniji, a opet da bude osigurana tradicionalna forma sveučilišne autonomije.

U novim pravilima izričito je označeno i to, da smo svoje akcije proširili i na druge visoke škole u Zagrebu, tako na EKVŠ i Višu pedagošku školu, čiji predstavnici surađuju od početka u društvenom radu.

Pravila su dobila i novi duh uvođenjem hrvatskih naziva: sveučilište, sveučilišni, podmladak itd.

O promjeni društvenih pravila izdali smo komunikej, štampan u društvenom glasniku »Alma mater croatica« III, 1—2, 31—32, 1939.

Naše je društvo primilo na upravljanje »Zakladu za oživotvorene zavoda za povijest medicine«, koju je osnovao zagrebački

veleindustrijalac g. Vladimir Premru ovom zakladnicom:

»Uviđajući opravdanost požrtvovnih napora jednoga dijela naše mlađe liječničke generacije naučnih radnika da i kod nas pribave povijesti medicine onaj ugled, koji ova nauka ima u stranom svijetu među medicinskim strukama i u medicinskoj nastavi, a istodobno uviđajući težinu toga posla bez valjanoga Zavoda za povijest medicine, osnivam zakladu za oživotvorene zavoda za povijest medicine.

Zakladom će upravljati Hrvatsko sveučilišno društvo.

Zavod za povijest medicine bit će sastavni dio medicinskoga fakulteta, čim se ovdje osnuje i stručnim licem popuni katedra za povijest medicine, predviđena sveučilišnim zakonom i općom sveučilišnom uredbom.

Zavod za povijest medicine imat će sve potrebno za istraživanje i naučavanje u ovoj struci, naročito arhiv, knjižnicu i muzej.

Želja mi je, da se naročita briga posveti izučavanju naše hrvatske povijesti medicine, da se istraže ličnosti, koje su u toku prošlih vremena igrale na tom polju vidne uloge i da se sakupi sav materijal, koji od njih potiče, kao što su djela, pisma, ostavštine itd. (Upućen sam, da je velik dio korespondencije Baglivija, prikazao na prošlogodišnjem XI. međunarodnom kongresu za povijest medicine g. dr. Erik Waller iz Lidköpinga u Švedskoj. Ta se korespondencija nalazi u njegovom vlasništvu. Mogla bi se, kao i mnoge druge vrijedne stvari naših velikana medicine vratiti u domovinu).

Osobita briga treba da se posveti izučavanju naše narodne medicine i medicinskoga folklora, jer tu ima — i po mom mišljenju — uz mnogo korova ipak mnogo vrijedno zrno žita.

Prepuštam Hrvatskom sveučilišnom društvu da o osnivanju zaklade za oživotvorene zavoda za povijest medicine obavijesti Medicinski fakultet Hrvatskog sveučilišta u Zagrebu, Hrvatsko društvo za povijest medicine, kao i javnost i ostale kulturne ustanove.«

(Vidi o tom »A. m. c.« III, 3, 87—88 i 96, 1939.; III. 8, 314—315, 1940.).

Takove zaklade sa naročitom namjenom ili izričitom željom darovatelja ima i kod nas, a mnogo su uobičajene u velikom svijetu. Zavod za povijest medicine u Frankfurtu na Majni je zaklada Senckenbergova, a takovih zaklada ima pogotovo mnogo u Americi. Prof. dr. Andrija Štampar je gostprofesor na katedri javnih socijalnih znan-

ća, Körblera oca i sina, Vl. Bazale i dr. izalo više novijih radnja i novinskih članaka o tom kolegiju, koji svi govore o slavnoj prošlosti toga zavoda i dokazuju nepobitno naše pravo na nj, a naše društvo posebno je izaslalo u Bolognu svoga člana g. Hinka Wolfa, koji je istražio tamošnji sveučilišni arhiv i sakupio do sada nepoznate nam podatke, koji će skorih dana biti publicirani i pobiti sve naučne tvrdnje Geleticha i magjarskih naučnih radnika.

Kako na žalost ne postoji posebna Hrvatsko-talijanska komisija za kulturnu suradnju, to je Hrvatsko sveučilišno društvo preuzele na sebe dužnost, da sve vladine, službene i političke krugove, te poslanstva i konzulate, ministarstva vanjskih poslova i prosvjete svih triju zainteresiranih država Jugoslavije (umjesto Hrvatske), Italije i Magjarske uvjeri o tom, kako se ne smije donositi nikakav zaključak, pri kojem bi se zaboravilo Hrvate, već se svi zaključci o bolonjskom kolegiju moraju donositi u suradnji sa Hrvatima, odnosno da takav zaključak može donesti samo jedna talijansko-magjarsko-hrvatska delegacija, koja će jednako štititi interese svih triju naroda, kako hrvatski narod i njegove tradicije ne bi bile povrijeđene, a u upravi novoosnovanoga kolegija, ako bude zajednički, mora se Hrvatima dati odgovorno mjesto, kako bi se i na taj način zaštitili kulturni interesi i kulturne tradicije hrvatskoga naroda.

Akcije, koje su u tom pogledu vođene ne želim detaljno navoditi, samo ću reći, da su akcije u toliko uspjele, što je

1. magjarska vlada odmah odustala od zaključka, kojim se u magjarske ruke predaje kolegij, dapače je u Bolognu već poslane studente smjestila u jednu privatnu zgradu, da ne prejudicira nikakav zaključak.

2. g. ministar Bottai je izrazio želju svoje vlade, da se posebni kolegij osnuje za Magjare, a posebni za Hrvate, pa se prema potrebi ima graditi i posebne zgrade. U koliko bi se od sadašnjeg vlasnika dobila zgrada starog kolegija, naše je društvo izrazilo svoj interes upravo za tu zgradu iz tradicionalnih kulturnih razloga. Očekuje se brzo rješenje talijanske vlade u tom pravcu, koje je za sada zakasnilo sigurno radi općih političkih prilika, a ono će svakako biti u intencijama Hrvata.

O bolonjskom kolegiju izvješteno je u »Alma mater croatica« III., 4, 118—120, 1939; III., 8, 311—312, 1940; »Jutarnji list« 22. II. 1940. str. 21, i 25. II. 1940. str. 7; »Novosti« br. 322, od 21. XI. 1939, str. 10; br. 40 od 10. II. 1940. str. 9.

Društvo je podijelilo slijedeće potpore:
Dru Oskaru Seidlu 2.000.— dinara za studij pedijatrije u Berlinu.

Jurju Kataliniću 2.000.— dinara za sudjelovanje na sastanku francuskih i slavenskih inženjera u Parisu 2.—16. VII. 1939;

Prof. ing. Josipu Boncelju 2.000.— dinara za istraživanja i pregled laboratorija za izolaciju te studij svoga predmeta u Njemačkoj;

Dru Zdravku Lorkoviću 2.000.— dinara za studij biologije u Budimpešti;

Ratimiru Orbanu 2.000.— dinara za studij u Njemačkoj i Danskoj;

Dru Luki Petkoviću 2.000.— dinara za studij u Njemačkoj;

Dru Božidaru Latkoviću i dru Marijanu Čmaliću svakom po 2.000.— dinara za nastavak njihovih studija na političkoj školi u Parizu.

Dru Stjepanu Antoljaku 1.500 dinara za rad u arhivu Dubrovnika.

Dru ing. Miroslavu Karšulinu 1.100 dinara za nabavu helija i nastavak pokusa o detonaciji plinova.

Za štampanje knjiga i radova podijeljeno je:

Matku Rojniću 1000. dinara za štampanje knjige »Repetitorium alphabeticum Matije Smodeka«;

Petru Guberini 5.000.— dinara za štampanje doktorske teze u Parisu;

Dru Josipu Bachu 2.000.— dinara za štampanje radnje: »Šezdesetgodišnjica Hrvatskog narodnog muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu«;

Dru Josipu Breitenfeldu 2.000 dinara za klišeje i štampanje radnje: »Moderna neurokirurška nastojanja«.

Za ovogodišnje ekskurzije podijeljeno je: prof. dr. Milanu Šenoi za ekskurziju sa geografima 1.500.—

dr. Otu Oppitzu za istraživanje Hrvatskog Zagorja 1.000.—

prof. dr. Krunoslavu Babiću za zoološku ekskurziju 1.000.— dinara.

prof. dr. Ivi Horvatu za botaničku ekskurziju 2.000.— dinara.

Otpisana je pozajmica od 3.000 — dinara studentima bogoslovije za ekskurziju u Rim i knjižena kao potpora.

Klubu studenata klasične filozofije podijeljeno je 2.900.— dinara za izradbu skripata i nabavu knjiga za klubsku knjižnicu.

Dobitnici potpora dijelom su svoje potpore utrošili, a dijelom će ih iskoristiti kad budu mogli otići na putovanja ili ekskurzije. Ove je godine naše društvo zadovoljno, što može reći, da su utrošene svote usprkos svoje malenkosti vrlo dobro koristile. Izvještaji,

koji su nam stigli, govore o lijepo izvršenim poslovima, a neki su i posebno štampani u našem glasniku, među njima na prvom mjestu geomorfološka istraživanja Hrvatskog Zagorja, koja uz pomoć našega društva vrši g. dr. Oppitz služe ne samo njemu na čast, nego ih i naše društvo rado podupire, doprinušajući time istraživanju ovog interesantnog hrvatskog kraja. Radnje gg. Rojnića, Guberine, Bacha i Breitenfelda pobuduju interes javnosti, te o njima iznosi štampa cijele stranice, a nakon objave Bachove radnje o Hrvatskom narodnom muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu, posjet ovoga muzeja iznenada i višekratno je porasao! Radnja g. Breitenfelda, kao i prošlogodišnja potpora g. Breitenfeldu i g. Riessneru za studij neurokirurgije u Berlinu dokaz je, da je naše društvo među prvima shvatilo važnost ove mlađe medicinske grane i pomoglo njegovom presađivanju na naše tlo.

Ekskurzije geografa, botaničara i zoologa naše društvo svake godine podupire i one su već toliko uobičajile, da se s njima u nastavnom planu računa kao sa gotovom činjenicom, što je našem društву vrlo drago. Od druguda se ne može u tu svrhu očekivati neka novčana pomoć.

Podjeljivanje svih potpora vrši se po pravilima i po principijelnom zaključku upravnog odbora, koji je objavljen u prošloj sjednici vijeća od 16. lipnja 1939. god. i odstampan u »Alma mater croatica« III, 1—2, 23, 1939.

Osam toga je upravni odbor prešao i na još aktivniji posao, nastojeći oko pripremanja podmlatka za prazne ili potrebne katedre na sveučilištu. Ta je akcija naišla na veliko razumijevanje mjerodavnih faktora i javnosti, a obećao ju je izdašno poduprijeti i g. ministar g. dr. Andrić. Pripremanje podmlatka za prazne ili potrebne katedre na sveučilištu je potrebno, jer su na nekim fakultetima neke katedre nepotpunjene, pa samo treba naći stručnjaka, koji će se tim predmetima posvetiti i u njima se usavršiti, prekako bi mogao ove potrebne predmete predavati, a neke druge katedre bit će skoro prazne, jer su nastavnici već stari, pa im treba za vremena odgojiti i usavršiti podmlatka, koji će ih — kad bude vrijeme došlo — moći naslijediti.

Odbor za podmladak Hrvatskog sveučilišnog društva ispitao je, koje katedre bi prvenstveno trebalo popuniti ili bar za koje bi se predmete među podmlatkom moralo u se dogledno vrijeme naći podesno lice, koje bi se izobrazilo u dotičnoj struci i odmah ili

vremenom zapremilo ove katedre. Pri tom ispitivanju se našlo, da bi trebalo spremiti nastavnike za ove predmete:

na filozofskom fakultetu: za latinski jezik i za pedagogiju; na medicinskom fakultetu: za povijest medicine, za patološku anatomiju i za forenzičku kemiju; na veterinarskom fakultetu: za vet. higijenu i za vetsudstvo; na tehničkom fakultetu: za hidrauličke strojeve i za tekstil; na gospodarsko-šumarskom fakultetu: za uređenje šuma i za uzgajanje šuma. Na pravnom i bogoslovskom fakultetu za sada ne treba novog nastavničkog podmlatka.

Upravni odbor Hrvatskog sveučilišnog društva nastojat će naći mlade stručnjake za ove predmete, te im iz svojih sredstava ili pribavljanjem stipendija iz drugih vrela omogućiti izobrazbu. Od svoga novca naše je društvo rezerviralo za tu svrhu svotu od 150.000 dinara, dok se posebnom akcijom radi na tom, da se dobije potrebna pomoć od vlade, Banske vlasti i zagrebačkog gradskog zastupstva, koje je već god. 1927. predviđelo svake godine po dva stipendija po 30.000.— dinara u sličnu svrhu.

Do sada je po ovom prijedlogu podijeljeno:

Dru Ivanu Štiviću 8.000.— dinara za usavršavanje u forenzičkoj kemiji u Njemačkoj, na prijedlog Medicinskoga fakulteta;

Dru Mati Winterhalteru 10.000.— dinara za usavršavanje u sudskom veterinarstvu, na prijedlog Veterinarskoga fakulteta.

Velik posao obavljen je po mišljenju upravnoga odbora izdavanjem sveučilišnog godišnjaka za školsku godinu 1933/34.— 1938/39.

Ostali manji rad društvenih odbora ocrтан je u društvenom glasniku »Alma mater croatica«.

III. godište njegovo sadrži:

22 originalnih članka i rasprava, 21 članak iz područja književnosti, 53 sveučilišnih vijesti, 9 članaka o promjenama među nastavnicima, 10 članaka o izgradnji sveučilišta, 4 članka o novim katedrama, 9 jubileja i 9 nekrologa, 18 članaka o đačkim problemima, 22 članka o stranim sveučilištima, 10 društvenih vijesti i 6 vijesti iz uredništva.

Sadržaj je prema tome vrlo obilan i — može se mirne duše reći — primljen od javnosti velikim interesom. Članci i rasprave, kao i kritičke studije su na velikoj visini, a vijesti i objave aktuelne i zanimljive. Od mnogih članaka učinjeni su posebni otisci.

Kao svake godine tako i ove godine osjećamo pomanjkanje službenih sveučilišnih vijesti kao i rasprava o sveučilištu od sveuči-

lišnih faktora samih. Opažamo, da članovi sveučilišta u dnevnim novinama i u drugim časopisima raspravljaju o sveučilištu, a ne publiciraju svoja mišljenja najprije u glasniku »Alma mater croatica«. Isto tako bi natječaji, postavljanja, unapređenja i sve ostale osobne promjene kao i svi zaključci fakultetskih savjeta i sveučilišnih vlasti, uprave, senata, vijeća i kancelarije rektorata zasluzili da budu prvenstveno publicirani u glasniku »Alma mater croatica«. Uredništvo nastoji — često uzalud — uvjeriti upravo sveučilišne ustanove, od kolike bi bilo vrijednosti, kad bi glasnik »Alma mater croatica« upotrijebili kao slobodnu tribinu za svoje rasprave i naziranja o sveučilištu, njegovim reformama i njegovim potrebama. Uredništvo nije nikad odbilo ničiju suradnju i poziva uvijek sve sveučilišne ustanove i sve sveučilišno osoblje, da se ovim glasnikom služe kao svojim vlastitim.

Što više, upravni odbor Hrvatskog sveučilišnog društva odlučio je od početka novog godišta preuzeti u svoje ruke i upravu lista, koju sada ima privatni nakladnik g. Ljubomir Jesih, a list reorganizirati.

Reorganizacijom društva i društvenog glasnika ide se ujedno za tim, da osnivači redovni članovi društva dobiju društveni glasnik bez posebne doplate, jer bi im njihovi prinosi i redovna članarina bili priznati pretplatom. Ujedno bi pretplatnici lista bili redovni članovi društva.

Na kraju svoga izvještaja moram istaknuti našu zahvalnost javnom mijenju i štampi, što naš rad prati vidljivim simpatijama, bilježi ga redovno i opširno, članke i vijesti iz našega glasnika preštampava sa mnogo komentara, što sve govori za to, da je naš rad naišao na odobravanje, a mi ćemo nastojati da u ovom i ovakovom radu ustrajemo i ne izgubimo, već, naprotiv, povećamo simpatije javnosti i mjerodavnih krugova.

Danas je upravo 6 godina od dana, kad je tadašnji rektor, a sadašnji naš predsjednik g. prof. ing. Gjuro Stipetić sazvao prvu osnivačku skupštinu našega društva. Danas je, dakle, ne samo rođendan našega društva, nego i pola tuceta godina njegovog opstanka, pa se nadamo, da možemo na svoj rad gledati ponosno.

Molim ugledno ovo vijeće, da moj izvještaj primi na znanje.«

Prisutni pljeskom primaju ovaj izvještaj na znanje.

Za riječ se javlja dr. D. Šafar i izjavljuje, da je već u sjednici Upravnog odbora (održanoj tik prije sjednice Vijeća) predložio, a Upravni odbor jednoglasno prihvatio prijed-

log, da se tajniku i glavnom uredniku društvenog glasnika dru V. Bazali izrazi zapisnička hvala za njegov rad, pa to i sada predlaže sjednici Vijeća.

Prisutni pljeskom prihvaćaju ovaj prijedlog.

Zatim dr. D. Šafar daje kratki izvještaj o radu Odbora za jezik i pravopis, a prof. dr. S. Bosanac razlaže kako bi se mogao sastaviti novi priručni rječnik hrvatskoga jezika. Ističe, da je za takav rječnik velika potreba, jer je Iveković-Brozov rječnik već odavna rasprodan, a i ne odgovara današnjim potrebama našega društvenoga i književnoga života. Potreba je, da se izrađivanju rječnika pristupi što prije, pa je zato upravni odbor Hrvatskog sveučilišnog društva pokrenuo na inicijativu dra Šafara to pitanje i izabrao tehnički odbor od 3 člana (jednoga filologa, jednoga pravnika i jednoga geografa, — prof. Bosanca, dra Šafara i prof. Ratkovića), koji će sa stručnjacima Akademije raspraviti što treba i što bi se moglo učiniti, da što prije dobijemo prijeko potreban rječnik hrvatskoga jezika. Ostavljajući na ovom mjestu po strani pitanje detaljne rasprave kakav treba da bude rječnik i pravopis — jer to treba prepustiti stručnjacima — ističe, da je to pitanje od velikog javnog interesa za cijeli narod. Zato je upravni odbor prihvatio prijedlog i podupro rad svoga specijalnog odbora, pa se sada očekuje o tom definitivno rješenje od strane stručnjaka, kojima je ta stvar povjerena.

Prisutni s odobravanjem primaju na znanje ova izlaganja.

Riječ dobiva blagajnik g. prof. dr. David Karlović, da dade svoj izvještaj Ovaj glasi: »Gospodo članovi vijeća!

Finansijsko stanje našega društva na osnovu priložene bilance, koju je ovjerio i nadzorni odbor vrlo je povoljno.

Stanje blagajne nakon zaključka 31. XII. 1939. iznosilo je

Saldo: dinara 252.594.22.

Stanje blagajne današnjim danom nakon pregleda po revizionalnom odboru iznaša

Saldo: dinara 268.615.51.

Završni račun za god. 1939. iznaša:

Primatak:

Prenos salda od 31. XII. 1938.	208.561.85
Članarine	67.266.50
Darovi darovatelja	12.500.—
Darovi	1.124.—
Dobrotvori	10.000.—
Povraćene pripomoći	3.000.—
Kamati	6.521.02
Ukupno	308.973.37

Izdatak:

Pripomoći	27.600.—
Kancelarijski troškovi	1.191.75
Provizija za ubranu članarinu	15.071.40
Rektoratu u svrhu reprezentacije	8.000.—
Trošak pošt. šted.	16.—
Nagrade činovnicima	4.500.—
Saldo 31. XII. 1939.	252.594.22
 Ukupno	308.973.37
Ukupni primitak	308.973.37
Ukupni izdatak	56.379.15
 Saldo 31. XII. 1939.	252.594.22

Sravnili blagajnički dnevnik sa prilozima i izvadcima iz blagajničkog dnevnika i prenali u redu.

Dr. Ražem, ing. Grünwald.

Molim ugledno vijeće da primi moj izvještaj na znanje.

Prisutni pljeskom primaju na znanje blagajnički izvještaj, a ing. Grünwald u ime nadzornog odbora predlaže da se blagajniku podijeli razrešnica i ujedno zapisnička hvala za uzorno vođenje društvenih financija, što prisutni pljeskom primaju na znanje.

Budući da nema nikakovih prijedloga, a dnevni je red time iscrpljen, predsjednik izrazuje svoju zahvalnost prisutnim članovima, koji su u tolikom broju došli na sjednicu vijeća, raduje se, što vidi da su članovi zadovoljni sa radom Upravnog odbora i obećaje istim radom nastaviti na dobro društva i na čest Hrvatskog sveučilišta, te u 20 sati zaključuje sjednicu Vijeća.

IZVJEŠTAJ O IZDAVANJU SVEUČILIŠNOG GODIŠNJAČA ZA ŠKOLSKU GODINU 1933/34—1938/39. Hrvatsko sveučilište u Zagrebu do sada je šest puta izdavalo izvještaj o svom radu. Prvi je izvještaj izdan god. 1875. kao »Spomenica na svetčano otvaranje kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu prvoga hrvatskoga, dana 19. listopada 1874.« Zatim je god. 1900 izdana »Spomenica o 25-godišnjem postojanju sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu«, a god. 1925. velika spomenica »Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu 1874—1924« sa vata i Slovenaca u Zagrebu 1874—1924 sa uvodom rektora, prof. dr. Stj. Zimmermannom, odličnim povjesnim prikazom o pojedinosti, odličnim povjesnim prikazom o pojedinosti, suradnji F. Barca, prof. Vjek. Klaića, te uz suradnju F. Barca, M. Maurovića, M. Kostrenića, Vj. Klaića, A. Čačkovića, B. Zarnika, O. Frangeša, A. Levakovića, F. Fanceva, R. Signjara i D. Božanića.

U tim je spomenicama prikazan postanak Hrvatskoga sveučilišta u Zagrebu i njegov razvoj prvih 50 godina njegova opstanka i časnog djelovanja.

Nadalje su izašla dva izvještaja i to: »Godišnjak sveučilišta kraljevine Jugoslavije u Zagrebu za školske godine 1924/25—1928/29.« izdan godine 1929. na 1193 stranice kao najveća sveučilišna dosadašnja spomenica i »Godišnjak univerziteta kraljevine Jugoslavije u Zagrebu za školske god. 1929/30—1932/33« što ga je uredio rektor prof. dr. Albert Bazzala i izdao god. 1933. Nedavno izašli »Godišnjak Hrvatskoga sveučilišta u Zagrebu za školske godine 1933/34—1938/39« je treći godišnjak ove vrste i šesta edicija o radu sveučilišta.

Kako i zašto je došlo do njegovog štampanja?

Od god. 1933. do nedavna nije bilo izvještaja o sveučilišnom radu. Očekivanje izraženo u predgovoru prijašnjih godišnjaka, da će, naime, godišnjak kako je to pravo, a očito odgovara i imenu i namjeni, u buduće redovno svake godine izlaziti, nije se posrećilo. Pa ipak je više no potrebno da se ne samo povremeno, nego upravo svake godine izdaje »godиšnjak« o radu sveučilišta i njegovih ustanova. Tako mu ime kaže, tako je običaj u stranom svijetu, pa tako treba da bude i kod nas.

Hrvatsko sveučilišno društvo izjavilo se spremno poduprijeti štampanje godišnjaka, pa je zaključilo, da će svake godine u jednom od prvih jesenskih brojeva ili dvobroja na početku novoga godišta društvenoga glasnika »Alma mater croatica« stampati izvještaj za prošlu školsku godinu. Prvi takav izvještaj, za školsku god. 1939/40. imao je izači u jesen godine 1940. Ali prije toga, još tečajem škol. god. 1939/40 trebalo je stampati godišnjak za škol. godine 1933/34—1938/39 i tako ispuniti razdoblje od 6 posljednjih godina za koje do sada nije stampan izvještaj. Zato je Hrvatsko sveučilišno društvo zaključilo, da prije svega stampa skupni izvještaj o Hrvatskom sveučilištu za škol. god. 1933/34 do 1938/39. Podatke, potrebne za takav izvještaj stavio je g. rektor prof. dr. Andrija Živković u kratko vrijeme na raspolaganje i tako je došlo do toga da se stampa »Godišnjak« Hrvatskog sveučilišta za škol. god. 1933/34—1938/39. Tim je Hrvatsko sveučilišno društvo htjelo naći načina, kojim će se prekinuti s povremenim izdavanjem godišnjaka za više godina i kojim će sveučilište doći do svojih redovnih svakogodišnjih izvještaja.

Godišnjak za škol. god. 1933/34—1938/39 izašao je u lijepo opremljenoj knjizi u 500 primjeraka. Hrvatsko sveučilišno društvo se nuda, da mu je uspjelo u ovom godišnjaku ocrtati ne samo sav rad sveučilišnih ustanova i njegovih naučnih dijelova, odnosno rad sveučilišnih nastavnika i njihovog pomoćnog osoblja, kako bi se taj pred našom i stranom javnosti mogao prikazati, — te bi ova imala na neki način uvid u taj rad i mogućnost njegove ocjene — nego da se prikažu i sve potrebe Hrvatskoga sveučilišta, koje su iz dana u dan sve veće. Zato godišnjak za god. 1933/34—1938/39 sadržava opširne izvještaje g. rektora i gg. dekana, prikazuje Hrvatsko sveučilište kroz posljednjih 6 godina i donaša bibliografiju publikacija nastavnika i nastavnog pomoćnog osoblja.

Izvještaj g. rektora sadržaje podatke o radu sveučilišne uprave, sveučilišnog senata i sveučilišnog vijeća, te o radu rektorata; zatim podatke o izgradnji sveučilišta i njegovih ustanova, te sve akcije, koje su u tom smislu poduzimane i ako su djelomično ostale »glas vapijućeg u pustinji«. Također je prikazana finansijsalna politika i budžetiranje sveučilišta, što će sve vrlo dobro poslužiti za nove prijedloge, koji će se podastirati Banskoj Vlasti banovine Hrvatske, da bi se konačno riješilo i pitanje izgradnje i finansiranje Hrvatskoga sveučilišta. Uz to su prikazane prilike studenata i svi statistički podaci. U posebnim poglavljima prikazan je rad sveučilišne knjižnice, Pučkoga sveučilišta, Hrvatskoga sveučilišnoga društva i Društva hrvatskih sveuč. profesora.

Izvještaji gg. dekana pojedinih fakulteta sadržavaju promjene uredaba i naučavanja, promjene u redu predavanja, kretanje unutar fakulteta, podatke o izvršenom postavljanju i unapređenju sveučilišnih nastavnika, podatke o odlikovanjima, o sudjelovanju naučnih radnika na kongresima ili studiju u inostranstvu, podatke o predavanjima i posjetima stranih učenjaka na pojedinim fakultetima Hrvatskog sveučilišta, podatke o naučnim istraživanjima, pogotovo takovima, koja imaju veću međunarodnu vrijednost i koja nisu mogla do sada biti publicirana a ipak je potrebno da se istaknu kako bi naučni svijet znao što se kod nas radi i kako bi se u slučaju pokretanja prava prioriteta imalo osnova za obranu naučnog rada učjenjena u Zagrebu, te podatke o većim ekskurzijama sa studentima, o nagrađenim radovima, o diplomskim ispitima i promocijama i ostale podatke, koji se tiču života i rada fakulteta u vremenu od 1933/34-1938/39

Nisu zaboravljeni ni pokojnici, zaslužni za sveučilište, ni umrli članovi sveučilišta, te su donešeni i njihovi nekrolozi.

Pojedini dijelovi gradiva za »Godišnjak« izlazili su već prije kao prilog glasnika »Alma mater croatica« u nakladi od 1200 primjeraka za što je naše društvo platilo za rektorat svetu od 25.000.— dinara. Glasniku »Alma mater croatica« bila je ugodna dužnost i čast, da je u tom poslu mogao sudjelovati svojom pomoći. Ovo prethodno i posebno štampanje pokazalo se kao vrlo dobro, jer se za vremena mogu ispraviti pogreške, koje se gdjekada i kraj najbolje vole ne mogu spriječiti, pa i ako su sigurno malene, smetale bi u sveučilišnom godišnjaku, ako je već definitivno stampan.

Mnogo je brige posvećeno tome, da svi izvještaji budu jednoobrazni i da cijeli godišnjak daje sliku jedinstvenosti, što kraj raznih fakulteta i njihovih raznih ciljeva i potreba nije moguće uvijek lako postići.

Ovaj se godišnjak u nekoliko razlikuje od prijašnjih. Prvi izvještaj iz god. 1875. prikazao je, naime, na 206 stranica historijat postanka sveučilišta, svečano otvorenje, naveo poslanice i brzopisne čestitke stranih sveučilišta i visokih naučnih zavoda, zatim darove, stipendije i sveučilišne zaklade. Spomenice iz god. 1900 i 1924 prikazuju — kako im imena kažu — prvih 25, odnosno 50 godina opstanka sveučilišta. Posljednja je spomenica slična prvoj, iz god. 1875, jer i ona obrađuje historijat sveučilišta. No, i ako se u listopadu god. 1939 navršilo 65 godina sveučilišnog života, nije bilo potrebe da se tom zgodom i opet iznosi povjesni razvitak našega sveučilišta, pa to zato ovaj puta i ne učinimo, već se zadržasmo samo na razdoblju od škol. god. 1933/34—1938/39. Otpali su, dakle, svi historijski prikazi prijašnjih godina.

Ovaj je godišnjak možda sličniji donekle posljednjim dvima, samo što je Godišnjak za škol. god. 1924/25—1928/29 sadržavao naučne originalne radnje i studije mnogih sveučilišnih profesora, a svakom je naučnom radu na kraju dodan resumé na francuskom, njemačkom ili engleskom jeziku, ali je zato bio opsegom preglomazan. Po načinu uređenja, bitno se razlikuje od dvojih preteča, »spomenica«, a svojom opremom i sadržajem bio je doista reprezentativan, te je svoju svrhu potpuno postigao i opće je bilo osvjeđenje, da je potreba takove edicije neosporna, pa ga je tako ocjenila i kritika, a primila javnost. Pa ipak se u današnje vrijeme nismo mogli povesti za istim načinom uređivanja. Doduše nema sumnje u to, da se u novo na-

staloj situaciji sve češće isticala misao da je potrebno da hrvatsko sveučilište stalno izdaje neku ediciju iz koje bi bila vidljiva — uz statističke podatke — i njegova naučna produkcija. Naglašeno je, da se ugled i visoki stupanj nekog sveučilišta postizava samo naučnim radovima njegovih članova. Jer sveučilište nije škola u običnom smislu rječi, sveučilištu je svrha produbljivati nauku, krčiti nove puteve. Potrebno je dakle da sveučilište posjeduje neko svoje naročito izdanje, u kojem će objavljivati naučne prijedloge iz različitih disciplina i upoznavati druga, strana sveučilišta i naučne krugove o rezultatima naučnog djelovanja ove sredine.

Ali isto tako nema sumnje u to, da je različna građa za godišnjak, a različno je izdavanje sveučilišnih radova. Već godišnjak za škol. god. 1929/30—1932/33 nije donio na učne radove u onom opsegu kao prijašnji, a i sam izdavač, g. rektor dr. Albert Bazala kaže u uvodu, da je ovaj godišnjak opsegom znatno manji, jer je »... općenita nevolja i skrajnja štednja učinila, da su u svrhu štampanja godišnjaka raspoloživa sredstva znatno skučena no što su bila prošli put, pa je prema tome i prostor kud i kamo manji«. Shvatljivo je stoga, da je i način uređenja ovoga godišnjaka morao biti proveden na drugi način. Najveća promjena sastojala se u tom, što je prostor za samostalne radove ograničen, a na mjesto njih štampan je popis naučnih radova, bibliografija literature nastavnika i asistenata s kratkim sadržajem na stranom jeziku. Urednik je tu korisnu promjenu obrazložio tim, što je rekao da je to »učinjeno dijelom od nužde, a dijelom u uvjerenju, da godišnjak i onako ne može obuhvatiti sve radove dok ih na ovaj način ne samo bilježi, već im ujedno, dajbudi u stegnutom izvatu, daje publicitet širega i naučnoga značenja, odnosno upućuje na izdanja ili prikaze pristupačne stranim naučenicima«. Ova bibliografija pokazala se vrlo ujedno i na stranom jeziku. Uz to, citirani su nativi na svih disertacionih radnja. Zato smo pisali svih godišnjaka za škol. god. uređenju najnovijeg godišnjaka za škol. god. 1933/34—1938/39 morali imati u vidu kori-

Na kraju svakog fakultetskog izvještaja nastavnog je bibliografija nastavnika i naštampana je bibliografija pomoćnog osoblja toga fakulteta. S

redakcijom bibliografije bilo je ovoga puta naročito teško, ne samo radi goleme raznolikosti, koja nije razumljiva kraj detaljnih uputa, što ih je u tom pogledu uredništvo rasposlalo na sve dekanate, nego naročito radi velikih manjkavosti, kojim je bibliografija od strane nekih autora sastavljena. Zato je uredništvo već u gotovom rukopisu moralo tražiti neke ispravke i dopune, jer su radnje pojedinih lica potpuno ili djelomično manjkale — što nije bilo uvijek nemamjerno učinjeno, — a neki put su radnje bile tako netočno, površno i nestručno navedene, da nisu mogle u tom obliku biti štampane bez pogibelji, da će godišnjak kao cjelina znatno izgubiti na vrijednosti.

Uredništvo je stalo na jedino ispravno stanovište, da, naime, bezuvjetno bibliografija svih sveučilišnih nastavnika i pomoćnog osoblja te zavoda, klinika i seminara mora da bude svestrana, točna i potpuna, kako bi bila ogledalo svekolikog rada sveučilišnog osoblja na naučnom, nastavnom i kulturnom polju na koliko je u vezi s naukom, općom i sveučilišnom nastavom, didaktičkim problemima, kulturnim i uopće savremenim problemima ili izraz samostalnoga naziranja na te probleme. Ona mora pružati svekolikom slike rada sveučilišnih ustanova i osoblja, jer će samo takova moći služiti kao podloga kritike javnosti i kao mjerilo nivoa sveučilišnoga rada uopće. Već »Godišnjak« za god. 1929/30—1932/33 traži da »Godišnjaci« pruže »potpunu bibliografiju« i da urednici tom vode računa, kako bi se to zaista provedlo, a tako zahtijeva i kulturna javnost. Zato se nastojalo spriječiti — ne uvijek s uspjehom, — da pretpostavljene starještine šalju uredništvu bibliografiju samo najužeg stručnog područja ili samo stanovitog kliničkog materijala (kako se desilo — osim na nekim drugim mjestima — sa bibliografijom klinika medicinskog fakulteta), cenzurirajući je samovoljno i ne uvidajući od kolike je potrebe upravo prikaz najšireg rada svih ustanova i svega osoblja. To tim manje, što same starještine nisu tako cenzurirale i križale svoju bibliografiju. U nepotpunim slučajevima moralo je uredništvo naknadno tražiti ispravke i popunjavanja u bibliografiji, gdjegod je postojala pogibao cenzure ili samovoljnog, nekritičkog sastavljanja bibliografije na uštrb cjelevitosti slike, koju mora bibliografija u godišnjaku prikazati. Osim toga bibliografija mora biti jedinstvena i jednoobrazna, pa je uredništvo radi toga propisalo neke propise, kojima će se jedinstvenost i jednoobraznost bibliografije osigurati.

U onom dijelu godišnjaka, koji je izlazio u »Alma mater croatica« manjka izvještaj medicinskog fakulteta, a taj manjka i u skupnom izdanju na onom mjestu, gdje bi zapravo morao stajati, te se nalazi na kraju knjige, redigiran i štampan prema posebnim zahtjevima toga fakulteta (vidi str. 21.—22. o. br.).

U sveučilišnom zakonu i u općoj uredbi sveučilišta medicinski se fakultet nalazi između bogoslovskoga i veterinarskoga fakulteta, dakle na četvrtom mjestu u redoslijedu svih 7 fakulteta. Bilo bi, možda, ispravno, kad bi se on i u godišnjaku za škol. god. 1933/34—1938/39 nalazio na tom mjestu. Ali izvještaj medicinskog fakulteta nije bio gotov za vremena i uredništvo ga ni usprkos višekraćnim urgencijama nije primilo. Zato je otpala uopće mogućnost da se izvještaj štampa u »Alma mater croatica«, pa je uredništvo godišnjaka i uredništvo glasnika u br. 8 na str. 321 otklonilo od sebe za taj postupak svaku odgovornost. Gospodin rektor i g. dekan medicinskog fakulteta o tom su pravodobno obaviješteni. U skupnom pak izdanju godišnjaka medicinskom je fakultetu spremljeno mjesto na kraju knjige, jer je sav ostali materijal sa izvještajima svih ostalih fakulteta već odavna bio otštampan, a izvještaj medicinskog fakulteta još uvijek nije stigao.

Godišnjak je uredio društveni tajnik i glavni urednik društvenog glasila »Alma mater croatica« g. dr. Vladimir Bazala prema savjetima i prema uputama izdavača prošlog godišnjaka g. prof. dra Alberta Bazale, te prema uputama i odredbama g. rektora prof dra Andrije Živkovića i gg. dekana.

Ali ovo naknadno izdavanje »Godišnjaka« za period od 6 godina ima jednu veliku manjkavost. Činjenica je, da je po gdjekoji taj događaj, važan i vrijedan, da se zabilježi, morao radi preobilja materijala izostati. Valjalo se ograničiti samo na ono najnužnije što se zbilo u životu i razvoju sveučilišta kroz svi tih 6 godina. A nema sumnje, da bi o životu ovakove institucije kao što je sveučilište, trebalo reći mnogo više i mnogo više toga iznijeti osim statističkih podataka o nastavnom osoblju i o đacima, o naučnim radnjama nastavnika i nastavnog pomoćnog osoblja, o borbama za izgradnju zgrada i otvaranju pojedinih mjeseta u budžetu i sl. Sveučilište je i te kako važan faktor u organskom razvoju i stvaranju narodnoga našega života. Takovo je ono bilo od svoga početka, a takovo je i u današnjim danima. Iz njegovoga bi dakle života valjalo iznijeti i to, kako ono i koliko ispunja svoju zadaću u narodnom

hrvatskom životu i kako opravdava teške žrtve što ih narod za nj doprinosi. Malo iz bližega zaviriti u taj komplikirani sveučilišni stroj i saznati pojedinosti o njegovom radu i razvoju bilo bi i zanimivo i korisno za one, koji stoje izvan tijela našega sveučilišta.

Zato treba nastojati, da na početku sva-ke godine bude štampan izvještaj za prošlu školsku godinu, a tijekom same školske go-dine da bude u glasniku »Alma mater croatica« vidljiv i sav ostali rad sveučilišta.

Od izvještaja Veterinarskoga i Poljoprivredno-šumarskoga fakulteta učinjeni su posebni otisci za potrebu ovih fakulteta.

Prigovora godišnjaku — da i to na koncu spomenemo — bilo je vrlo malo.

1.) U br. 8. A. m. c. na strani 346 u rektoričnom izvještaju, u poglavljju o izgradnji medicinskog fakulteta u odsjeku »Program izgradnje II. etape« stavka, koja u originalu nejasno zvuči:

»Nadogradnja ginekološke klinike (radium institut) . . . Din 1,350.000« pogrešno je štampana kao:

»Izgradnja ginekološke klinike . . . Din 11,350.000«.

Medicinski fakultet na prijedlog pred-stojnika ginekološke klinike g. prof. Dursta uložio je kod rektorata oštar protest protiv toga smatrajući, da se radi o nekoj poseboj namjeri ili falsifikaciji, što međutim nije, nego se radi dijelom o nejasnoći u originalu, jer ni poznavalac prilika ne može odatle znati o čemu se radi, a dijelom o zabuni i nepažnji, kako je to g. rektor osobno utvrdio i javio Medicinskom fakultetu aktom br. 6330/1940 od 20. V. 1940. Medicinski fakultet je zatražio da se doneše ispravak, pa je taj donesen u zadnjem broju glavnika »A. m. c.« i ujedno na zadnjoj strani Godišnjaka. Uredništvo žali, što na pogrešku u »A. m. c.« nije pravodobno upozorenje, odnosno, što ispravak nije poslan izravno uredništvu i to za vremena, jer bi u skupnom izdanju godišnjaka bilo moguće ispraviti pogrešku već u samom tekstu, a ne bi bilo potrebno ispravljati u ispravcima.

Isprva nije bilo jasno, zašto se iz ove male pogreške pravi tolika afera i zašto se g. prof. dr. Durst toliko uzrujava već na samo pitanje izgradnje ginekološke klinike. Tek se naknadno konstatiralo, da je to pitanje jedno od najosjetljivijih u problemu izgradnje medicinskog fakulteta. Među ostalim »Jutarnji list« već je 10. VI. 1938. pod naslovom »Da li nadogradnja ginekološke klinike ili proširenje instituta za liječenje raka« pa zatim 25. X. 1939. u članku »Pitanje posebnog zavoda za proučava-

nje i liječenje raka u Zagrebu« a pod naslovom »Sadanji zavod za radium-terapiju u sklopu ginekološke klinike ne može odgovarati svrsi« ukazao na neke činjenice nepočudne g. Durstu. Isto je tako u glasniku A. m. c. god. I. br. 3 i god. II. br. 3. prikazana izgradnja medicinskoga fakulteta, a u god. III. br. 1. str. 16—19 ukazano je na nesvršnost izgradnje po prijedlogu med. fakulteta, po kojem — očito u intencijama g. Dursta — ne dolazi uopće do izgradnje ginekološke klinike na Šalati u sklopu ostalih klinika, već ova klinika ostaje u zgradici Babičke škole i rodilišta u Petrovoj ulici, premda je ta zgrada izgrađena samo za babičku školu sa internatom i nipošto ne odgovara i za kliniku, dok bi se za Babičku školu gradila nova zgrada na Šalati u sklopu Medicinskoga fakulteta, kamo de facto ta škola niti ne spada. Kako se g. Durst bori samo zato da klinika ostane u Petrovoj ulici i tu zgradu želi nadograditi, a ne dopušta da se govori o izgradnji nove zgrade ginekološke klinike na Šalati, to je u promjeni »dogradnje ginekološke klinike« u »izgradnju« video pokušaj ometanja svojih intencija, pa se zato toliko uzrujao na samu po sebi neznačnu tiskarsku pogrešku.

Kako je stav g. Dursta u tom pitanju posve pogrešan i škodljiv po razvitak Medicinskoga fakulteta, trebat će to pitanje — upravo povodom zahtijevanog ispravka — ponovno staviti na dnevni red.

2.) U bibliografiji književnih radova medicinskoga fakulteta izbačena je daleko najveća većina naučnih i književnih radova dra Vl. Bazale i ako je potpuna bibliografija bila poznata, jer ju je on prije toga zajedno sa bibliografijom svih ostalih članova medicinskoga fakulteta objelodanio u Knjižnici prijatelja Hrvatskog sveučilišta br. 4 pod naslovom »Bibliografija književnih radova članova medicinskoga fakulteta za škol. god. 1933—1939.« Uspoređujući ovu bibliografiju sa onom, koja je štampana u godišnjaku, vidi se, da je g. Durst dao izbaciti mnoge radnje dra V. Bazale i to uz motivaciju, da u bibliografiju, koja se štampa u godišnjaku može ući samo popis onih radnja, koje su bile odobrenе od prepostavljenih starješina. Kako taj zahtjev nije ispravan, već naprotiv u drugim slučajevima i u drugim fakultetima nije provoden; kako je on dapače štetan po cjelevitost i potpunost bibliografije; kako nadalje, g. Durst nije tako isto postupao sa sobom i svojim suradnicima, nego samo prema dru Bazali, to je bibliografija književnih i naučnih radnja dra V. Bazale publicirana posebno i naknadno uz njegov komentar, u

ovom broju (str. 23.—27.). »A. m. c.« Isto tako će se publicirati naknadno bibliografija ostalih autora, ako im je učinjena ista pogreška, kao i onih nastavnika, koji možda nisu poslali za vremena ili uopće nisu znali da treba poslati bibliografiju za godišnjak. Tako će se ispraviti i ove pogreške.

3.) Naslovi nastavnika štampani su prema redu predavanja. Netočni su samo naslovi nastavnika medicinskoga fakulteta, jer iako je bilo poznato da godišnjak završava krajem školske godine 1938/39, naslovi medicinskih nastavnika učinjeni su — protivno od savjeta uredništva — prema stanju iz god. 1940. Tako su gg. Ćepulić, Vuletić i Dragišić navedeni već kao vanredni profesori, a Bošnjaković, Gjanković, Sučić kao sveučilišni docenti, premda to nisu bili koncem razdoblja za koje se izdaje godišnjak i premda se tako nije postupalo sa nastavnicima drugih fakulteta. Istodobno su neki drugi autori navedeni sa skraćenim naslovima — valjda prema vlastitoj želji, — dok se drugi neće s tim zadovoljiti. I to je uvršteno po želji i odgovornosti medicinskoga fakulteta.

Posljednja 2 prigovora otpala bi sigurno, da je izvještaj medicinskoga fakulteta, poput svega drugog materijala ovoga godišnjaka bio prethodno otštampan u »A. m. c.«, jer bi se pogreške mogle ispraviti i točno štampati u skupnom izdanju godišnjaka, odnosno da je medicinski fakultet dopustio da se redakcija izvještaja i toga fakulteta vrši na isti logu gradiva.

O DRUŠTVENOM GLASNIKU. Kako je već javljeno, upravni odbor Hrvatskog sveučilišnog društva od početka novog godišta preuzeo je u svoje ruke i upravu lista, koju je do sada imao privatni nakladnik.

Uredništvo i uprava glasnika nalaze se u prostorijama Rektorata, Trg Kralja Aleksandra 14, prizemlje lijevo.

Reorganizacijom društva i društvenog glasnika ide se ujedno za tim, da osnivači i redovni članovi društva dobiju društveni glasnik bez posebne naplate, jer će im njihovi prinosi i redovna članarina biti priznati pretplatom. Ujedno će pretplatnici lista moći biti redovni članovi društva, ako to budu htjeli.

Istodobno je upravni odbor odlučio glasnik reorganizirati tako, da bi on od početka školske godine 1940/41 bio organ i glasilo Hrvatskog sveučilišnog društva i ujedno oficijelno glasilo sveučilišta i svih njegovih saštavnih dijelova. U tom smislu Upravni odbor Hrvatskog sveučilišnog društva predao je

sa sjednice 15. IV. 1940. pod br. 33/1940. rektoratu opširni obrazloženi prijedlog. Prvi broj ili prvi dvobroj svakog godišta donio bi dne 1. rujna svake godine godišnji izvještaj Sveučilišta za prošlu godinu, a ostali bi brojevi uz dosadašnje članke i rasprave te književne kritike i objave redovno donosili sve što zasjeca u život sveučilišta, sve službene obavijesti, objave, natječaje, postavljanja i promjene osobne i materijalne naravi, izvještaje o izgradnji, osnivanju i uopće o radu ustanova i zavoda, o radu osoblja, izvještaje o sudjelovanju na kongresima, naučnim putovanjima ili na studiju u inostranstvu ili kod kuće, izvještaje i ostale podatke o naučnim radovima i uopće o svim administrativnim, naučnim i kulturnim manifestacijama sveučilišta i njegovih dijelova.

Uredništvo glasnika sačinjavao bi redakcioni odbor, u koji bi ušao g. rektor sveučilišta, dva zastupnika senata, predsjednik i dva zastupnika upravnog odbora Hrvatskog sveučilišnog društva, koji biraju glavnog urednika. Uredništvo glasnika biralo bi se na početku svake školske godine.

Što se tiče službenoga dijela, to je predloženo, da bi sam rektorat sveučilišta preuzeo na sebe dužnost, da službene vijesti i objave, koliko od strane rektorata toliko od strane pojedinih dekanata i ostalih sveučilišnih ustanova budu za vremena dostavljene uredništvu i stampane u predmijevanom službenom dijelu glasnika.

U dobroj vjeri, da će se ovakova suradnja ostvariti, uredništvo je već rasposlalo upute za sastavljanje novoga godišnjaka, a u posljednjem broju glasnika »Alma mater croatica« na str. 433 najavilo gornje promjene. Ali je malo zatim Rektorat sveučilišta kraljevine Jugoslavije u Zagrebu pod br. 4758/40 izvijestio Odbor hrvatskog sveučilišnog društva u Zagrebu, da je Sveučilišna uprava zaključila iz sjednice od 15. svibnja, da izdavanje sveučilišnog godišnjaka odnosno sveučilišnog godišnjeg ljetopisa (anal) nije prema stanovištu Hrvatskog sveučilišnog društva provedivo u saradnji sa ovim društвом, već da će Sveučilište godišnjak za tekuću školsku godinu i daljnje godine izdavati posve samostalno u okviru svakogodišnjih budžetskih mogućnosti i to u obliku anala, od kojih bi izlazilo 4 broja svake godine (2 na semestar), a prvi broj sadržavao bi godišnjak za prošlu godinu. U tom slučaju bi, dakako glasnik »Alma mater croatica« i nadalje ostao isključivo privatno glasilo Hrvatskog sveučilišnog društva.

Hrvatsko sveučilišno društvo na svojoj sjednici dne 4. VI. 1940. odbilo je dopis sveučilišne uprave od 15. V. 1940, kao dopis nenadležnog foruma i izjavilo se spremno, da u svako doba povede nove pregovore u smislu svojih prijedloga, odnosno očekuje proprijedloge od sveučilišnog senata.

Istodobno razvila se novinska polemika između g. rektora sveučilišta i predstavnika Hrvatskog sveučilišnog društva, koja na naše prilike nije bacila lijepo svjetlo i koju Hrv. sveuč. društvo nije ni htjelo niti izazvalo, te mu je bilo drago, da je prestala, a Sveučilišni senat izgladio nesuglasice. Na to su odmah počeli novi pregovori i oni se još provode, ali do sada još nije nađeno konačno rješenje.

U koliko se u rektoratu radi na štampanju sveučilišnih anala u smislu jedne naučne revije, kako je to pokušano u godišnjaku za škol. god. 1924/25—1928/29, te bi to bila reprezentativna naučna spomenica ili neko naročito naučno izdanje, čija je potreba nesumnjiva, onda treba izlaženje ovakovih »anal« pokraj glasnika »Alma mater croatica« samo pozdraviti. Ako bi ipak sadržaj obih listova bio sličan ili isti, onda bi prosperitet obih listova bio ugrožen, naročito bi prosperitet anala vjerojatno kraj trogodišnje tradicije glasnika »Alma mater croatica« i našeg iskustva bio vrlo slab, a njegovo izlaženje skoro suvišno.

Povodom svega toga Upravni odbor Hrvatskog sveučilišnog društva je zaključio, da će u buduće glasnik izdavati na isti način kao i do sada, pa zato do daljnjega izlazi glasnik »Alma mater croatica« samo kao službeni glasnik Hrvatskog sveučilišnog društva, donoseći kao i do sada sveučilišne vijesti i novosti, a rado će štampati i Godišnjak sveučilišta za škol. god. 1939./40., ako isti bude za vremena dostavljen.

Članarinu za Hrvatsko sveučilišno društvo i preplatu za društveni glasnik »Alma mater Croatica« ubire za grad Zagreb društveni inkasator g. Štimac Ivan, koji u tu svrhu posjeduje i pravovaljanu legitimaciju. Članovi i preplatnici u provinciji vršit će svoje uplate čekovima. Molimo ih, da što prije podmire članske uloge i preplatu i to čekovima, koji su priloženi ovom broju.

NASLOVNI LIST za novo godište izradio je iz blagonaklonosti redovni profesor Umjetničke akademije g. Ljubo Babić, prema najstarijoj hrvatskoj knjizi Marka Marulića: »Judit«.

**Stolarija za gradnju i pokućstvo
sa mašinskim pogonom**

Đ. VASILJ I I. JURIČIĆ

SARAJEVO - Karadžića ulica 3

Telefon 38-21

**Preuzimle sve vrsti radova
spadajućih u stolarsku
struku**

NOVO !

DR. VLADIMIR BAZALA:

GINEKOLOGIJA

PRAKTIČNOGA LIJEČNIKA

Kratki priručnik za praktične liječnike
i studente medicine

II. popravljeno i prošireno izdanje.

Cijena Din 60.— broširano,
Din 75.— uvezano.

NARUČUJE SE U KNJIŽARI VASIĆ,
ZAGREB, ZRINJSKI TRG BR. 13.

**Računski i pisaći strojevi
Strojevi za umnožavanje
Sav pribor**

**MARIJA KRELL, Zagreb,
Gundulićeva 18.   Telefon 46-33**

S A D R Ž Ā J :

Uvodna riječ na početku novoga godišta. — Hinko Wolf: Universitas slovacca istropolitana. Prošlost i sadašnjost sveučilišnog studija u Slovačkoj. — Dr. O. Ante Matijević O. F. M.: Mihajlo Hamzić, slikar dubrovačke škole. — Nekoć i danas: Mladen Bošnjak: Hrvatska mladica. — Misli o nastavi, naročito o sveučilišnoj. I. Stjepan Kranjčević: Školske odgojno-obrazovni rad prema mišljenju braće Radića i Seljačke stranke. — II. Oko autonomije sveučilišta. — Dr. Vladimir Baza: »Habent sua fata libelli«. — **Sveučilišne vijesti:** Prof dr. Stj. Ivšić izabran novim rektorom za škol. god. 1940./41. — Izmjena sveučilišnog zakona. — Novi sveučilišni profesori i docenti. — O slušačima. — 60-godišnjica prve promocije na zagrebačkom filozofskom fakultetu. — 70-godišnjica dvaju hrvatskih pedagoga i učenjaka: dra Stj. Bosanca i dra Stj. Tropscha. — Prof. dr. Miloslavić izabran je članom The medico-legal society. — Izgradnja ekonomsko-komeričjalne visoke škole. — Unapređenje profesora umjetničke akademije. — Ljubljana je dobila potpuni medicinski fakultet. — Osniva se poljoprivredno-šumarski fakultet u Sarajevu. — **Sa stranih sveučilišta:** Teza o Gospodarskoj slozi izrađena u Napulju. — Radni logori madžarskih sveučilištaraca. — Sveučilišne vijesti iz Bugarske. — Briga za prosvjetu u Sovjetskoj Rusiji. — Osnutak sveučilišta u Petrozavodsku. — **Društvene vijesti:** Zapisnik V. sjednice vijeća H. s. d.-a. — Izvještaj o izdavanju Sveuč. godišnjaka za škol. god. 1933./34.—1938./39. — O društvenom glasniku.

»ALMA MATER CROATICA« Glasnik Hrvatskog sveučilišnog društva u Zagrebu izlazi jednomput mjesечно. Vlasnik i izdavač Hrvatsko sveučilišno društvo u Zagrebu. Redakcioni odbor: Dr. Vladimir Baza, prof. Dr. David Karlović, Mate Malinar, prof. ing. Đuro Stipetić i Hinko Wolf. — Glavni i odgovorni urednik: Dr. Vladimir Baza, Zagreb, Vlaška ul. 95, telefon 56-12. — **Uredništvo i uprava:** Rektorat sveučilišta, Zagreb, Trg Kralja Aleksandra 14, telef. 89-82. — Ček. poštanske štedionice br. 31093. — Godišnja pretplata Din 100.—, za redovne slušače sveučilišta i za druge ostale visokih i srednjih škola Din 50.—. Pojedini broj stoji Din 10.—. Osnivači i redovni članovi društva dobivaju glasnik besplatno. Društvena članarina za redovnog člana iznosi Din 120.— godišnje. — Rukopisi i dopisi za uredništvo šalju se na adresu gl. urednika Dr. V. Baza, Zagreb, Vlaška ul. 95. — Dopisi za upravu i reklamacije šalju se na adresu uprave: Trg Kralja Aleksandra 14, prizemno lijevo; telef. 89-82. — Rukopisi za štampu moraju biti pisani pisaćim strojem, na jednoj strani papira, latinicom i ispravnim hrvatskim pravopisom. — Rukopisi se ne vraćaju. — Stampa se u Zagrebu u Narodnoj tiskari, Zagreb, Kaptol br. 27; telef. 41-61. Za tiskaru odgovara R. Vedo, Zagreb, Domjanićeva ul. br. 16.